

รายงานเรื่อง

“สันติธานี” พื้นที่ที่วิถีวัฒนธรรมนำการเมืองการปกครอง: แนวทางการแก้ไขปัญหา ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้

โดย

นักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรชั้นสูง “การเสริมสร้างสังคมสันติสุข” รุ่นที่ 2

สำนักสันติวิธีและธรรมาภิบาล สถาบันพระปกเกล้า

บทที่ 1 บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ความสูญเสียต่อชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของประชาชนและหน่วยงานภาครัฐอันเนื่องมาจาก เหตุการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้ดำเนินมาอย่างต่อเนื่อง และเกิดความรุนแรงเด่นชัดขึ้น ในช่วง 8 ปีมานี้ และยังไม่มีความมั่นใจว่าเหตุการณ์ดังกล่าวจะยุติลงและนำสันติสุขมาสู่พื้นที่ได้ในอนาคตอัน ใกล้ เห็นได้จากเหตุระเบิดและการ ลอบทำร้าย ลอบสังหารที่ยังคงเกิดขึ้นเป็นรายวันโดย มีสถิติของการเกิด เหตุการณ์ความไม่สงบตั้งแต่วันที่ 4 มกราคม พ.ศ 2547 ถึงปัจจุบัน¹ อยู่ที่กว่า 10,000 ครั้ง เกิดการ สูญเสีย ชีวิตกว่า 4,300 ราย บาดเจ็บ กว่า 7,600 ราย² รัฐบาล ได้ทุ่มเทงบประมาณแผ่นดินซึ่งเป็นเงินภาษีของ ประชาชนคนไทยทั่วประเทศในการบริหารจัดการไปแล้ว กว่า 145,000 ล้านบาท³ พร้อมด้วยการส่ง เจ้าหน้าที่ ของรัฐไปประจำการในพื้นที่หลายหมื่นคนในแต่ละปี โดย ตามข้อมูลกำลังพลล่าสุดของกอง อำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน ภาค 4 (กอ.รมน.ภ.4) ประจำปี 2554 มีกำลังทหารที่ปฏิบัติงานจริงใน พื้นที่จำนวน 34,625 นาย จำแนกเป็นทหารหลัก 23,704 นาย และทหารพราน 10,921 นาย และมีกำลังพล จากหน่วยอื่น ประกอบด้วยตำรวจ 16,918 นาย พลเรือน 8,238 นาย ศูนย์ข่าวกรองฯ 902 นาย ศูนย์สันติสุข

¹ เป็นตัวเลขโดยประมาณ ณ เดือนสิงหาคม 2554

² ศูนย์ข่าวภาคใต้ สถาบันอิศรา, ไฟใต้ถึงสิ้นเดือนพฤษภาคม 2554. วันจันทร์ที่ 14 มิถุนายน 2554 [Online] 9 สิงหาคม 2554. แหล่งที่มา <http://isranews.org/south-news/start-history/item/2420-ไฟใต้ถึงสิ้นเดือน-พ-ค-54-ยอดตายทะลุ-4-3-พัน---เปิดรายชื่ออำเภอ-2-เดือน ไร่ป่วน.html>

³ ปกรณ์ พึ่งเนตร, เปิดตัวเลขทางการ 7 ปีดับไฟใต้ 1.45 แสนล้าน ป่วน 11,523 ครั้ง ตาย 4,370 ราย ยกฟ้อง 45%, ศูนย์ข่าวภาคใต้ สถาบันอิศรา, วันจันทร์ที่ 11 มกราคม 2554 [Online] 12 เมษายน 2554. แหล่งที่มา <http://south.isranews.org/academic-arena/684--7-145-11523-4370-45.html>

333 นาย ส่วนการพัฒนา 1,986 นาย และอื่นๆ เช่น ส่วนบังคับบัญชาและที่ปรึกษาอีก 1,573 นาย⁴ ทั้งนี้โดยยังไม่นับรวม ถึงทรัพยากรอย่างอื่นที่ต้องใช้ในการจัดการกับปัญหา เช่น อาวุธยุทโธปกรณ์ เครื่องมือเครื่องจักรต่าง ๆ

สภาพการณ์ที่ดำรงอยู่ขณะนี้และที่กำลังจะดำเนินต่อไป หากมิได้รับแก้ไขอาจส่งผลกระทบต่อประเทศไทยโดยรวมอย่างน้อย 4 ประการ **ประการแรก** ส่งผลกระทบต่อจิตใจ อารมณ์ และความรู้สึกของประชาชนทั่วประเทศ **ประการที่สอง** ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาท้องถิ่นและประเทศโดยรวม **ประการที่สาม** ส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของต่างชาติในด้านความมั่นคงปลอดภัยของประเทศ และมีความเสี่ยงที่จะถูกแทรกแซงกิจการภายใน **ประการที่สี่** ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงและบูรณภาพแห่งดินแดน

แม้ภาครัฐและภาคประชาสังคมจะทุ่มเทกำลังคน ทรัพยากร งบประมาณ และเวลาจำนวนมากมายมหาศาลลงไปเพื่อแก้ไขปัญหาความไม่สงบที่เกิดขึ้นในจังหวัดชายแดนภาคใต้ แต่ข้อเท็จจริงข้างต้นกลับแสดงให้เห็นว่าเหตุความรุนแรงถึงตาย (Deadly Violence) ยังคงปรากฏอยู่อย่างต่อเนื่อง สะท้อนให้เห็นถึงความผิดปกติของสภาพสังคม การเมืองในพื้นที่ ตลอดจนอารมณ์ และความรู้สึกของกลุ่มคนที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ต่าง ๆ นี้

ปัญหาความไม่สงบใน จังหวัดชายแดนภาคใต้กลายเป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจจาก สังคมไทย ในขณะนี้ มีการเสนอแนวทางแก้ไข ปัญหาจากหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งมีบุคคล องค์กร ทั้งภาครัฐและเอกชน ทุ่มเททรัพยากรเพื่อศึกษาวิจัย ค้นคว้า พยายามจะแสวงหาองค์ความรู้ ทั้งในแง่ของการทำความเข้าใจปัญหาและการพยายามแสวงหาทางเลือก- ทางออก แนวทางในการแก้ไขปัญหานี้ แต่การศึกษาปัญหาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ส่วนใหญ่มักมุ่งทำความเข้าใจสาเหตุความรุนแรงและผลกระทบ โดยที่ ข้อมูลและการศึกษาที่ให้ความสำคัญในแง่ปรากฏการณ์เชิงอารมณ์ ความรู้สึก ความต้องการ และความคาดหวังของประชาชนในพื้นที่ ซึ่งเป็นผู้ได้รับผลกระทบโดยตรงจากสถานการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นกลับยังมีไม่มาก

จังหวัดชายแดนภาคใต้⁵ ของไทย เป็นดินแดนที่มีอัตลักษณ์พิเศษด้านภาษาและวัฒนธรรม ประชากรร้อยละ 83 พูดภาษามลายูถิ่น⁶ และส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม เป็นอาณาบริเวณที่มีพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เคยเป็นเขตแดนรัฐปัตตานีที่มีอาณาเขตกว้างครอบคลุมเขตสามจังหวัดและสี่ อำเภอในจังหวัดสงขลา ต่อเนื่องไปถึงรัฐกลันตันในมาเลเซีย และเคยเป็นศูนย์กลางของความเจริญทางด้านเศรษฐกิจ

⁴ ทิมข่าวอิศรา, เช็ดยอดกำลังพลได้กว่าครึ่งแสน ทหาร 3.4 หมื่นนาย งบเบียดเบียนพุ่ง, ศูนย์ข่าวภาคใต้ สถาบันอิศรา, วันพุธที่ 26 มกราคม 2554 [Online] 30 เมษายน 2554. แหล่งที่มา <http://south.isranews.org/backword-statistic/702--34-.html>

⁵ คู่มือศัพท์คำนี้ในหัวข้อ นิยามศัพท์ หน้า 10

⁶ สุวิไล เปรมศรีรัตนและคณะ, การจัดการเรียนการสอนโดยใช้ภาษาท้องถิ่นและภาษาไทยเป็นสื่อ: กรณีการจัดการศึกษาแบบทวิภาษา (ภาษาไทย-มลายูถิ่น) ในโรงเรียนเขตพื้นที่ 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้, กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล (2544).

สังคมและวัฒนธรรม ก่อนที่จะมาอยู่ได้ การปกครองของไทย ประชาชนที่อาศัยอยู่ในอาณาบริเวณแถบนี้ ซึ่งนับถือศาสนาอิสลาม เป็นคนเชื้อสายมลายู⁷ หลายคนอาจมองว่าเป็นคนมุสลิมที่อาศัยอยู่ใน 4 จังหวัดภาคใต้ของไทย แต่ที่แท้จริงแล้วยังมีคนเชื้อสายมลายูกระจัดกระจายอยู่ในประเทศไทยหลายกลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่มีบรรพบุรุษเป็นมลายูหรือมาเลย์ ซึ่งเป็นกลุ่มใหญ่ที่สุด นอกจากจะอาศัยในภาคใต้ของไทยแล้ว ยังมีในภาคอื่นๆ ด้วย เช่น ที่กรุงเทพมหานคร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา นครนายก ฉะเชิงเทรา เพชรบุรี เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์ทางชาติพันธุ์ของ คนเชื้อสายมลายูที่เป็นมุสลิมกับคนไทยพุทธนั้น โดยทั่วไปไม่มีปัญหา นอกจากกรณีคนมุสลิมมลายูปาตานีใน 3 จังหวัดภาคใต้ คือ ปัตตานี ยะลาและนราธิวาส เนื่องจากคนเชื้อสายมลายูที่เป็นมุสลิมในภาคอื่นของประเทศมีจำนวนไม่มาก และไม่ได้อยู่รวมกันหนาแน่นมากนัก ขณะที่คนมุสลิมมลายูปาตานีใน จังหวัดชายแดนภาคใต้มีจำนวนมากและมีประวัติศาสตร์ความขัดแย้งกับรัฐบาลไทยมายาวนาน ทั้งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ นั้น คนมุสลิมมลายูปาตานี ถือว่า การใช้ชีวิตตามอัตลักษณ์ของตนเป็นเรื่อง จำเป็นอย่างยิ่ง เพราะมุสลิมมีหลักคิดว่า อิสลามคือธรรมเนียมและรูปแบบการดำเนินชีวิตของมุสลิมทุกคน และไม่สามารถแยกเรื่องของอาณาจักรออกจากเรื่องของศาสนจักรได้ กล่าวคือ มุสลิมต้องรับรู้และรับผิดชอบในเรื่องของศาสนา และเรื่อง ทางสังคมโดยแยกออกจากกันไม่ได้ และการอ้างอิงเหตุผลใด ๆ จะใช้อัลกุรอาน และอัลหะดีษเป็นบทสรุปของปัญหาและเหตุผล และเป็นกรอบในการดำเนินชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย ในสังคมของจังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น เป็นสังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม (Culture Diversity) ซึ่งความหลากหลายนี้ครอบคลุม ตั้งแต่เรื่องชาติพันธุ์ ภาษา วิถีชีวิต ศาสนา และความเชื่อ และเพราะไม่ได้มีเฉพาะมุสลิมมลายูปาตานีเท่านั้น หากแต่ยังประกอบด้วยคนไทยพุทธ ซึ่งแม้จะมีจำนวนน้อยในพื้นที่ แต่ก็ยังเป็นกลุ่ม คนที่มีศักยภาพในบางแง่มุม มากกว่า ดังนั้น จึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจว่าจะพัฒนาสังคมที่มีลักษณะพหุวัฒนธรรม เช่นนี้ได้อย่างไร โดยไม่ให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเกิดความรู้สึกว่าได้รับผลประโยชน์ไม่เท่าเทียมกันและได้รับการปฏิบัติที่แตกต่างกัน

แถลงการณ์ของ "กลุ่มผู้นำศาสนาและผู้ประสานงานนักเรียน นิสิต นักศึกษามุสลิม 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้" เมื่อวันที่ 4 พฤศจิกายน 2545⁸ ก็มีข้อเสนอที่สอดคล้องและสนับสนุนแนวความคิดเกี่ยวกับปัญหาความแตกต่างทางชาติพันธุ์ ศาสนาและวัฒนธรรม ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ดังมีใจความตอน

⁷ เพื่อความสะดวก และเพื่อความสอดคล้องเชื่อมโยงกับรายงานเรื่องปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้: บทวิเคราะห์และแนวทางการแก้ปัญหาเชิงรุกที่ยั่งยืนด้วยสันติวิธี ของนักศึกษาลัทธิสุตฺรประกาศนียบัตรชั้นสูง “การเสริมสร้างสังคมสันติสุข” รุ่นที่ 1 ต่อไปในรายงานฉบับนี้ จะใช้คำเรียกคนเชื้อสายมลายูที่นับถือศาสนาอิสลามในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ว่า คนมุสลิมมลายูปาตานี

⁸ พหุวัฒนธรรม หมายถึง สังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม (Culture Diversity) ซึ่งความหลากหลายนี้ครอบคลุมถึงเรื่องชาติพันธุ์ ภาษาความเป็นอยู่ วิถีชีวิต ศาสนา และความเชื่อ

⁹ หนังสือพิมพ์มติชนรายวัน, ฉบับวันที่ 21 พฤศจิกายน 2545, แถลงการณ์ของ "กลุ่มผู้นำศาสนาและผู้ประสานงานนักเรียน นิสิต นักศึกษามุสลิม 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้" เมื่อวันที่ 4 พฤศจิกายน 2545.

หนึ่งว่า “ความสงบสุข และสันติภาพ จะเกิดขึ้นในพื้นที่อย่างมั่นคง และถาวรไม่ได้ ถ้าผู้มีส่วนร่วมเกี่ยวข้อง ยังปฏิบัติหน้าที่อย่างต่างคนต่างทำ ไม่เชื่อมประสานกัน และใช้เพียงปัญหาที่ขาดรากฐานทางศาสนา ” และ ยังเสนอต่อไปด้วยว่า “ควรรนำหลักธรรมคำสอนทางศาสนา มาใช้ ในมิติของการแก้ปัญหาและพัฒนา จังหวัด ชายแดนภาคใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง นโยบายของรัฐต้องสอดคล้องกับความต้องการที่อยู่บนพื้นฐานของหลัก ศรัทธา ความเชื่อ ภูมิปัญญา วิถีชีวิตชุมชน และให้ประชาชนมุสลิมได้ใช้โอกาสอย่างเสมอภาค ทุกคน จะต้องรวมตัวกัน และเข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา และพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ในเชิงรุก ร่วมกับ ภาคราชการ การเมือง นักธุรกิจ นักวิ ชาการ สื่อมวลชน องค์กรพัฒนาเอกชน และองค์กรประชาชนต่าง ๆ เป็นพหุภาคีอย่างต่อเนื่อง ถ้านำหลักการทางศาสนามาเป็นกรอบการพัฒนาและการทำงานแล้ว เรา (กลุ่ม ผู้นำศาสนาและผู้ประสานงานนักเรียน นิสิต นักศึ กษามุสลิม 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้) เชื่อว่าจะสามารถ นำพาจังหวัดชายแดน ภาคใต้ให้มีความสุข ประชาชนมีความสุขปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน ไม่มีความ หวาดระแวงระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐกับประชาชน”¹⁰

ต่อมา คณะกรรมการอิสระ เพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ (ก.อ.ส.)¹¹ ก็ได้สรุปสาเหตุของความ รุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ไว้ว่า “เป็นเพราะเงื่อนไขทางวัฒนธรรมที่ประชากรส่วนใหญ่ในพื้นที่ถึง ร้อยละ 79.3 มีลักษณะเฉพาะทางชาติพันธุ์มลายู พุทธภาษามลายู และนับถือศาสนาอิสลาม ซึ่งมีวิถีชีวิต แตกต่างไปจากประชากรไทยพุทธซึ่งเป็นคนส่วนน้อยในพื้นที่ร้อยละ 20.1¹² โดยเรื่องหนึ่งที่ได้เห็นได้ชัดคือ ระบบการศึกษาที่ยังไม่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นที่ต้องการเห็นการบูรณาการระหว่างการเรียน ศาสนากับวิชาชีพอย่างแท้จริง ซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้นคือ ผู้เกี่ยวข้องบางส่วนและสังคมไทยโดยทั่วไปอาจมอง

---

¹⁰ หนังสือพิมพ์มติชนรายวัน ฉบับวันที่ 21 พฤศจิกายน 2545, เฟิ่งอ้างเชิงอรรถที่ 8.

¹¹ คณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ (ก.อ.ส.) ตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 28 มีนาคม 2548 โดยคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ 104/2548 เรื่อง แต่งตั้ง คณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ มีหน้าที่ในการเสนอแนะนโยบาย กลไก และมาตรการในการสร้างความ สมานฉันท์และสันติสุขในสังคมไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยคณะกรรมการดังกล่าวได้ยุติบทบาทลงหลังจาก นำเสนอรายงาน “เอาชนะความรุนแรงด้วยพลังสมานฉันท์” สู่อำนาจเมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2549

¹² คณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ, เอาชนะความรุนแรงด้วยพลังสมานฉันท์ (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการ คณะรัฐมนตรี, 2549), หน้า 35 ”

ความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรมเป็นภัยต่อความมั่นคงของชาติแทนที่จะเห็นคุณค่าว่า ความ
หลากหลายดังกล่าวเป็นพลังทางวัฒนธรรมอันจะสร้างความเข้มแข็งให้กับสังคมการเมืองของไทย”¹³

แท้จริงแล้ว “ศาสนาอิสลามเป็น วิถีชีวิต” ในแง่ศาสนาอิสลามจึงไม่แตกต่างจากวิถีวัฒนธรรม
อื่นๆ ที่เป็นกรอบกำหนดความประพฤติของบุคคล ตามที่ยอมรับให้ปฏิบัติได้ หรือที่ถือ ว่าเป็นความ
ประเพณีที่ไม่ถูกต้อง วัฒนธรรมจึงเป็นสิ่งที่กำหนดแบบแผนความประพฤติของบุคคล เช่น การกิน การอยู่
การแต่งกาย และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในสังคม เป็นต้น คนส่วนใหญ่ในสังคมไทยอาจไม่ยึดถือแบบ
แผนพฤติกรรมอย่างเคร่งครัดนัก ¹⁴ แต่สำหรับชาวมุสลิม แบบแผนความประ พฤติจะมีความคิด ความเชื่อ
และศรัทธาทางศาสนาประกอบอยู่ด้วย

นอกจากนี้ กระแสอัตลักษณ์นิยมในพื้นที่ต่างๆทั่วโลก ก่อเกิด “การรุกรานทางวัฒนธรรมอันส่งผล
กระทบต่อวิถีชีวิตที่เป็นอัตลักษณ์ดั้งเดิม ” ทำให้กลุ่มคนในพื้นที่ต่างๆ ทั่วโลกต้องการที่จะปกป้อง
วัฒนธรรม และวิถี ชีวิตของตนจากภาวะดังกล่าว ซึ่งรวมถึงการเคลื่อนไหวของกลุ่มคนส่วนน้อยในพื้นที่
จังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่มีชาติพันธุ์ วัฒนธรรม และศาสนาที่แตกต่างจากคนส่วนใหญ่ของประเทศด้วย
เช่นกัน โดยเกิดความต้องการให้รัฐและสังคมส่วนใหญ่ยอมรับอัตลักษณ์และความแตกต่างทางชาติพันธุ์
ศาสนา และวัฒนธรรมของตน¹⁵

เช่นเดียวกันกับทรศนะของกลุ่มผู้นำท้องถิ่น ผู้นำทางศาสนาและผู้นำทางสังคมหลายกลุ่ม ต่าง
สะท้อนออกมาถึงประเด็นเรื่องอัตลักษณ์และความแตกต่างทางศาสนาและชาติพันธุ์ ที่รัฐมักจะกดทับ ปิด
กั้นและแย่งชิงไปจากท้องถิ่น ปัญหาจึงรวมไปถึงความพยายาม จะทำให้เกิดความผสมกลมกลืนเป็นอันหนึ่ง
อันเดียวกัน โดยละเลยความต้องการ ที่แท้จริง และการต้องการได้รับการยอมรับของประชาชนในพื้นที่ที่
ควรได้แสดงออกซึ่งอัตลักษณ์หรือตัวตนที่แท้จริงของตน¹⁶

จากความสำคัญของวิถีวัฒนธรรมในการดำเนินชีวิตของประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้
ดังกล่าวข้างต้น ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับนโยบายของภาครัฐอย่างต่อเนื่องในช่วงหลายปีที่ผ่านมา
ดังปรากฏในคำสั่งนายกรัฐมนตรีที่ 206/2549 เรื่อง นโยบายเสริมสร้างสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดน
ภาคใต้ ลงวันที่ 30 ตุลาคม 2549 ที่ให้เน้นการพัฒนาคนและสังคมบนพื้นฐานความหลากหลายของวิถีชีวิต
และวัฒนธรรม โดยเน้นการพัฒนาการศึกษาในทุกระดับที่สอดคล้องกับความต้องการ วิถีชีวิต และ

¹³ คณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ, *เพ็ญอ้างเชิงอรรถที่ 11*, หน้า 12.

¹⁴ คณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ, *เพ็ญอ้างเชิงอรรถที่ 11*, หน้า 30-31.

¹⁵ นโยบายความมั่นคงแห่งชาติ พ.ศ. 2550-2554, หน้า 9-10.

¹⁶ นักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรชั้นสูง “ การเสริมสร้างสังคมสันติสุข ” รุ่นที่ 1, รายงานปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้: บท
วิเคราะห์และแนวทางแก้ไขปัญหาเชิงรุกที่ยั่งยืนด้วยสันติวิธี, พิมพ์ ครั้งที่ 3. (สำนักสันติวิธีและธรรมาภิบาล สถาบันพระปกเกล้า: กรุงเทพฯ).
พ.ศ. 2552, หน้า 63.

วัฒนธรรมของพื้นที่ ตลอดจนเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนให้กินอยู่อย่างพอเพียงและสร้างงานและรายได้โดยเน้นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมในพื้นที่เป็นแนวทางหลัก¹⁷

นอกจากนั้น คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 7 เมษายน 2552 ให้จัดทำแผนพัฒนาพื้นที่พิเศษ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ปี พ.ศ. 2552-2555¹⁸ ขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความสมานฉันท์เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน โดยน้อมนำปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง และวิถีมุสลิมมาเป็นหลักคิด เน้นแนวทางปฏิบัติพึ่งพาตนเอง บนพื้นฐานความพอเพียง ด้วยการอาศัยพลังประชาชนเป็น ตัวขับเคลื่อนในการตัดสินใจ ตรวจสอบ และติดตามผลการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาล ด้วยการยึดมั่นแนวทางสันติวิธีในการขจัดความขัดแย้ง และเพื่อสร้างความสามัคคี สมานฉันท์ และความสงบสุขของประชาชน

ในส่วนของนโยบายความมั่นคงแห่งชาติ พ.ศ.2550-2554 ก็ได้กำหนดเป้าหมายที่จะเสริมสร้างสถานะแวดล้อมที่เอื้อให้คนในชาติอยู่ร่วมกัน ได้อย่างสันติท่ามกลางความแตกต่างทางความคิด ความเชื่อ วัฒนธรรม และส่งเสริมให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นเพื่อเป็นฐานของการสร้างความมั่นคงของประเทศ¹⁹ ต่อมา เมื่อรัฐสภาได้ตราพระราชบัญญัติการบริหารราชการจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ.2553 กฎหมายฉบับนี้ ก็ได้แสดงให้เห็นถึงการยอมรับจาก ภาครัฐต่อการใช้ความสำคัญแก่ลักษณะพิเศษทางสังคม วัฒนธรรม และศาสนาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ และกำหนดให้นโยบายการบริหารและพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่หน่วยงานของรัฐจะต้องใช้เป็นกรอบแนวทางปฏิบัติอย่างต่อเนื่องนั้น จะต้องสอดคล้องกับความต้องการ วิถีการดำเนินชีวิต วัฒนธรรม ศาสนา อัตลักษณ์ ชาติพันธุ์ และประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้²⁰

ซึ่งในที่สุดเจตนารมณ์ดังกล่าวได้สะท้อนออกมาเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายการปฏิบัติงานของกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน ภาคที่ 4 ส่วนหน้า (กอ.รมน.ภ.4 ส.น.) ประจำปี 2554 ที่ว่าด้วย “การฟื้นฟูและส่งเสริมวิถีชีวิตตามหลักคุณธรรมอันดีงามของสังคมที่มีความหลากหลายบนพื้นฐานการเคารพความแตกต่างทางวัฒนธรรมของกันและกันให้บังเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม”²¹

¹⁷ คำสั่งนายกรัฐมนตรีที่ 206/2549 เรื่อง นโยบายเสริมสร้างสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้, หน้า 3-4.

¹⁸ มติคณะรัฐมนตรี เรื่องการจัดทำแผนพัฒนาพื้นที่พิเศษ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ปี พ.ศ. 2552-2555 ลงวันที่ 7 เมษายน 2552.

¹⁹ นโยบายความมั่นคงแห่งชาติ พ.ศ. 2550-2554, หน้า 29-33.

¹⁹ พระราชบัญญัติการบริหารราชการจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ.2553 มาตรา 4 วรรคสี่

²⁰ นโยบายการปฏิบัติงาน กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 4 ส่วนหน้า ประจำปี พ.ศ.2554, หน้า 4.

ข้อเท็จจริงในเชิงอารมณ์ความรู้สึก ความต้องการและความคาดหวังของประชาชน นั้น แท้จริงแล้ว ความต้องการเหล่านี้มิได้มากมายไปกว่า เพียงเพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีโอกาสในการดำรงชีวิตตามวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่นของตน ตลอดจนมีโอกาที่จะได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการท้องถิ่นให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่ แต่การที่ความต้องการและความคาดหวังของประชาชนในพื้นที่จะเป็นไปได้หรือเกิดขึ้นได้จริง จำเป็นที่จะต้องอาศัยการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและภาคประชาสังคมในพื้นที่ เพราะปัญหาในท้องถิ่นต้องแก้ไขโดยคนในท้องถิ่นเอง²² โดยควรควบคู่ไปกับการส่งเสริม สนับสนุนจากภาครัฐ

ซึ่งเมื่อพิจารณาในส่วนที่เกี่ยวกับบทบาทของภาครัฐ ที่มีหน้าที่ที่จะต้องตอบสนองความต้องการของประชาชน โดยเฉพาะความต้องการขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิตแล้ว ก็จะพบว่า ภาครัฐมีหน้าที่สำคัญในการจัดทำและดำเนินการกิจการบริการสาธารณะของรัฐเพื่อตอบสนองความต้องการ ดังกล่าวของประชาชนโดยรวม ไม่ว่าจะเป็นด้าน การสาธารณสุข การศึกษา การรักษาความสงบเรียบร้อย เป็นต้น ซึ่งต้องดำเนินการภายใต้หลักการสำคัญ 3 ประการ คือ 1. บริการที่รัฐจัดทำและดำเนินการต้อง ยึดถือหลักความเสมอภาคแก่ประชาชนทุกคนโดยเท่าเทียมกัน 2. บริการที่รัฐจัดทำหรือดำเนินการต้องมีความต่อเนื่อง สม่ำเสมอ และ 3. บริการที่รัฐจัดทำและดำเนินการต้องสามารถปรับปรุงเปลี่ยนแปลง ได้เพื่อตอบสนองทันต่อความต้องการและความคาดหวังของประชาชน²³

แต่อย่างไรก็ตาม การส่งเสริม สนับสนุน และ พัฒนาเศรษฐกิจ ด้วยเศรษฐกิจในภาคครัวเรือน และชุมชน ก็เป็นสิ่งที่จะละเลยเสียไม่ได้ เพราะการที่ประชาชนกินอยู่ดีตามควรแก่อัตภาพจะทำให้ประชาชนมีอำนาจต่อรองเพิ่มมากขึ้นจากสถานะทางเศรษฐกิจที่เพิ่มพูนขึ้น อันจะเป็นหนทางที่จะทำให้ประชาชนมีเวลาและโอกาสที่จะคิดถึงปัจจัยความจำเป็นพื้นฐานด้านอื่น ๆ เพื่อนำมาตอบสนองความคาดหวังและความต้องการของตน²⁴

นักศึกษาลัทธิสุตฺร ประกาศนียบัตรชั้นสูง “การเสริมสร้างสังคมสันติสุข” รุ่นที่ 2 จึงเห็นว่า ควรจะได้มีการศึกษาใน ประเด็น เรื่องการ ตอบสนองความต้องการเพื่อ สร้างความพึงพอใจแก่ประชาชนในพื้นที่ ด้วยการเสนอให้หน่วยงานทางการเมืองการปกครองของรัฐ จัดให้มีบริการของรัฐที่มีการบริหารจัดการและ

²² นักศึกษาลัทธิสุตฺรประกาศนียบัตรชั้นสูง “การเสริมสร้างสังคมสันติสุข” รุ่นที่ 1, รายงานปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้: บทวิเคราะห์และแนวทางแก้ไขปัญหาเชิงรุกที่ยั่งยืนด้วยสันติวิธี. สำนักสันติวิธีและธรรมาภิบาล สถาบันพระปกเกล้า. พ.ศ. 2552, หน้า 55

²³ คลังปัญญาไทย. บทความเรื่องบริการสาธารณะ, [Online] 11 สิงหาคม 2554 available : [http:// www.panyathai.or.th/wiki/index.php/](http://www.panyathai.or.th/wiki/index.php/)

²⁴ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 หมวดที่ 5 แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ส่วนที่ 3 นโยบายด้านการบริหารราชการแผ่นดิน มาตรา 75(1) ถึง(5), ส่วนที่ 4 นโยบายด้านศาสนา สังคม สาธารณสุข การศึกษา และวัฒนธรรม มาตรา 79, 80 (1) ถึง(4) , ส่วนที่ 5 แนวนโยบายด้านกฎหมาย และการยุติธรรม มาตรา 81(1) และ(2), ส่วนที่ 10 แนวนโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน มาตรา 87.

การให้บริการที่สอดคล้องกับวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งเป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เน้นให้ความสำคัญแก่ อารมณ์ความรู้สึก ความคาดหวัง และ ความต้องการของประชาชนในพื้นที่ต่อการใช้ชีวิตอยู่ใน พื้นที่ได้อย่างมีความสุข ส่งผลโดยตรงต่อคุณ ภาพในการดำเนินชีวิตของประชาชนตั้งแต่ ครรภ์มารดาสู่เชิง ตะกอน²⁵ ทั้งยังจะเป็นการส่งเสริมให้เกิดการร่วมสร้างเครือข่ายสันติภาพ (Peace Net)²⁶ ขึ้นในพื้นที่ เพื่อให้ ภาคส่วนต่าง ๆ ในพื้นที่ได้มีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ข้อมูลและประสบการณ์ในการทำงานแก้ไขปัญหาด้วยสันติวิธี

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อทราบความต้องการที่แท้จริงของประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ต่อการบริการของรัฐที่ สอดคล้องกับวิถีการดำเนินชีวิต และความต้องการนี้ หน่วยงานของรัฐจะสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างไร
2. เพื่อนำเสนอแนวคิด การบริหารจัดการ บริการของหน่วยงานของรัฐ แนวคิดเศรษฐกิจชุมชน ที่ สะท้อนวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น และแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการบริหารจัดการ การให้บริการ ของหน่วยงานของรัฐที่สอดคล้องและตอบสนองความต้องการของประชาชนในพื้นที่
3. เพื่อสร้างตัวแบบ (Model) การบริหารจัดการ บริการของหน่วยงานของรัฐ ตัวแบบเศรษฐกิจ วิถี วัฒนธรรมชุมชน และตัวแบบกลไกการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่

ความคาดหวังของการศึกษา

1. แนวทางหนึ่งที่สามารถใช้ในการแก้ปัญหาค่าไม่สงบใน จังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ การสร้าง ความพึงพอใจและตอบสนองความต้องการของประชาชนในพื้นที่ โดยบริการของรัฐต้องคำนึงถึงและให้ ความสำคัญแก่ “วิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น”²⁷ ซึ่งอย่างน้อยบริการของรัฐที่สามารถนำเอาหลักการดังกล่าว ไป ปรับประยุกต์ ผสมผสานในการดำเนินชีวิตตามแบบแผนวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น นับตั้งแต่ครรภ์มารดาสู่เชิง ตะกอนได้ ก็คือ โรงพยาบาล โรงเรียน และสถานีตำรวจ ส่วนบริการของรัฐประเภทอื่น ๆ ก็อาจนำแนวคิด ไปประยุกต์ใช้ได้ ไม่ว่าจะโดยราชการส่วนกลาง ส่วน ภูมิภาค หรือส่วนท้องถิ่นที่ มีอยู่ในปัจจุบันหรือใน อนาคต

²⁵ คีอกเตอร์ปิว อิงภากรณ์, บทความเรื่อง จากครรภ์มารดาถึงเชิงตะกอน, [Online] วันที่ 10 สิงหาคม 2554, ที่มา : [www.http://oknation.net/blog/drchatree/2008/08/08/entry-2](http://oknation.net/blog/drchatree/2008/08/08/entry-2).

²⁶ นักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรชั้นสูง “ การเสริมสร้างสังคมสันติสุข” รุ่นที่ 1, อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 21, หน้า 56

²⁷ คู นิชามคำนี้ในหัวข้อ นิยามศัพท์ หน้า 10

2. ถ้าบริการของรัฐตามข้อ 1 มีกลไกหรือเครื่องมือที่เปิดโอกาสให้ประชาชนในพื้นที่ที่มีส่วนร่วมในการประยุกต์ ผสมผสานบริการของรัฐดังกล่าวได้ด้วยตนเองด้วย ก็จะส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อความรู้สึกของประชาชนในพื้นที่ว่า รัฐมีความ “จริงใจ” ในการแก้ไขปัญหา และประชาชนในพื้นที่จะรู้สึกได้ถึงความเป็นเจ้าของ และความมั่นคงทางอัตตลักษณ์ของตน ซึ่งจะส่งผลให้ความหวาดระแวงที่มีต่อรัฐค่อย ๆ หดหายไปและความไว้นือเชื่อใจจะค่อย ๆ กลับคืนมาในที่สุด

3. การส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนในพื้นที่กลุ่มวัย และเพศต่าง ๆ โดยเฉพาะกลุ่มสตรี และเยาวชนเกิดการรวมกลุ่มกันเพื่อทำกิจกรรมทางเศรษฐกิจของชุมชน ซึ่งนอกจากจะเป็นช่องทางสร้างโอกาสในการประกอบอาชีพและสร้างรายได้แล้ว การรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมทางเศรษฐกิจของชุมชนยังจะเป็นช่องทางให้เกิดการพบปะ แลกเปลี่ยน เรียนรู้ ข้อมูล ความรู้ ตลอดจนความเข้าใจ และความรู้สึกที่ดีต่อกันระหว่างประชาชนในชุมชนด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งชุมชนที่มีความแตกต่าง หลากหลายทางวิถีวัฒนธรรม อันจะนำไปสู่จุดหมายของการมีชุมชนที่มีความเข้มแข็งในที่สุด

วิธีการศึกษา

การศึกษาในครั้งนี้ กำหนดการ ลงพื้นที่ ครั้งแรก เพื่อเก็บข้อมูลจากกลุ่มประชากรตัวอย่างใน 3 จังหวัดชายแดน ภาคใต้ คือ จังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส เป็นประชาชนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 45 คน จำแนกตามกลุ่มอาชีพ คือ นักการเมืองท้องถิ่น , ผู้นำศาสนา , บุคลากรทางการศึกษา , บุคลากรทางสาธารณสุข, สตรี และเยาวชน นักเรียน นิสิต นักศึกษา ซึ่งกลุ่มตัวอย่างเหล่านี้ คัดเลือกจากผู้ที่ไม่เคยเป็นกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยหรือการเปิดเวทีรับฟังความคิดเห็นขององค์กรหรือหน่วยงานใดมาก่อน เพื่อสนทนากับกลุ่มตัวอย่างเหล่านี้ ในประเด็นเรื่องความต้องการและ ความคาดหวังของประชาชน ในพื้นที่ต่อรูปแบบการบริหารจัดการ และการ บริการของ หน่วยงานของ รัฐที่มีความสอดคล้องกับวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น และ แนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชน

ส่วนการลงพื้นที่ในครั้งที่สอง เป็นการลงพื้นที่อำเภอต่าง ๆ ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ จังหวัดยะลา ปัตตานี และนราธิวาส เพื่อศึกษาตัวแบบที่เป็นหน่วยงานหรือองค์กรภาครัฐที่ให้บริการแก่ประชาชน ได้แก่ โรงพยาบาล โรงเรียน สถานีตำรวจ และ เพื่อศึกษาตัวแบบที่เป็น องค์กรในชุมชนที่มีการจัดทำกิจกรรมในรูปแบบเศรษฐกิจในชุมชน ที่มีระบบและรูปแบบ การบริหารจัดการและการให้บริการที่สอดคล้องกับวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น

ระยะเวลาในการลงพื้นที่ทั้งสองครั้งอยู่ในช่วงเดือนธันวาคม 2553 ถึงเดือนพฤษภาคม 2554

ขอบเขตการศึกษา

1. ใช้ฐานการวิเคราะห์รากเหง้าของปัญหา ผลกระทบ และทางออกจากรายงานของคณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ(ก.อ.ส.)
2. ศึกษาความต้องการของประชาชนในพื้นที่และพัฒนาตัวแบบ (Model) ของการแก้ไขปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่เป็นรูปธรรม

นิยามศัพท์

การนิยามศัพท์นี้จัดทำขึ้นเพื่อสร้างกรอบความเข้าใจและ เชื่อมโยงไปสู่เนื้อหาที่นำเสนอในรายงานฉบับนี้ โดยเฉพาะ

กลไกการมีส่วนร่วม หมายถึง เครื่องมือในการเพิ่มโอกาส และการส่งเสริมกระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกกลุ่มในสังคม โดยเริ่มตั้งแต่กระบวนการร่วมคิด ร่วมเสนอความเห็น ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ ร่วมรับผิดชอบ และร่วมติดตามประเมินผล

การเมืองการปกครอง²⁸ หมายถึง การใช้อำนาจรัฐผ่าน องค์กรทางการเมือง ที่อยู่ในการ ปกครองส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น ตามขอบเขตอำนาจหน้าที่ ในกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อดำเนินนโยบาย พื้นฐานแห่งรัฐ การพัฒนาท้องถิ่น และโครงสร้างพื้นฐาน

จังหวัดชายแดนภาคใต้ หมายถึง จังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา จังหวัดนราธิวาส และอำเภอจะนะ อำเภอ เทพา อำเภอสะบ้าย้อย อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา

บริการของรัฐ หมายถึง การดำเนินงานหรือการปฏิบัติงานของหน่วยงานของรัฐ และ/หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ ในการให้บริการแก่ประชาชน เพื่อตอบสนองความจำเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตและการดำเนินชีวิต

วิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น หมายถึง แนวทางการดำเนินชีวิตที่เกิดจากสภาพแวดล้อมในเบ้าหลอมเดียวกัน แสดงออกซึ่ง “รากเหง้า” ดั้งเดิม ซึ่งรวมถึงศาสนา อัตลักษณ์ เอกลักษณ์ ความทรงจำเกี่ยวกับอดีตหรือ ประวัติศาสตร์ และภูมิปัญญาชาวบ้านในท้องถิ่นที่สามารถนำมาใช้เพื่อกระตุ้นให้เกิดสำนึกใน “ความเป็น อย่างใดอย่างหนึ่ง” ร่วมกันได้

²⁸ ความหมายของคำว่า การเมือง ตามแนวทฤษฎี ที่วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. [Online] วันที่ 20 กรกฎาคม 2554. ที่มา [http:// www. Th.wikipedia.org/wiki/การเมือง](http://www.Th.wikipedia.org/wiki/การเมือง).

เศรษฐกิจ วิถีวัฒนธรรม ชุมชน หมายถึง กิจกรรม ทางเศรษฐกิจที่คำนึงถึงวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่นและ ที่เป็นช่องทางสร้างโอกาสในการประกอบอาชีพและสร้างรายได้ ทำให้เกิดการรวมกลุ่มเพื่อทำ กิจกรรมทางเศรษฐกิจใน ชุมชน เป็นช่องทางให้เกิดการพบปะ แลกเปลี่ยน เรียนรู้ข้อมูล ความรู้ ความเข้าใจ และ ความรู้สึกที่ดีต่อกันระหว่างประชาชนในชุมชน

สันติชน หมายถึง ตัวแบบ (Model) ของพื้นที่ที่ยังมีสภาพความเป็นชนบท แต่ มีระบบการบริหารจัดการ การให้บริการของรัฐ เศรษฐกิจวิถีวัฒนธรรมชุมชน และกลไกการมีส่วนร่วมของประชาชน ที่สอดคล้องกับวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อตอบสนองความต้องการ และสร้างความพึงพอใจ แก่ประชาชนในพื้นที่อย่างเท่าเทียมกัน

ข้อจำกัดของการศึกษา

แม้การตอบสนองความต้องการและสร้างความพึงพอใจแก่ประชาชนในพื้นที่ จะสามารถดำเนินการได้หลายรูปแบบ โดยผ่านองค์กรบริการของรัฐหลายองค์กร แต่ ด้วยข้อจำกัดด้านระยะเวลาในการศึกษา ปริมาณและขอบเขตเนื้อหาในการศึกษา การศึกษาตามรายงานฉบับนี้ คณะนักศึกษาลักสูตรประกาศนียบัตรชั้นสูง “การเสริมสร้างสังคมสันติสุข” รุ่นที่ 2 จึงเห็นว่า บริการที่ดำเนินการโดยรัฐด้านสาธารณสุข การศึกษา การยุติธรรม กับกิจกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชน และเศรษฐกิจชุมชนเป็นตัวแปรสำคัญที่จะสามารถทำให้เกิดการตอบสนองความต้องการและสร้างความพึงพอใจแก่ประชาชนในพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเป็นรูปธรรมที่สุด ดังนั้น ในรายงานฉบับนี้จึงศึกษาเฉพาะเรื่องบริการของรัฐประเภท โรงพยาบาล โรงเรียน สถานีตำรวจ เรื่องกลไกการมีส่วนร่วม และ เรื่องเศรษฐกิจชุมชนเป็นสำคัญ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบความต้องการและความคาดหวังที่แท้จริงของประชาชนในพื้นที่ที่มีต่อระบบการบริหารจัดการและการให้บริการของรัฐ
2. ได้รูปแบบของระบบการบริหารจัดการและการให้บริการของรัฐที่สร้างความพึงพอใจแก่ประชาชนในพื้นที่
3. ได้รูปแบบที่เหมาะสมของกลไกการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่
4. ได้รูปแบบที่เหมาะสมของเศรษฐกิจชุมชนที่ทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน
5. ช่วยป้องกันและลดเงื่อนไขความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

บทที่ 2

ความต้องการของประชาชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

ต่อการแก้ไขปัญหาความไม่สงบ และข้อเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหา

ดังได้กล่าวไว้ในบทนำว่า ในการจัดทำรายงานฉบับนี้ มีการลงพื้นที่ 2 ครั้ง ครั้งแรก เพื่อเก็บข้อมูลในส่วนที่เป็นความคาดหวังและความต้องการของประชาชนในพื้นที่ จังหวัดชายแดนภาคใต้ ดังนั้น ในบทนี้ หัวข้อ 2.1 จึงจะได้นำข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่มานำเสนอ พร้อมกับสอดแทรกหลักการของศาสนาอิสลามที่ตรงกับหรือเป็นที่มาของความ ต้องการ ของกลุ่มเป้าหมาย ส่วนหัวข้อ 2.2 เป็นการ สรุปผลการรับฟังความคิดเห็นจากกลุ่มเป้าหมาย

2.1 การศึกษาความคาดหวังและความต้องการของประชาชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

2.1.1 วัตถุประสงค์ของการรับฟังความคิดเห็น

1. เพื่อรับฟังสภาพปัญหา ผลกระทบของปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้
2. เพื่อค้นหาความต้องการที่แท้จริงของประชาชน

2.1.2 ลักษณะของกลุ่มเป้าหมาย

1. เป็นประชาชนระดับฐานรากจากจังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส ซึ่งไม่เคยให้ความคิดเห็นในงานศึกษาวิจัยใดมาก่อน จำนวน 45 คน
2. มีความหลากหลายทางสถานภาพทางสังคม ประกอบด้วย ผู้นำศาสนา นักการเมืองท้องถิ่น (องค์การบริหารส่วนตำบล -อบต.) บุคลากรการศึกษา บุคลากรทางสาธารณสุข สตรี เยาวชน นักเรียน นักศึกษา
3. อาศัยอยู่ในพื้นที่ 3 จังหวัด คือ
  - 1) จังหวัดปัตตานี 9 คน จาก 6 อำเภอ (อำเภอเมือง อำเภอยะหริ่ง อำเภอสาบบุรี อำเภอทุ่งยางแดง อำเภอบายอ และอำเภอโคกโพธิ์)
  - 2) จังหวัดยะลา 27 คน จาก 7 อำเภอ (อำเภอเมือง อำเภอรามัญ อำเภอยะหา อำเภอกรงปินัง อำเภอบันนังสตา อำเภอธารโต และอำเภอเบตง)
  - 3) จังหวัดนราธิวาส 9 คน จาก 2 อำเภอ (อำเภอจะแนะ และอำเภอรีเมาะ)
4. นับถือศาสนาอิสลาม 38 คน ศาสนาพุทธ 7 คน

5. เพศชาย 38 คน เพศหญิง 7 คน

2.1.3 รูปแบบการรับฟัง

ใช้วิธีการจัดการสนทนาแบบโต๊ะกลม โดยแบ่งเป็น 5 โต๊ะ

- โต๊ะที่ 1 - ผู้นำศาสนา
- โต๊ะที่ 2 - นักการเมืองท้องถิ่น (อบต.)
- โต๊ะที่ 3 - บุคลากรทางการศึกษา
- โต๊ะที่ 4 - บุคลากรทางสาธารณสุข
- โต๊ะที่ 5 - สตรี เยาวชน นักเรียน นักศึกษา

แต่ละโต๊ะประกอบด้วย

1. ผู้ดำเนินการสนทนา (นักศึกษา)	1 คน	}	รวม 8 – 9 คน / โต๊ะ
2. ผู้ช่วยและล่าม (นักศึกษา)	1 คน		
3. ประชาชนกลุ่มเป้าหมาย	4 – 5 คน		
4. ผู้บันทึก (นักศึกษาหรือผู้ช่วย)	1 คน		

2.1.4 ประเด็นการสนทนา มี 9 ประเด็น โดยทุกกลุ่มจะให้การสนทนาใน 9 ประเด็นนี้เหมือนกัน²⁹

1. การปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ในท้องถิ่น
2. กลไกการมีส่วนร่วมของประชาชน
3. ระบบกลั่นกรอง ผู้ที่จะสมัครรับเลือกตั้ง
4. การใช้ภาษามลายู
5. อัตลักษณ์อิสลามมลายู

²⁹ ประเด็นที่ใช้ในการสนทนา นำมาจากข้อสรุปของการจัดเวทีสาธารณะในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งจัดโดย สภาพัฒนาการเมืองร่วมกับสถาบันพระปกเกล้า

6. ระบบกฎหมายอิสลาม
7. การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม
8. ระบบการศึกษา
9. ระบบสาธารณสุข

2.1.5 ผลการรับฟังความเห็นจากกลุ่มเป้าหมาย³⁰

2.1.5.1 ประเด็น: การปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ในท้องถิ่น

1) ความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย

รูปแบบการปกครองที่ต้องการคือ พื้นที่เต็มไปด้วยความดี ผู้ปกครองทำงานอย่างมีคุณธรรม ยึดมั่นหลักการ ไม่เอาผลประโยชน์ส่วนตัว ไม่เห็นแก่พวกพ้อง³¹

2) สภาพปัญหา

ประชาชนไม่ยอมรับผู้ปกครองท้องถิ่น เพราะเห็นว่า เป็นผู้มีอิทธิพล ไม่มีการศึกษา เห็นแก่พวกพ้อง ได้รับการเลือกตั้งมาจากระบบเครือญาติ ทำให้ประชาชนรู้สึกเบื่อหน่าย ไม่อยากไปเลือกตั้ง เพราะคนที่มีความรู้ไม่มีโอกาสชนะ กลุ่มเป้าหมายที่เป็นคน มุสลิม มลายู ปาดานี เห็นว่า เป็นเพราะรูปแบบของการ

³⁰ ถ้อยคำ สำนวนภาษาที่ใช้ในเมื่อกล่าวถึงผลการรับฟังความเห็นนี้ ได้พยายามรักษาให้ตรงและเป็นไปตามที่กลุ่มเป้าหมายใช้ในขณะนั้น

³¹ อัลกรอานได้กล่าวว่า “โอ้บรรดาผู้ศรัทธาทั้งหลาย...จงเป็นพยานด้วยความยุติธรรม และจงอย่าให้การเกลียดชังผู้หนึ่งผู้ใดทำให้ผู้เจ้าไม่มีความยุติธรรม จงมีความยุติธรรม นั่นเป็นสิ่งที่ใกล้กับความยำเกรงมากกว่า จงเกรงกลัวอัลลอฮ์ แท้จริงอัลลอฮ์เป็นผู้ทรงรอบรู้ทุกสิ่งที่ผู้เจ้ากระทำ” (กุรอาน 5:8) อัลลอฮ์ ทรงตรัสไว้ในคัมภีร์ของพระองค์ว่า "แท้จริงอัลลอฮ์นั้นทรงกำชับให้พวกเจ้าจงไว้ซึ่งความยุติธรรมและการทำดี" (อันนะฮลุ: 90). ในอิสลาม มุขยมีฐานะเป็นตัวแทนของพระเจ้าเป็นเจ้าบนพื้นแผ่นดิน ตัวแทนในที่นี้หมายถึง ตัวแทนแห่งคุณธรรม การเผยแพร่ ศาสนธรรม และจัดระบบการปกครองให้มนุษย์อยู่อย่างสันติ สร้างความยุติธรรมบนพื้นแผ่นดิน, ที่มา : <http://www.muslimchangmail.net>.

ปกครองนี้ไม่ตอบสนองความต้องการของประชาชน แต่ กลุ่มเป้าหมายที่เป็นคนไทยพุทธ เห็นว่า เป็นเรื่องตัวบุคคลไม่ใช่เพราะระบบ และเห็นร่วมกันว่า ต้องแก้ไข วิธีการได้มาซึ่งผู้นำท้องถิ่น

3) ข้อเสนอ

1. ให้คงโครงสร้างการปกครองท้องถิ่นไว้แต่ต้องปรับเปลี่ยนที่มาหรือวิธีการได้มาซึ่ง อบต.
2. ให้มีการกระจายอำนาจเต็มรูปแบบ อบต.ไม่ขึ้นอยู่กับผู้ว่าราชการจังหวัดหรือนายอำเภออย่างปัจจุบัน ที่ชุมชนจะจัดทำโครงการอะไรยังต้องได้รับความเห็นชอบจากส่วนภูมิภาคทั้งลักษณะงานและงบประมาณ
3. จัดแบ่งอำนาจหน้าที่ให้ชัดเจน
  - 3.1 อบต.ทำงานพัฒนาคุณภาพชีวิต อยู่ในวาระละ 6 ปี
  - 3.2 กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ทำงานรักษาความสงบเรียบร้อย และประสานนโยบายจากส่วนกลาง อยู่ในวาระ 4 ปี
  - 3.3 ผู้ว่าราชการจังหวัด ควรเป็นคนมุสลิมท้องถิ่น เพราะจะสามารถเข้าใจศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น รวมทั้งทราบปัญหาในพื้นที่ได้ดี หรืออาจเป็นใครก็ได้ แต่ต้องเข้าใจปัญหาในพื้นที่ โดยอาจมีคณะที่ปรึกษาเป็นคนท้องถิ่น
4. การปกครองทุกระดับให้นำศาสนาเป็นตัวตั้ง ทำงานเชื่อมโยงสอดคล้องกับหลักศาสนา และอัตลักษณ์ของท้องถิ่น เช่น ไม่ให้มีนโยบายให้กู้เงินโดยเก็บดอกเบี้ย การจัดเก็บรายได้ให้ใช้พัฒนาเฉพาะในพื้นที่

4) ข้อขัดแย้ง

กลุ่มเป้าหมายที่เป็นคนไทย พุทธมีทั้งไม่เห็นด้วยกับเขตปกครองพิเศษ และเห็นดี วยกับการปกครองตนเอง ประชาชนยังมีความสับสนกับคำเหล่านี้ คือไม่มีรูปแบบที่แน่ชัด ทำให้ไม่สามารถสอบทานกันได้ว่าตรงกันหรือต่างกันอย่างไร กลุ่มเป้าหมายที่เป็นคนไทยพุทธ ที่เห็นดีด้วยการปกครองตนเองนั้น ใช้วิธีเทียบเคียงกับรูปแบบการปกครองของกรุงเทพมหานคร ว่าควรมีความแตกต่างจากกรุงเทพมหานคร เพราะสิ่งสำคัญคือ ต้องสอดคล้องเหมาะสมกับพื้นที่ (ทั้งในทางอัตลักษณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่น) อย่างไรก็ดี กลุ่มเป้าหมายที่เป็นคนไทยพุทธ เห็นว่า พื้นที่ยังไม่มีความพร้อม เพียงพอ ควรจะเริ่มจากการเลือกตั้งผู้ว่าราชการจังหวัดไปก่อน

สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นคนมุสลิมมลายูปาตานี ที่ต้องการให้จัดรูปแบบการปกครองใหม่ โดยเลือกตั้งผู้นำสูงสุดของพื้นที่ แต่ไม่ใช่การเปลี่ยนแปลงแบบฉับพลันทันที ให้เป็นแบบค่อยเป็นค่อยไป โดยมี

“Road Map” เพื่อพัฒนาไปสู่จุดหมายอย่างเป็นขั้นตอน โดยเริ่มเพิ่มบุคลากรมุสลิมในตำแหน่งรองเลขาธิการ ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.), รองผู้ว่าราชการจังหวัด

กลุ่มเป้าหมายที่เป็นคนไทยพุทธที่ไม่เห็นด้วยมีความวิตกว่า “หากผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นคนมุสลิม คนพุทธจะลำบาก อยากให้แยกศาสนาออกจากการเมือง ถ้าไม่แยกต่อไปคนไทยพุทธอาจไปเป็นโจรก่อการร้ายแทน” และยังเข้าใจว่า เขตปกครองพิเศษนั้นขัดกับรัฐธรรมนูญ

2.1.5.2. ประเด็น: กลไกการมีส่วนร่วมของประชาชน

1) ความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย

ประชาชนมีศักยภาพ (ความรู้ ความสามารถ ความตระหนักในอำนาจของตน) และมีอำนาจในการกำหนด ตรวจสอบ ประเมินการทำงานของหน่วยงานรัฐและหน่วยงานท้องถิ่น³²

2) สภาพปัญหา

1. การตรวจสอบ ลงโทษผู้นำท้องถิ่นให้เข้าสู่กระบวนการสอบสวนมีข้อจำกัด “ถ้าไปแจ้งความก็กลัวว่าอีกอาทิตย์หนึ่งอาจหายตัวไปจากโลกนี้ ” “ทุกวันนี้ก็มีสิทธิที่จะขอเข้าฟังการประชุม อบต. แต่ถ้าขอก็กลัวจะถูกเพ่งเล็ง ” หรือ “ถ้าจะประท้วงก็กลัวว่าจะถูกหาว่าเป็นกบฏ ” ประชาชนเองยังมีความกลัวที่จะใช้สิทธิของตน ขณะเดียวกันก็แสดงว่ามีการใช้อำนาจทั้งในและนอกกฎหมายกับประชาชนที่พยายามมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหาร

---

³² อิสลามมุ่งส่งเสริม ช่วยเหลือซึ่งกันและกันในเรื่องที่ดีงามและไม่ขัดศีลธรรม ซึ่งอัลกุรอาน ได้กล่าวไว้ว่า “จงช่วยเหลือซึ่งกันและกันในเรื่องที่ดีงาม และยำเกรง และจงอย่าช่วยเหลือในเรื่องที่เป็นบาปและศักร์กัน” (อัลมาอิดะห์ :2) อิสลามส่งเสริมให้มีการปรึกษาหารือกัน ซึ่งอัลกุรอาน ได้กล่าวไว้ว่า “จงปรึกษาหารือกันและกัน ในหมู่ สุเจ้า” (อัชชูรอ: 38) “หากมีความขัดแย้งซึ่งกันและกันในบางอย่าง จงกลับไปสู่คัมภีร์และงานศาสนา” (อัลนิซาอู: 59) “พระองค์จะไม่เปลี่ยนแปลงประชาชาติใดจนกว่าเขาจะเปลี่ยนแปลงตนเอง” (อัลรออดู: 11) การเมืองระบบประชาธิปไตยเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาระบบการปกครองในอิสลาม โดยอิสลามไม่คัดค้านเสียงส่วนใหญ่เป็นที่ตั้ง แต่ทั้งนี้ ต้องยึดมั่นหลักของคำว่า “ชูรอ” ที่มา : <http://www.muslimchangmail.net>.

2. ประชาชนไม่สามารถทำอะไรได้ “จริง ๆ แล้วคนในหมู่บ้านรู้ว่าใครทุจริต การรับรู้ข้อมูลข่าวสารมีมากขึ้นดีกว่าสมัยก่อนที่ไม่รู้อะไรเลย แต่การรับรู้ข้อมูลข่าวสารบางครั้งก็ทำให้เจ็บปวด เพราะรู้แล้วก็ทำอะไรไม่ได้”

3) ข้อเสนอ

1. จัดการศึกษา เรื่องการเมืองการปกครองให้ประชาชนมีคุณภาพในการเลือกคนเข้าสู่อำนาจปกครอง และให้ประชาชนตระหนักในอำนาจของตน เมื่อพบผู้กระทำผิด ทุจริต ต้องกล้าแจ้งความ กล้าที่จะจับผู้ผิดออกจากตำแหน่ง
2. มีระบบตรวจสอบอำนาจรัฐทุกระดับ
  - 2.1 สร้างระบบ ตรวจสอบที่ปลอดภัยสำหรับประชาชนผู้ตรวจสอบ โดย ทำบัญชีรายชื่อประชาชนที่จะเข้านั่งฟังการประชุมของ อบต. เช่น คราวละ 5 คน (เข้าร่วมการประชุมตามบัญชีรายชื่อ เพื่อจะได้ไม่ถูกเพ่งเล็ง)
  - 2.2 ตรวจสอบว่าได้ทำตามวิสัยทัศน์ที่ได้แสดงไว้หรือไม่
3. ผู้บริหาร อบต. ต้องแสดงบัญชีการใช้จ่ายให้โปร่งใส ประชาชนสามารถตรวจสอบได้
4. มีเทคโนโลยีที่สามารถเข้าถึงข้อมูลของรัฐตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ. 2540
5. งบประมาณการพัฒนาทุกหน่วยงานควรให้ อบต. เป็นผู้บริหาร
6. ลดงบประมาณทางการทหาร และเพิ่มงบประมาณให้กับประชาชน เพราะประชาชนไม่สามารถมีส่วนร่วมในการตรวจสอบของทหาร
7. สนับสนุนสภาวัดชนบท ให้มีบทบาทมากขึ้นในการสร้างโอกาสให้ประชาชนทั้งพุทธและมุสลิมได้ร่วมกันแก้ไขปัญหาในพื้นที่

2.1.5.3. ประเด็น: ระบบกลั่นกรองผู้ที่จะสมัครรับเลือกตั้ง

1) ความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย

คนที่มีภูมิความรู้ ภูมิฐาน และภูมิธรรม³³

³³ ท่านศาสดาได้กล่าวไว้ความว่า “และผู้ใดที่เดินในเส้นทางเพื่อค้นหาความรู้ อัลลอฮ์ก็จะอำนวยความสะดวกเส้นทางสู่สวรรค์แก่เขาเนื่องเพราะมัน” (บันทึกโดยมุสลิม หมายเลข 2699) การศึกษาในอิสลามจะให้ความสำคัญกับผู้เรียนให้มีความซาบซึ้งใน “วิถีชีวิต” (Way of life) ตามแบบอิสลาม มีวัตถุประสงค์สร้างบัณฑิตให้เป็นคนดีมีคุณธรรม ก่อนที่จะเชื่อมโยงให้ผู้เรียนมีความเชี่ยวชาญและเพิ่มขีดความสามารถในการสรรหาองค์ความรู้หรือศาสตร์ที่ว่าด้วย “ทักษะชีวิต” (Skills of life) ที่สามารถใช้ชีวิตบนโลกนี้อย่างคุ้มค่า มีความสุข และสอดคล้องกับความต้องการของสังคมโดยแท้จริง การศึกษาในอิสลามจึงมีลักษณะของความเป็นนานาชาติโดยปริยาย บนหลักการที่อิสลามกำกับให้มุสลิมทุกคนแสวงหาความรู้ และมีความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้ตลอดชีวิต ไม่ว่า ณ แห่งใดในโลก การศึกษาในอิสลามจึงมีปริมณฑลและอาณา

2) สภาพปัญหา

การเลือกตั้งทำให้ชุมชนแตกแยก ต้องการเอาชนะกัน ได้คนที่ไม่มีความรู้ บางคนอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ คนที่ชนะเป็นคนมีพวกมาก ญาติ วงศ์ตระกูล เป็นผู้มีอิทธิพล ตรวจสอบไม่ได้ เพราะกลัวพรรคพวกของเขา บางคนถูกครอบงำโดยปลัด อบต.

3) ข้อเสนอ

1. กำหนดคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้ง เช่น สมาชิก และนายกอบต. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เช่น
  - 1.1 ต้องจบปริญญาตรี (อ่านภาษาไทยออก เขียนได้/ติดต่อกับส่วนกลางได้)
  - 1.2 มุสลิมจบการศึกษาด้านศาสนาอิสลาม ชั้น 7 หรือชั้น 10 (มีความรู้ ถ้าดูแลลูกบ้านไม่ได้ดี ลูกบ้านทำผิด ผู้นำต้องรับบาปนั้นด้วย)
  - 1.3 มีคุณธรรม จริยธรรม
  - 1.4 กล้าสาบานกับศาสนาที่ตัวเองนับถือว่าจะไม่โกง
2. วิธีการคัดเลือก
  - จัดสอบ เพื่อทดสอบความรู้ด้านต่าง ๆ
    - 1) ภารกิจ (หน้าที่) ของ อบต.
    - 2) การบริหารจัดการ
    - 3) จริยธรรม
  - เมื่อสอบผ่าน ให้แสดงวิสัยทัศน์ว่าจะพัฒนาชุมชนอย่างไร
  - คัดเลือกโดยให้สภาชุรอ (นักปราชญ์ชุมชน) เป็นผู้เลือก โดยเลือกเป็นทีม คนที่ได้มาด้วยวิธีนี้จะตรวจสอบได้ง่าย เพราะไม่มีพวกมาก ประชาชนเสนอชื่อให้สภาชุรอ³⁴ โดยมีผู้รับรอง 10 คน

เขตที่ครอบคลุม ต่อเนื่อง และบูรณาการ เช่นเดียวกัน อิสลามจึงเริ่มให้การศึกษาแก่นุญญ์ตั้งแต่ช่วงเริ่มแรกของการปฏิสนธิในครรภ์มารดา และมีความต่อเนื่องตั้งแต่วันที่แรกของการลืมตาของโลกของทารกน้อย จนถึงช่วงวัยเด็ก เยาวชน วัยทำงาน วัยเจริญพันธุ์ วัยสูงอายุ หรือชีวิต หลังความตาย ส่วนแล้วต้องได้รับการศึกษาในกรอบของอิสลามที่สมดุลและไม่ขาดช่วง, ที่มา : <http://www.muslimchangmail.net>.

³⁴ สภาชุรอ คือ คณะบุคคลที่แต่งตั้งโดยผู้นำเพื่อทำหน้าที่ตัดสินใจต่อกรณีต่าง ๆ. ที่มา: รายงานคณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ ภาคผนวก ค หน้า 124, พิมพ์ครั้งที่ 3 พ.ศ. 2549 สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา กรุงเทพฯ.

2.1.5.4. ประเด็น: การใช้ภาษามลายู

1) ความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย

1.1 กลุ่มเป้าหมายที่เป็นคนไทยพุทธต้องการเข้าใจภาษามลายู

1.2 กลุ่มเป้าหมายที่เป็นคนมุสลิมมลายูปาตานี ต้องการเรียนภาษามลายูกลาง เพื่อความก้าวหน้าในชีวิต เพราะจะสามารถติดต่อกับประเทศในกลุ่มอาเซียนได้ดี³⁵

2) สภาพปัญหา

คนรุ่นใหม่ไม่มีปัญหาในการสื่อสาร 2 ภาษา ทั้งภาษามลายูและภาษาไทย แต่นำหน้าใจผู้สูงอายุที่สื่อสารภาษาไทยไม่ได้ จะมีปัญหาเมื่อต้องติดต่อกับบุคคลอื่น เช่น เวลาติดต่อราชการ เจ้าหน้าที่มุสลิมไม่ยอมพูดภาษามลายู เจ้าหน้าที่พุทธก็พูดภาษามลายูไม่ได้ ไม่มีใครคอยตอบคำถามและช่วยสื่อสารให้กับคนที่ไม่เข้าใจภาษาไทย

3) ข้อเสนอ

1. ผู้นำท้องถิ่น ควรสื่อสารภาษาได้ทั้งภาษาไทยและภาษามลายู ถ้าทำไม่ได้ ควรให้มีล่ามเป็นตำแหน่งงานประจำ
2. หน่วยงานราชการ
  - 2.1 ควรมีบุคลากรที่พูดได้ทั้งภาษาไทยและภาษามลายู เป็นตำแหน่งประจำ 2 คน
  - 2.2 เอกสารทางราชการให้มี 2 ภาษา เป็นอักษรไทยและอักษรยาวี³⁶

³⁵ อัลกรุอานยังได้เชิญชนมวละมุนยฺหฺให้ศึกษาเรียนรู้ประวัติศาสตร์ของบรรพชนใน ยุคก่อน รวมทั้งยังได้เรียกร้องให้มนุษย์นำผลการศึกษาดังกล่าว เป็นบทเรียนและอุทาหรณ์สำหรับการดำเนินชีวิตที่มีคุณค่า และบังเกิดผลประโยชน์สูงสุด อัลลอฮฺทรงตรัสไว้ความว่า “แน่นอนได้ ผ่านพ้นมาแล้วก่อนพวกเขาซึ่งแนวทางต่าง ๆ ที่อัลลอฮฺทรงปฏิบัติแก่ประชาชาติในอดีต ดังนั้น พวกเขา จึงท่องเที่ยวไปในแผ่นดิน และจงพิณิจใคร่ตรองว่าบั้นปลายของบรรดาผู้ปฏิเสธเป็นเช่นไร” (อาละอิมรอน : 136) ที่มา : <http://www.muslimchangmail.net>.

³⁶ อักษรยาวีเป็นตัวเขียนเดียวกับอักษรอาหรับและอัลกรุอาน เพียงแต่อักษรยาวีจะเพิ่มเติมอักษรอีก 5 ตัวจากอาหรับ ทำให้มุสลิมในภาคใต้มีความรู้สึกผูกพันเหมือนเป็นส่วนหนึ่งของภาษาทางศาสนา การเป็นมุสลิมเชื้อสายมลายู แต่อ่าน เขียน พูชมลายูไม่ได้เป็นความน่าละอายในความคิดของคนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เพราะยังอ่านยาวีได้จึงทำให้การอ่านอัลกรุอานได้เร็วขึ้น, ที่มา : <http://www.muslimchangmail.net>.

3. ป้ายบอกทางให้มี 3 ภาษา (ไทย มลายู (อักษรยาวี) และอังกฤษ)
4. รัฐควรสนับสนุนให้ใช้ภาษามลายูในกิจการสื่อสารมวลชน (โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์) คอยบอกเตือนให้ละหมาดตามเวลา 5 เวลา และให้ความรู้ทางศาสนาทั้งพุทธและอิสลาม
5. โรงเรียนสอนวิชาภาษาไทย มลายู และอังกฤษเป็นวิชาบังคับ ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาถึงชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
6. ให้ประชาชนทั้งพุทธและมุสลิมสามารถอ่านออกเขียนได้ และพูดสื่อสารได้ ทั้งนี้ อนาคตกลุ่มอาเซียนกำลังจะรวมเป็นหนึ่งเดียวกัน และมี 11 ประเทศในอาเซียนพูดภาษามลายู ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจกันได้ ทั้งยังเปิดกว้างสำหรับตลาดแรงงานด้วย
7. ใช้ภาษามลายูควบคู่กับภาษาไทยในการเรียนการสอนในโรงเรียนเพื่อนำไปสู่การศึกษาแบบ “ทวิภาษา”

2.1.5.5. ประเด็น: อัตลักษณ์อิสลามมลายู

1) ความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย

ให้ทางราชการเข้าใจถึงความสำคัญของอัตลักษณ์ท้องถิ่น โดยเฉพาะความเป็นมุสลิม ซึ่งต้องปฏิบัติตามศาสนบัญญัติของศาสนาอิสลาม จะปฏิบัติบ้าง ไม่ปฏิบัติบ้าง โดยอนุโลมไม่ได้ เพราะจะทำให้บุคคลที่ไม่สามารถปฏิบัติตาม เพราะติกระเบียบของทางราชการต้องกลายเป็นผู้ปฏิบัติผิดหลักการทางศาสนา³⁷

2) สภาพปัญหา

1. การที่บุคคลไม่สามารถปฏิบัติตามหลักการของศาสนาอิสลามนั้น จะทำให้ชีวิตทางศาสนานาของบุคคลนั้นไม่สมบูรณ์ ซึ่งคน มุสลิมเชื่อว่า จะส่งผลต่อชีวิตในโลกหน้าของตน เกิดความวิตกกังวลในการดำเนินชีวิต
2. การสั่งห้ามหรือมีระเบียบ หรือมีข้อกำหนดใดที่ห้ามไม่ให้นัก มุสลิมปฏิบัติตามหลักการทางศาสนานั้น กลุ่มเป้าหมายที่เป็นคนมุสลิมมลายูปาตานี เห็นว่า เป็นการเหยียดหยามศาสนาหรือวัฒนธรรมของตนด้วย ดังที่คนมุสลิมมลายูปาตานีที่ร่วมสนทนาด้วยคนหนึ่งกล่าวว่า “การห้ามแต่งกายตามหลักศาสนา นอกจากผิดหลักศาสนาแล้ว ยังถือว่าเป็นการเหยียดหยามกัน อย่างอื่น

³⁷ สำหรับพวกท่านก็คือศาสนาของพวกท่าน และสำหรับฉันก็คือศาสนาของฉัน (อัลกาฟิรูน: 6) หมายถึง ต่างฝ่ายต่างก็ปฏิบัติตามศานกิจตามความเชื่อของตนโดยไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน. ท่านศาสดา (ช.ล.) กล่าวไว้ความว่า “แต่ที่จริงแล้วเลือดเนื้อของพวกเจ้า ทรัพย์สินของพวกเจ้าและเกียรติยศของพวกเจ้าจะล่วงละเมิดมิได้”, ที่มา : <http://www.muslimchangmail.net>.

อนุโลมได้ แต่เรื่องศาสนาอนุโลมไม่ได้ หลักศาสนามีมาเป็นพันปี ไม่เคยเปลี่ยนแปลง แต่รัฐธรรมนูญเดี๋ยวเปลี่ยนเดี๋ยวแก่ การจะอยู่ร่วมกันได้มีเคล็ดลับสำคัญคือ ต้องเข้าใจระบบอิสลาม และรู้ให้ถึงแก่นไม่ใช่รู้เพียงผิวเผิน”

3) ข้อเสนอ

1. ประชาชนและข้าราชการสามารถแต่งกายตามหลักศาสนาอิสลาม คือ ผู้หญิงให้สวมฮิญาบ และผู้ชายให้สวมหมวกกาปิเยาะ รวมทั้งแต่งกายมิดชิด ขณะนี้ ตำรวจและทหารยังไม่สามารถแต่งกายตามหลักการทางศาสนาได้ เพราะติดระเบียบของหน่วยงานราชการ
2. ให้เวลาละหมาดวันละ 5 เวลาแก่ข้าราชการ แต่ช่วงเวลาให้มีเวลาเพียงพอแก่การปฏิบัติได้จริง เช่น เวลาละ 10 นาที รวมเวลาอาบน้ำละหมาดด้วย
3. มีวันหยุดราชการสอดคล้องกับวันละหมาดใหญ่ประจำสัปดาห์ในวันศุกร์ คือ ให้หยุดราชการในวันศุกร์และวันเสาร์แทนวันเสาร์และวันอาทิตย์
4. ในหน่วยงานราชการให้มี 1 วัน ที่สามารถแต่งกายตามวัฒนธรรมของตน
5. สถาปัตยกรรมของทางราชการให้ออกแบบสะท้อนอัตลักษณ์ของมุสลิมมลายู

2.1.5.6. ระบบกฎหมายอิสลาม

1) ความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย

ให้มีการใช้กฎหมายอิสลามกับประชาชนมุสลิม³⁸

2) สภาพปัญหา

1. มีการกระทำที่ผิดกฎหมายอิสลามแต่ไม่ผิดกฎหมายปัจจุบัน(กฎหมายที่ออกโดยรัฐ) เช่น การใส่เสื้อสายเดี่ยว การกินเหล้า การร่วมประเวณีกับหญิงอื่นที่ไม่ใช่คู่สมรส ทำให้ไม่มีกฎหมายควบคุมให้ประชาชนอยู่ในศีลธรรมอันดีของศาสนา
2. กฎหมายปัจจุบันไม่มีระบบการจัดเก็บชะกาต³⁹ และไม่นับว่า ชะกาตเป็นภาษี ประชาชนมุสลิมจึงต้องจ่ายทั้งภาษีและชะกาต

³⁸ อัลกรุอัน สำหรับมุสลิมแล้ว คือ ธรรมนูญการดำเนินชีวิตที่มีทั้งหลักคำสอนและกฎหมาย ตลอดจนการใช้ชีวิตซึ่งเกิดจนตาย เช่น กฎหมายว่าด้วยสิทธิในมรดก การแต่งงาน การทำธุรกิจ การปฏิบัติศาสนกิจ ฯลฯ ซึ่งมุสลิมต้องยึดถือและปฏิบัติ หากละทิ้งถือว่าเป็นบาปที่คิดตัวเขา, ที่มา :

<http://www.muslimchangmail.net>.

3) ข้อเสนอ

1. ให้ใช้กฎหมายอิสลามกับคนมุสลิม ในข้อเสนอนี้มีความเห็นแยกเป็น 2 ความเห็น
  - 1.1 ให้ใช้เต็มรูปแบบ
  - 1.2 ให้ใช้กฎหมายอิสลามเฉพาะบทที่ไม่ขัดกับรัฐธรรมนูญ เช่น บทที่ไม่ใช่ลงโทษหนักด้วยการตัดมือ ปาดด้วยหินจนตาย การเขียน 100 ที
2. ตั้งศาลชารีอะฮ์⁴⁰ เพื่อรองรับการใช้กฎหมายอิสลามได้อย่างเต็มรูปแบบ โดยไม่จำกัดเฉพาะกฎหมายครอบครัว มรดก
3. มีคาโต๊ะยุติธรรม (ผู้พิพากษา) เป็นคนมุสลิม จบการศึกษาวิชากฎหมายอิสลาม และให้มีอำนาจเด็ดขาดในการตัดสินคดีความ (ไม่ใช่เป็นเพียงคนให้คำปรึกษาอย่างปัจจุบัน) อีกทั้งพนักงานอัยการควรจบกฎหมายอิสลามด้วย
4. เฉพาะคนมุสลิมเท่านั้นที่ขึ้นศาลชารีอะฮ์ ในกรณีกระทำผิดร่วมกันกับคนต่างศาสนา
5. ให้มีระบบไกล่เกลี่ยในชุมชน ที่มีอิหม่ามเป็นผู้ไกล่เกลี่ย โดยรัฐสนับสนุนค่าตอบแทน
6. ตั้งองค์กรจัดเก็บชะกาตให้เป็นระบบ ถูกต้องตามกฎหมายอิสลาม และให้การจ่ายชะกาตสามารถนำไปหักลดหย่อนภาษีได้ตามกฎหมาย

2.1.5.7. ประเด็น: การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม

1) ความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย

กระบวนการยุติธรรมมีความเป็นธรรม ไม่เลือกปฏิบัติ⁴¹

³⁹ ชะกาต หมายถึง เงินบริจาคตามหลักการศาสนาอิสลาม ร้อยละ 2.5 ของรายได้ประจำปีของบุคคล คู วิถีชีวิตมุสลิม, สุพล(ชากีรีน) หน้า 431 ถึงหน้า468. นูญมาลิส พ.ศ. 2549 สำนักพิมพ์ประสานมิตร กรุงเทพฯ. ชะกาต เป็นหลักปฏิบัติ 1 ใน5 ประการที่บังคับมุสลิมที่ถือครองทรัพย์สินถึงพิภคที่ศาสนากำหนดไว้เมื่อครบรอบ 1 ปี ต้องบริจาคทรัพย์สินตามอัตราที่กำหนดให้แก่บุคคล 8 ประเภท ศาสนกิจข้อนี้เป็นการลดช่องว่างทางเศรษฐกิจและขยายแก่ผู้เดือดร้อน. ที่มา: รายงานคณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ ภาคผนวก ก หน้า 121, พิมพ์ครั้งที่ 3 พ.ศ. 2549 สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา กรุงเทพฯ.

⁴⁰ ชารีอะฮ์ หมายถึง กฎหมายอิสลามซึ่งมีที่มาจากคัมภีร์อัลกุรอาน และจากวจนะและแบบฉบับของนบีมุฮัมมัด (ช.ล.). ที่มา: รายงานคณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ ภาคผนวก ก หน้า 121, พิมพ์ครั้งที่ 3 พ.ศ. 2549 สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา กรุงเทพฯ.

2) สภาพปัญหา

ในความรู้สึกของประชาชนเห็นว่า กระบวนการยุติธรรมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ นั้นไม่เป็นธรรม มีการเลือกปฏิบัติ จากเหตุการณ์ความไม่สงบ เจ้าหน้าที่ ของรัฐ ได้จับประชาชนจำนวนมากเป็นคดีความ มั่นคง ซึ่งมักจะไม่ให้มีการประกันตัว ผู้ต้องหาต้องถูกควบคุมตัวระหว่างดำเนินคดี 2 – 3 ปี คดีส่วนใหญ่ ศาลพิพากษายกฟ้อง คดีเหล่านี้ส่วนใหญ่มีผู้ต้องหาเป็น คนมุสลิมมลายูปาตานี ในขณะที่เมื่อฝ่ายประชาชนถูก เจ้าหน้าที่ใช้กำลังทำร้าย กลับไม่มีการฟ้องร้องดำเนินคดีกับเจ้าหน้าที่ ของรัฐ เช่น กรณีตากใบ ผลการได้ ส่วนการตายบอกเพียงว่า ประชาชนที่ถูกจับขาดอากาศหายใจ ไม่มีผู้กระทำความผิด คดีอิหม่ามยะผา กาเซ็ง (อิหม่ามประจำมัสยิดบ้านกอดดอ ตำบลเรือเสาะ อำเภอรือเสาะ จังหวัดนราธิวาส เสียชีวิตเพราะถูกเจ้าหน้าที่ ทำร้ายร่างกายภายในค่ายทหารเมื่อวันที่ 21 มีนาคม 2551) ในกรณีนี้ ผลการได้ส่วนการตายระบุว่า เจ้าหน้าที่ ทหารเป็นผู้ทำร้ายร่างกาย อิหม่าม ครอบครัวของอิหม่ามจึงฟ้องเจ้าหน้าที่เป็นคดีอาญา แต่ศาลไม่รับฟ้อง เพราะ ในการกระทำผิดครั้งนี้ไม่มี เจ้าหน้าที่ ของรัฐฝ่ายอื่น (ตำรวจ หรือฝ่ายปกครอง) เกี่ยวข้องด้วย ศาล ยุติธรรม จึงไม่มีอำนาจ รับคำฟ้อง ไว้พิจารณาพิพากษา ผู้กระทำความผิดมีเพียงทหารเท่านั้น จึงต้อง ขึ้นศาลทหาร ประชาชนรับรู้แต่เพียงว่า ศาลไม่รับฟ้อง จึงเห็นว่า ไม่เป็นธรรม และถึง แม้จะรู้ว่าสามารถฟ้องในศาลทหาร ได้ ก็อาจจะยังเห็นว่าไม่เป็นธรรม เนื่องจากจำเลยเป็นทหาร ศาลก็เป็นทหาร อาจเข้าข้างกัน

3) ข้อเสนอ

---

⁴¹ อัลลอฮ์ ทรงตรัสไว้ในคัมภีร์ของพระองค์ว่า "แท้จริงอัลลอฮ์นั้นทรงกำชับให้พวกเจ้าคงไว้ซึ่งความยุติธรรมและการทำดี" (อันนะฮลุ : 90) ท่านศาสดา (ซ.ล.) กล่าวไว้ความว่า "การให้ความยุติธรรมระหว่างสองสิ่งนั้นถือเป็นทานอย่างหนึ่ง" และ "แท้ที่จริงแล้วเลือดเนื้อของพวกเจ้า ทรัพย์สินของพวกเจ้าและเกียรติยศของพวกเจ้าจะล่วงละเมิดมิได้" อัล กอรอาน ได้กล่าวว่า "โอ้บรรดาผู้ศรัทธาทั้งหลาย...จงเป็นพยานด้วยความยุติธรรม และจงอย่าให้การเกลียดชังผู้หนึ่งผู้ใดทำให้เจ้าไม่มีความยุติธรรม จงมีความยุติธรรม นั่นเป็นสิ่งที่ใกล้กับความยำเกรงมากกว่า จงเกรงกลัวอัลลอฮ์ แท้จริงอัลลอฮ์เป็นผู้ทรงรอบรู้ทุกสิ่งที่เจ้ากระทำ" (กอรอาน 5:8) . อิสลาม ได้ยอมรับสนธิสัญญาที่มีนัยยะส่งเสริมให้มีการช่วยเหลือเกื้อกูลในสิ่งที่ดี ประสานความเข้าใจ มีความจริงใจและซื่อสัตย์ต่อกัน อิสลามยังได้กำชับให้มุสลิมยึดมั่นในความยุติธรรมและความ เป็นเพื่อนบ้านที่ดี แม้แต่ต่อบรรดาชนต่างศาสนา อัลลอฮ์ได้ตรัสไว้ความว่า "อัลลอฮ์มิได้ทรงห้ามพวกเจ้าให้พวกเจ้ากระทำความดีและให้ความยุติธรรมแก่บรรดาผู้ที่มิได้ต่อต้านพวกเจ้าในเรื่องศาสนา และมีได้ขับไล่พวกเจ้าออกจากบ้านเรือนของพวกเจ้า แท้จริงอัลลอฮ์ทรงรักผู้ดำรงไว้ซึ่งความยุติธรรม"(อัลมูมตะหะนะฮะ : 8) ความยุติธรรมในอิสลาม หมายถึง การให้สิทธิอันสมบูรณ์ต่อผู้ที่มีสิทธิในสิ่งนั้น, ที่มา : <http://www.muslimchangmail.net>.

1. ยกเลิกกฎหมายพิเศษ กฎอัยการศึก และพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ควรใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ตามปกติ
2. การจับประชาชนในคดีความมั่นคง ที่ไม่ต้องมีหมายจับ ก่อนการจับ ต้องได้รับความเห็นชอบจาก 3 ฝ่าย (คือ ทหาร ตำรวจ และฝ่ายปกครอง) ก่อน โดยได้หารือกับผู้นำชุมชนแล้ว และก่อนการจับต้องแจ้งผู้นำชุมชนก่อน
3. มีบันทึกอาสาสมัครเรื่องร้องเรียนของประชาชน
4. มีนายหมู่บ้าน ทำหน้าที่ให้คำปรึกษาทางกฎหมายแก่ประชาชนและเป็นนายให้แก่ประชาชน เวลามีปัญหากับรัฐและทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยความขัดแย้งในชุมชน โดยรับเงินเดือนจาก อบต.
5. จัดตั้งกองทุนสำหรับยื่นประกันตัว เพราะคดีความมั่นคงใช้หลักทรัพย์จำนวนมากในการขอลปล่อยตัวชั่วคราว ชาวบ้านไม่มีเงิน (กลุ่มเป้าหมายจากอำเภอตากใบแจ้งว่า ใช้ที่ดินแทนเงินประกันจนที่ดินจะหมดทั้งอำเภอแล้ว)
6. มีศูนย์ยุติธรรมชุมชน มีกรรมการจากทุกภาคส่วนทั้งฝ่ายรัฐและประชาชน ให้ศูนย์เป็นพื้นที่สันติภาพ เมื่อประชาชนในท้องที่ถูกล่าหาวในคดีความมั่นคง ควรเข้ามาหารือกันที่ศูนย์ก่อนการจับ
7. ตำรวจควรเป็นคนนอกพื้นที่ เพราะถ้าเป็นคนในพื้นที่จะเห็นแก่พวกพ้อง แต่กลุ่มเป้าหมายบางคนก็อยากให้เป็นคนท้องถิ่น จะได้เข้าใจพื้นที่
8. ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้เลือกตำรวจระดับผู้บังคับบัญชา
9. ให้ทหารออกจากพื้นที่ (กลับเข้าที่ตั้ง) เพื่อลดความขัดแย้งและความหวาดระแวง แต่ถ้าจำเป็นต้องอยู่ (ออกนอกที่ตั้ง) ควรทำงานด้านการพัฒนา

2.1.5.8. ระบบการศึกษา

1) ความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย

1. รัฐควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพของประชากรมากกว่าการพัฒนาวัตถุ ให้ตัดงบประมาณพัฒนาวัตถุมาให้กับพัฒนาการศึกษา
2. ต้องการให้เด็กและเยาวชนลูกหลานได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ เมื่อจบการศึกษาแล้วสามารถมีความก้าวหน้าในการทำงานเลี้ยงชีพ
3. การศึกษาต้องให้ความรู้ทางด้านศาสนาควบคู่กันกับความรู้ในการประกอบอาชีพเพื่อให้มีความรู้ในการปฏิบัติตนตามหลักศาสนา ซึ่งเป็นการรับผิดชอบต่อชีวิตในโลกหน้าหลังความตาย
4. โรงเรียนควรนำคู่น่าอยู่ น่าเรียน ครูและผู้ปกครองมีความสมานฉันท์

5. ผู้ที่จะมารับผิดชอบด้านการศึกษาด้านการศึกษาต้องมีใจรักที่จะถ่ายทอดความรู้ ทำให้เด็กเป็นคนที่สมบูรณ์ ทั้งวิชาชีพและวิชาชีพิต⁴²

2) สภาพปัญหา

1. คุณภาพการศึกษาวิชาสามัญในพื้นที่ยังไม่ดีเท่าที่ควร ช่วงชั้นที่ 1 (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3) อ่านไม่ออก เขียนไม่ได้ ร้อยละ 30.82 ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสามัญต่ำกว่าร้อยละ 50⁴³
2. ระบบการเรียนการสอนไม่มีครูเชี่ยวชาญเฉพาะวิชา บางโรงเรียนต้องให้ครูสอนพละมาสอนวิชาคณิตศาสตร์หรือภาษาอังกฤษ
3. จำนวนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในโรงเรียนสายสามัญลดลงอย่างมีนัยยะสำคัญ เมื่อเทียบกับจำนวนเด็กที่เรียนจบชั้นประถมศึกษา ผู้ปกครองที่เป็นคนมุสลิมมลายูปาตานีแจ้งว่า “อยากจะส่งบุตรหลานเข้าโรงเรียนรัฐบาลมากกว่าโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม แต่โรงเรียนรัฐบาลต้องตอบ โจทย์ทั้งวิชาชีพและศาสนาได้ทั้งสองอย่างก่อน”
4. กลุ่มเป้าหมายที่เป็นคนพุทธไม่เห็นด้วยกับการที่โรงเรียนรัฐบาลจะเพิ่มวิชาศาสนาอย่างเข้มข้น เพื่อแข่งขันกับโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา เพราะจะทำให้เกิดความไม่ไว้วางใจกัน

3) ข้อเสนอ

1. สนับสนุนให้เปิดการสอนวิชาศาสนาในชั้นอนุบาลและชั้นประถมศึกษา โดยเริ่มจากเด็กตั้งแต่สามขวบขึ้นไป
2. โรงเรียนสายสามัญของรัฐในระดับมัธยมศึกษา ให้สอนศาสนาควบคู่กับสายสามัญให้มีความเข้มข้นทั้งสองสาย โดยแบ่งเวลาเรียนเป็น 50:50 คือ ภาคเช้าเรียนวิชาสามัญ ภาคบ่ายเรียนวิชาศาสนาของตนหรือวิชาเฉพาะที่ตนเลือกไว้
3. หลักสูตรที่เรียนศาสนาให้มีระยะเวลาสอดคล้องกับวิชาสามัญ เพื่อให้ผู้เรียนจบทั้งสายศาสนาและสายสามัญพร้อมกันสามารถเรียนสายศาสนาต่อในระดับมหาวิทยาลัยได้
4. มีหลักสูตรภาษาต่าง ๆ ที่สามารถสื่อสารกับต่างชาติได้ ให้สอนวิชาภาษามลายู ภาษาไทยและภาษาอังกฤษเป็นวิชาบังคับ

⁴² ท่านศาสดาได้กล่าวไว้ความว่า “และผู้ใดที่เดินในเส้นทางเพื่อค้นหาความรู้ อัลลอฮ์ก็จะอำนวยความสะดวกเส้นทางสู่สวรรค์แก่เขาเนื่องเพราะมัน” (บันทึกโดยมุสลิม หมายเลข 2699) . นบีมุหัมมัด (ช.ล.) กล่าวว่า “ผู้ใดปรารถนาความสุขในโลกต้องศึกษา ผู้ใดปรารถนาในโลกหน้าก็ต้องศึกษา ผู้ใดปรารถนาความสุขทั้งโลกนี้และโลกหน้าต้องศึกษาทั้งสองทาง” และ “ สุเจ้าจงใฝ่หาความรู้ แม้แหล่งความรู้นั้นจะอยู่ในแดนไกล” การศึกษาในอิสลามจึงมีบริบทและอาณาเขตที่ครอบคลุม ต่อเนื่อง และบูรณาการ เช่นเดียวกัน อิสลามจึงเริ่มให้การศึกษากับมนุษย์ตั้งแต่วัยเริ่มแรกของการปฏิบัติในครรภ์มารดา และมีความต่อเนื่องตั้งแต่วินาทีแรกของการลืมตาของโลกของทารกน้อย จนถึงช่วงวัยเด็ก เยาวชน วัยทำงาน วัยเจริญพันธุ์ วัยสูงอายุ หรือชีวิตหลังความตาย ส่วนแล้วต้องได้รับการศึกษาในกรอบของอิสลามที่สมดุลและไม่ขาดช่วง, ที่มา : <http://www.muslimchangmail.net>.

⁴³ ข้อมูลพื้นฐานการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่มา: ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้.

5. เปิดโอกาสให้เด็กกำพร้าเลือกโรงเรียนได้ตามความต้องการ โดยรัฐบาลเป็นผู้สนับสนุนทุนการศึกษา
6. เพิ่มคุณภาพการศึกษา โดยควรจรรยาบรรณการศึกษาระดับปริญญาตรีตรงตามสาขาวิชาที่สอน และให้มีการตรวจสอบวุฒิการศึกษาในวิชาที่สอน
7. เพิ่มเงินเดือนครูให้เทียบเท่ากับแพทย์ เพื่อคนเรียนดีจะได้เลือกมาเป็นครูมากขึ้น
8. ผู้บริหารควรเป็นคนท้องถิ่น จะเป็นคนมุสลิมหรือไม่ก็ได้ แต่ควรมีรองผู้อำนวยการ โรงเรียนฝ่ายวิชาอิสลามศึกษาดูแลหลักสูตรทางศาสนาในโรงเรียนเป็นการเฉพาะ
9. ให้เลือกตั้งกรรมการสถานศึกษาแทนการแต่งตั้งตัวแทนตามตำแหน่งอย่างเดิม
10. งบประมาณของโรงเรียนให้อยู่ภายใต้การดูแลขององค์การบริหารส่วนตำบล เพราะองค์กรท้องถิ่นจะรู้ความต้องการของประชาชน
11. รัฐบาลต้องให้การสนับสนุนโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาเต็มระบบครบทุกด้าน ให้โรงเรียนมีปัจจัยพื้นฐานครบทั้งอาคารเรียนและอุปกรณ์ทางการเรียน รวมทั้งเงินรายหัว ร้อยละ 100
12. ให้กระทรวงศึกษาธิการจากส่วนกลางเป็นผู้ตรวจสอบคุณภาพการศึกษาและจัดสอบครูให้มีสัดส่วนคนในพื้นที่ร้อยละ 50
13. นำหลักการศาสนามาใช้ในการบริหารจัดการโรงเรียนและกฎของโรงเรียน ไม่ว่าจะเป็นหลักสูตรครู อาจารย์ หรืออาคารสถานที่ให้สอดคล้องกับหลักการศาสนาอิสลาม ตามความเหมาะสมและสอดคล้องกับประชากรกลุ่มอื่นในโรงเรียน

2.1.5.9. ระบบสาธารณสุข

1) ความต้องการ

มีโรงพยาบาลที่ให้บริการเป็นไปตามหลักการทางศาสนา⁴⁴

⁴⁴ ท่านศาสดามุฮัมมัด (ช.ล.) ได้กล่าวว่า “ผู้ใดตื่นเช้าขึ้นมา มีสุขภาพร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรง มีจิตใจที่สงบร่มเย็น ไม่มีความวิตกกังวล มีอาหารสำหรับบริโภคในวันนั้น ก็ประหนึ่งว่าเขาผู้นั้นได้ครองโลกไว้ทั้งโลก” (ดิรมิซีย์ อิบนิมาเยะฮ์ บุคอรี) อิสลามได้กำหนดมาตรการความสะอาดหลายอย่าง เช่น การขลิบหนักรู้อวัยวะเพศชาย การตัดเล็บ การแปรงฟัน การสวมใส่เสื้อผ้าที่สะอาด มีกลิ่นหอม ท่านศาสดา (ช.ล.) กล่าวว่าไว้ความว่า “จงอย่าให้ผู้ใดในหมู่พวกท่านถ่ายปัสสาวะลงในแหล่งน้ำที่ไม่ไหลอย่างเด็ดขาด (รายงานโดย...มุสลิม อบูดาวูด) นอกจากนี้ท่านศาสดา (ช.ล.) ยังกล่าวอีกว่า “การทำความสะอาดนั้นเป็นครั้งหนึ่งของความศรัทธา” (รายงานโดย...มุสลิม อบูดาวูด) ท่านศาสดา (ช.ล.) กล่าวว่าไว้ความว่า “ก่อนเนื้อทุกชิ้น (ของร่างกาย) ที่เจริญเติบโตจากสิ่งที่ฮารอม (ต้องห้าม) ไปนรกจะเผาผลาญเป็นเบื้องแรก” พระองค์อัลลอฮ์ (ช.บ.) ทรงกำชับไว้ในอัลกุรอาน ความว่า “โอ้มวลมนุษยชน พวกเจ้าจงบริโภคน้ำจากสิ่งที่อยู่ในพื้นพิภพเกิด เฉพาะที่อนุมัติ อีกทั้งที่มีคุณประโยชน์เท่านั้น และเจ้าทั้งหลายอย่าได้เดินตามทางของมารร้าย เพราะมันเป็นศัตรูอันชัดเจนของพวกเจ้า” (อัล-บะกะเราะฮ์ :168) อัลลอฮ์(ช.บ.) ได้กำชับผู้ศรัทธาไว้ในบทที่ 2 ที่ 172 ความว่า “ โอ้บรรดาผู้ศรัทธา จงบริโภคน้ำจากสิ่งที่เราได้ให้เป็นปัจจัยยังชีพของพวกเจ้า จากสิ่งที่ดีทั้งหลายและจงขอบคุณอัลลอฮ์เถิด เพราะพระองค์เท่านั้น ที่พวกเจ้าจะเป็นผู้เคารพสักการะ” ฮาลาล-ฮารอม ในอิสลามจึงมิได้หมายความว่าเพียงการบริโภคอาหารเท่านั้น แต่ครอบคลุมวิถีการดำเนินชีวิตในทุกด้าน เพราะอิสลาม คือ ระเบียบแห่งการดำเนินชีวิตของมนุษยชน อาหารฮาลาล จึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับมุสลิม

2) สภาพปัญหา

คนมุสลิมหลายปาดานีไม่นิยมใช้โรงพยาบาลของรัฐ ยกเว้นเมื่อจำเป็น แต่ก็มักจะไม่สามารถเข้ารับการบริการ เนื่องจากไม่แน่ใจว่า อาหารและยาของโรงพยาบาลจะเป็นอาหารและยาฮาลาลหรือไม่ จึงต้องจัดเตรียมอาหารและภักษาของตนเองไปจากบ้าน เพราะฉะนั้น หากมีทางเลือก เช่น การคลอดกับหมอตำแยที่บ้าน (โตะบีเค) คนมุสลิมหลายปาดานีก็มักจะเลือกแพทย์ที่บ้าน แม้มีความเสี่ยงต่อการเสียชีวิตสูงก็ตาม

3) ข้อเสนอ

1. โรงพยาบาลต้องมีบรรยากาศและการให้บริการตามหลักศาสนาอิสลาม บุคลากรแพทย์พยาบาลต้องถือปฏิบัติตามหลักศาสนาอิสลาม
2. ก่อนการเกิดและตาย ควรอนุญาตให้ญาติของผู้ป่วยเข้าไปเฝ้าเยี่ยมพระเจ้าเป็นครั้งแรกและครั้งสุดท้ายของชีวิตในโรงพยาบาล
3. มีพระพุทธรูปในห้องพักฟื้น สำหรับคนพุทธ แต่ไม่ควรมีในห้องพักฟื้นของคนมุสลิมหลายปาดานี
4. มีสูตินารีแพทย์เป็นหญิงในการทำคลอด
5. มีแพทย์ รวมทั้งแพทย์เฉพาะทาง และพยาบาลที่เป็นคนมุสลิม
6. มีบุคลากรของโรงพยาบาลที่อยู่เวรรู้ภาษาท้องถิ่น (มลายู) เป็นล่ามให้กับแพทย์ผู้รักษา
7. มีอาหารและยาที่ฮาลาล
8. มีห้องละหมาดที่สะอาด

2.2 สรุปผลการรับฟังความเห็นของประชาชนกลุ่มเป้าหมาย

จากประเด็นสนทนาทั้ง 9 ประเด็น ดังกล่าวข้างต้น สามารถจัดจำแนกประเภทของสภาพปัญหาได้เป็น 3 ประเภท คือ

ในการบริโลก ส่วนผู้มีใช้มุสลิม อาหารฮาลาลก็จะเป็นประโยชน์ต่อสุขภาพเช่นกัน เพราะอาหารฮาลาลต้องมีกระบวนการผลิตที่ถูกต้องตามข้อบัญญัติตามหลักศาสนาอิสลาม(ฮารอม) และมีคุณค่าทางอาหาร (ตอยิบ), โอวาทของท่านศาสดานบี โมฮัมหมัด(ซ.ล) กล่าวว่า “ธรรมชาติ 5 สิ่ง (ในกายมนุษย์) ที่ต้องได้รับการตกแต่ง คือ การเข้าสู่หนัด ขจัดขนในร่มผ้า ตัดเล็บ และการตกแต่งหนวดเครา อิมามอมมูฮะนีเฬะฮู และอิมามมาลิก ถือว่า การขลิบหนังปลายอวัยวะเพศเป็นแบบฉบับอันดีงามของนบีที่ได้รับการยืนยัน, ที่มา : <http://www.muslimchangmail.net>.

1. ประเด็นข้อ 1, 2, 3 เป็นประเด็นเรื่องโครงสร้างของรัฐด้านการเมืองการปกครองระดับชาติและท้องถิ่น ซึ่งจากข้อมูลที่ได้จากกลุ่มเป้าหมาย สภาพปัญหาที่สำคัญในประเด็นทั้งสามนี้อยู่ที่เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชน

2. ประเด็นข้อ 4, 5, 6 เป็นประเด็นเรื่อง อัตลักษณ์และศาสนาอิสลาม ซึ่งจากข้อมูลที่ได้จากกลุ่มเป้าหมายแสดงให้เห็นว่า สภาพปัญหาที่สำคัญในประเด็นทั้งสอง นี้อยู่ที่เรื่อง ความแตกต่างด้าน ชาติพันธุ์ และศาสนา

3. ประเด็นข้อ 6, 7, 8, 9 เป็นประเด็น เรื่อง การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม การศึกษา และการสาธารณสุข ซึ่งมีลักษณะเป็น บริการ ที่รัฐเป็นผู้มีหน้าที่ต้อง จัดทำให้และดำเนินการเพื่อตอบสนองความจำเป็นพื้นฐานแก่ประชาชน ดังนั้น สภาพปัญหาในประเภทที่ 3 นี้ จึงจำแนกได้เป็น บริการของรัฐ 3 ชนิด คือ สถานีตำรวจ⁴⁵ โรงเรียน และโรงพยาบาล

อย่างไรก็ตาม นอกจากสภาพปัญหาที่ได้จัดจำแนกไว้ทั้งสามประเภทดังกล่าวแล้ว ผลทางอ้อมจากการที่นักศึกษาหลักสูตร ประกาศนียบัตรชั้นสูง “การเสริมสร้างสังคมสันติสุข ” รุ่นที่ 2 ได้ศึกษาวิเคราะห์ ข้อมูลที่ได้จากความเห็นของประชาชน กลุ่มเป้าหมาย และข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทำให้เห็นต่อไปว่า การดำรงชีวิตของประชาชน นอกจากการ ได้รับปัจจัยการบริการตามความจำเป็นพื้นฐานจากรัฐแล้ว ประชาชนยังมีความจำเป็นต้องมีความสามารถที่จะพึ่งพาตนเองได้ เพื่อพัฒนาตนเอง ครอบคลุมตลอดถึงชุมชน เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น จึงต้องมีการส่งเสริมอาชีพ การรวมกลุ่มเพื่อสร้างอาชีพ การจัดการทรัพยากรในท้องถิ่น การสร้างเครือข่ายระหว่างชุมชน เพื่อให้เกิดรายได้ และอาชีพที่มั่นคง อันจะ ทำให้ประชาชน มีความกินดีอยู่ดี และยังทำให้เกิดการรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมทางเศรษฐกิจของชุมชน จะเป็นช่องทางให้เกิดการพบปะ แลกเปลี่ยน เรียนรู้ข้อมูล ความรู้ ตลอดจนความเข้าใจ และความรู้สึกที่ดีต่อกันระหว่างประชาชนในชุมชนด้วย⁴⁶ โดยเฉพาะอย่างยิ่งชุมชนที่มีความแตกต่าง หลากหลายทางวิถีวัฒนธรรม อันจะนำไปสู่จุดหมายของ

⁴⁵ แม้นกระบวนการยุติธรรม มีหลายองค์กรที่เกี่ยวข้อง แต่สถานีตำรวจหรือ โรงพัก คือ ต้นธารแห่งกระบวนการยุติธรรม โดยเฉพาะกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เหตุนี้ ความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ปฏิบัติหน้าที่ในท้องที่กับประชาชนผู้มาติดต่อ ใช้บริการ หรือต้องมีปฏิสัมพันธ์ด้วยในฐานะผู้ต้องหาหรือจำเลย ตลอดจนญาติของผู้ต้องหาหรือจำเลยเหล่านั้น จำเป็นต้องมีความเข้าใจในวิถีวัฒนธรรมและการสื่อสารที่ดีต่อกัน การปรับทัศนคติเรื่องระบบอำนาจนิยม และการยึดหลักนิติธรรมโดยให้ความสำคัญต่อการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ตลอดจนมีการบังคับใช้กฎหมายอย่างเป็นธรรมและเท่าเทียมจึงเป็นเป้าหมายสำคัญ เพราะฉะนั้น นักศึกษาหลักสูตร ประกาศนียบัตรชั้นสูง “การเสริมสร้างสังคมสันติสุข” รุ่นที่ 2 จึงเห็นว่า ควรให้ความสำคัญและเลือกศึกษาเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับสถานีตำรวจก่อน

⁴⁶ อิสลามมุ่งส่งเสริม ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในสิ่งที่ดีงามและไม่ขัดศีลธรรม ซึ่งอัลกุรอานได้กล่าวไว้ว่า “จงช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในสิ่งที่ดีงาม และยำเกรง และจงอย่าช่วยเหลือในสิ่งที่ เป็นบาปและศัฏฐ์กัน” (อัลมาอิดะห์ :2) อิสลาม ยอมรับการยื่นมือให้ความช่วยเหลือในทุกกิจการอันนำไปสู่การดำรงคงไว้ซึ่งคุณประโยชน์และจรรโลงคุณค่าของความเป็นมนุษย์ ท่ามกลางบรรยากาศที่สงบร่มเย็น เป็นสุข และมีความยุติธรรมทุกมิติที่เกี่ยวข้องกับอิสลามไม่ว่าหลักการ หลักปฏิบัติหรือคำสอน ล้วนยึดหลักสายกลางและความพอดี เป็นแนวทางอันเที่ยงตรง ไม่ใช่เป็น

การมีชุมชนที่มีความเข้มแข็ง และสันติสุขได้ในที่สุด ในรายงานฉบับนี้ นักศึกษาหลักสูตร ประกาศนียบัตร
ชั้นสูง “การเสริมสร้างสังคมสันติสุข” รุ่นที่ 2 จึงจะได้นำเสนอแนวความคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจชุมชน⁴⁷ เป็น
ข้อเสนอในการศึกษาควบคู่ไปด้วย

จากผลการรับฟังความเห็นและข้อเสนอของกลุ่มเป้าหมายดังกล่าวข้างต้น คณะนักศึกษา หลักสูตร
ประกาศนียบัตรชั้นสูง “การเสริมสร้างสังคมสันติสุข” รุ่นที่ 2 ได้นำมาศึกษาและสังเคราะห์ผลการรับฟัง
แล้ว เห็นว่า อัตลักษณ์มุสลิมมลายู และหลักการของศาสนาอิสลาม จำเป็นที่จะต้องได้รับการยอมรับและ
นำไปปฏิบัติให้สอดคล้องกับวิถีการดำเนินชีวิตของประชาชนในพื้นที่ จังหวัดชายแดนภาคใต้ เหตุก็เพราะ
ประชากรส่วนใหญ่ในจังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาสเป็น คนมุสลิมมลายูปาดานี้ถึงร้อยละ 79.3 หรือ
1.4 ล้านคน⁴⁸ จากจำนวนประชากร ทั้งหมด 1.83 ล้านคน ซึ่งการเรียกร้องและแสดงออกซึ่งความต้องการนี้
มุ่งไปที่ความต้องการ การปรับเปลี่ยนทัศนคติและ บทบาทการใช้อำนาจ หน้าที่ของราชการส่วนกลาง และ
ส่วนภูมิภาค ที่มีต่อชุมชนท้องถิ่น เช่น ให้มี อักษรยาวีกำกับอยู่ในป้ายต่าง ๆ โดยเฉพาะของ ทางการ
รวมทั้งการให้การยอมรับ ต่อหลักการของ ศาสนาอิสลาม เช่น ให้โรงพยาบาลอนุญาตให้ผู้มารับบริการ
สามารถปฏิบัติกิจทางศาสนาตั้งแต่ขั้นตอนการเกิดจนกระทั่งวาระสุดท้ายของชีวิต

เมื่อมีการแสดงออกซึ่ง “ความต้องการ” ย่อมแสดงถึง “ความไม่มี” การตอบสนองต่อความต้องการ
และผลของการรับฟังความเห็นในครั้งนี้ยัง สอดคล้องกับการวิเคราะห์ของ คณะนักศึกษาหลักสูตร
ประกาศนียบัตรชั้นสูง “การเสริมสร้างสังคมสันติสุข” รุ่นที่ 1 เกี่ยวกับรากเหง้าของปัญหา ความไม่สงบใน
จังหวัดชายแดนภาคใต้ ข้อ 4 ที่ว่า “โครงสร้างการจัดการบริหารปกครองทั้งในด้านกฎหมายและนโยบาย
ทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม วัฒนธรรมที่ยังมีบางส่วนไม่สอดคล้องกับอัตลักษณ์และวิถีของคนใน
พื้นที่ ตลอดจนไม่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมโดยตรงของประชาชนในระดับที่สามารถสร้างความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของ
ได้อย่างแท้จริงและเท่าเทียม⁴⁹

แนวทางที่สุดโต่งหรือหย่อนยานหะหลวมแต่อย่างใด อัลลอฮฺทรงตรัสไว้ความว่า “และในทำนองเดียวกัน เราได้ให้พวกเขาเป็นประชาชาติที่
เป็นกลาง”(อัลบะเกาะเราะฮฺ:143), ที่มา : <http://www.muslimchangmail.net>.

⁴⁷ อัลลอฮฺ (ซ.บ.) กล่าวว่า “และแท้จริงส่วนมากของผู้มีหุ้นส่วนร่วมกัน บางคนในพวกเขาจะละเมิดสิทธิของอีกคนหนึ่ง เว้นแต่บรรดาผู้ศรัทธา
และประกอบความดีทั้งหลาย และพวกเขาเช่นนี้ มีน้อย” (ศอด 24), ที่มา : <http://www.muslimchangmail.net>.

⁴⁸ รายงานคณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ (กอจ.), อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 11 , หน้า 26

⁴⁹ รายงานปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ บทวิเคราะห์และแนวทางการแก้ปัญหาเชิงรุกที่ยั่งยืนด้วยสันติวิธี, อ้างแล้วเชิงอรรถที่
21, หน้า 2

อย่างไรก็ดี การตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนนี้ ต้องคำนึงถึงประชาชน ทุกฝ่าย ทุกกลุ่ม ชาติพันธุ์ ทุกศาสนาโดยไม่เลือกปฏิบัติ เพราะในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ยังมีประชากร ที่เป็นคนพุทธ ประมาณ 4 แสนคน คิดเป็นประมาณร้อยละ 20 ของประชากรในพื้นที่ ซึ่งต้องได้รับ การให้ความสำคัญ เช่นเดียวกัน ไม่เช่นนั้นการแก้ไขปัญหาชนกลุ่มหนึ่ง อาจก่อให้เกิดปัญหาชนอีกกลุ่มหนึ่ง ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีทุกฝ่าย ทุกกลุ่มชาติพันธุ์ ทุกศาสนาได้มา เรียนรู้คุณค่าความหลากหลายทางวัฒนธรรม และอัตลักษณ์ของแต่ละฝ่าย เพื่อสร้างความเข้าใจกันและแสวงหาข้อตกลงร่วมในการใช้ชีวิตในสังคมเดียวกันอย่างสันติสุข โดยต้องริเริ่มจากประชาชนในพื้นที่ มีรัฐเป็นผู้ให้การสนับสนุน ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ตรงกับความ ต้องการของประชาชน และสามารถดำเนินการได้ การตอบสนองความต้องการดำรงอัตลักษณ์และ ศาสนาของคน ในท้องถิ่นนั้นจะทำให้ประชาชน ในท้องถิ่นระลึกถึงความมีตัวตนและมีที่ยืนในสังคมไทย อันจะก่อให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของรัฐไทย เป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทย สามารถลดเงื่อนไขความขัดแย้งที่ กำลังปะทุเป็นความรุนแรงอยู่ในเวลานี้ได้ในที่สุด

ซึ่งแนวความคิดที่กล่าวมาข้างต้น หากใช้เรื่องใหม่ไม่ เพราะ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระราชทานหลักรัฐประศาสน์ 6 ประการ ไว้ตั้งแต่ พ.ศ. 2466 แล้ว มีความว่า

“ข้อ 1 ระเบียบการหรือวิธีปฏิบัติอย่างใดเป็นทางให้พลเมืองรู้สึกหรือเห็นไปว่าเป็นการเบียดเบียน กดขี่ศาสนาอิสลามต้องยกเลิกแก้ไขเสียทันที... การใดจัดขึ้นใหม่ต้องอย่าให้ขัดกับลัทธินิยมของอิสลามหรือ ยิ่งทำให้เห็นเป็นการอุดหนุนศาสนาหมัดได้ดียิ่ง”⁵⁰

จะเห็นได้ว่า หาก เพียงแต่ รัฐนำหลักรัฐประศาสน์ 6 ประการข้อนี้ มาปฏิบัติอย่างจริงจัง ต่อเนื่อง ก็จะสามารถ ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้

อนึ่ง สำหรับประเด็นความต้องการ ของประชาชน ในเรื่องโครงสร้างของรัฐด้านการเมืองการ ปกครองระดับชาติและท้องถิ่น นั้น ขณะนี้สภาพพัฒนาการเมือง สาขาภาคใต้ ได้ขับเคลื่อน ประเด็นนี้อยู่ใน พื้นที่ โดยเฉพาะเรื่องการกระจายอำนาจและการปรับโครงสร้างการบริหาร ให้สอดคล้องกับแนวทางการ ดำเนินงานของ คณะกรรมการปฏิรูป ประเทศไทย ที่กำลังดำเนินการในเรื่องการปรับโครงสร้างทางสังคม และการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เพราะฉะนั้น รายงานฉบับนี้จึงจะไม่ศึกษาในประเด็น เรื่องนี้อีก

⁵⁰ ทรงชัย หัตถา, อาณาจักรลังกาสุกะ, 2552 : หน้า 88 (อ้างอิงตามอักขระเดิมจากเอกสารวินิจฉัย กชช., ร.6 ม.22/13 เจ้าพระยามราชวรากร บังคมทูลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว วันที่ 21 มีนาคม 2465).

ดังนั้น นักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรชั้นสูง “การเสริมสร้างสังคมสันติสุข” รุ่นที่ 2 จึงนำความคาดหวังและความต้องการของประชาชนในพื้นที่มาศึกษา วิเคราะห์สภาพปัญหาและสาเหตุพื้นฐานของปัญหา เพื่อสังเคราะห์ให้ได้กรอบแนวทางการคิด เพื่อลดเงื่อนไขการใช้ความรุนแรงในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ดังจะได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ต่อไป

บทที่ 3

การวิเคราะห์สภาพปัญหาในพื้นที่และข้อสรุปเบื้องต้น

3.1 การวิเคราะห์สภาพปัญหาในพื้นที่และข้อสรุปเบื้องต้น

จากที่ได้จำแนกประเภทของสภาพปัญหาเป็น 3 ประเภทดังกล่าวข้างต้น ในส่วนนี้จะได้นำเอาสภาพปัญหาทั้งสามประเภทมาวิเคราะห์เพื่อหาข้อสรุปเบื้องต้นตามลำดับ อันจะนำไปสู่การนำเสนอข้อเสนอของรายงานการศึกษาฉบับนี้ในบทต่อไป

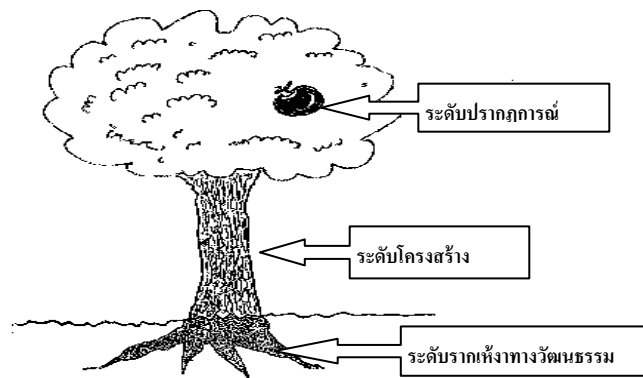
ปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนใต้ เป็นปัญหาที่สลับซับซ้อนและเชื่อมโยงทุกมิติ การวิเคราะห์สาเหตุพื้นฐานและการแก้ไขปัญหา ไม่สามารถแยกส่วนจากกันได้ แต่ต้องพิจารณาอย่างรอบด้าน โดยต้องคำนึงถึงความละเอียดอ่อนด้านอัตลักษณ์เฉพาะของท้องถิ่น ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่มีผลต่อการรับรู้ความรู้สึก และอารมณ์ของประชาชนในพื้นที่

ด้วยเหตุผลข้างต้น ในส่วนนี้ จึงได้กำหนด กรอบการวิเคราะห์ปัญหาเป็นสามระดับ เพื่อให้เห็นสาเหตุพื้นฐานของปัญหาในเชิงลึกและรอบด้าน คือ 1.ระดับปรากฏการณ์ 2.ระดับโครงสร้าง และ 3.ระดับรากเหง้าทางวัฒนธรรม

แผนภูมิที่ 1

กรอบวิเคราะห์สภาพปัญหาและสาเหตุพื้นฐานของปัญหาความไม่สงบ

ในจังหวัดชายแดนภาคใต้

1) สภาพปัญหาในระดับปรากฏการณ์ของการเกิดความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้

สถานการณ์ความไม่สงบและความรุนแรงที่เกิดขึ้น ปรากฏให้เห็นตามสื่อหรือในพื้นที่ต่อเนื่องตลอดระยะเวลา 8 ปี สร้างความสูญเสีย ส่งผล กระทบต่อทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เหตุการณ์เหล่านี้เป็นอาการที่เกิดขึ้นจากปัญหาที่จัดว่าเป็นปัญหาในระดับปรากฏการณ์ กล่าวคือ สามารถเห็นได้ รับรู้ได้ถึงความผิดปกติและความรุนแรงซึ่งในด้านอารมณ์ ความรู้สึกของประชาชน เหตุการณ์เหล่านี้ย่อมส่งผลอย่างรุนแรงต่อการรับรู้ของประชาชน

2) สภาพปัญหาในระดับโครงสร้างของปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้

คำว่า โครงสร้าง ในที่นี้ หมายถึง โครงสร้างทางสังคมที่ประกอบไปด้วยการบริหารจัดการการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ การศึกษา การสาธารณสุข กระบวนการยุติธรรม หน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐ ตลอดจนกฎหมาย และนโยบายของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการพื้นที่และประชาชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

โครงสร้างดังกล่าวในปัจจุบัน ยังมีลักษณะที่ทำให้ประชาชน ภาคพื้นที่การมีส่วนร่วมทางการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ การศึกษา การสาธารณสุข และกระบวนการยุติธรรม เพื่อร่วมกับภาครัฐในการแสดงออกซึ่งความต้องการในการกำหนดทิศทางและอนาคต ของตนเองตลอดจนชุมชน และเห็นได้ว่า ยังคงมีรูปแบบการบริหารจัดการเชิงโครงสร้างเดียวกันกับที่ใช้อยู่ในพื้นที่อื่น ๆ ของประเทศ โดยไม่ได้คำนึงถึงความเหมาะสมต่อลักษณะเฉพาะทางชาติพันธุ์ ศาสนา และวัฒนธรรมท้องถิ่น

เมื่อปัญหาระดับโครงสร้างเป็นเช่นนี้ การแก้ไขปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ จึงไม่อาจสนองตอบต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง

3) สภาพปัญหาในระดับมิติทางวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้

คำว่า “วิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น” ในที่นี้หมายถึง แนวทางการดำเนินชีวิตที่เกิดจากสภาพแวดล้อมในป่าหลอมเดียวกัน แสดงออกซึ่ง “รากเหง้า” ดั้งเดิม ซึ่งรวมถึงอัตลักษณ์ เอกลักษณ์ ความทรงจำเกี่ยวกับอดีตหรือประวัติศาสตร์ และภูมิปัญญาชาวบ้านในท้องถิ่นที่สามารถนำมาใช้เพื่อกระตุ้นให้เกิดสำนึกใน “ความเป็นอย่างไรอย่างหนึ่ง” ร่วมกันได้ ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อวิถีการดำรงและดำเนินชีวิต

มิติทางวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น ดังกล่าว ซึ่งมีความแตกต่างกัน เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้มุมมองและการรับรู้สภาพปัญหา สาเหตุของปัญหา และการแก้ไขปัญหาของผู้เกี่ยวข้องมีความแตกต่างกันหรือไม่ สอดคล้องกับความเป็นจริง ส่งผลต่อแนวคิดพื้นฐานในการกำหนดนโยบายการบริหารจัดการ การปกครอง พื้นที่ของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง และรวมถึงเมื่อมีการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ

ความไม่เข้าใจ หรือไม่เห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ตามวิถีวัฒนธรรม ท้องถิ่น ส่งผลขัดแย้งต่อ ความคาดหวัง และความต้องการของประชาชน ในพื้นที่ที่เป็นคนเชื้อ อสายมุสลิมมลายู ปาตานี และต่อประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ในอดีต โดยความไม่เข้าใจนี้ มีส่วนเชื่อมโยงในการมองปัญหาเพียงในระดับปรากฏการณ์ที่เกี่ยวกับเหตุการณ์การใช้ความรุนแรงของฝ่ายตรงข้ามที่จะต้องจัดการอย่าง เด็ดขาด โดยไม่พยายามทำความเข้าใจ สาเหตุ สภาพปัญหาพื้นฐานที่แท้จริงของ ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในระดับโครงสร้างและระดับมิติทางวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น ทักษะคติและวิธีคิดเช่นนี้ ก่อให้เกิดอคติต่อคนมุสลิมมลายูปาตานี จึงนำไปสู่การเลือกปฏิบัติ หรือการปฏิบัติที่ไม่เหมาะสม ของเจ้าหน้าที่ของรัฐ และคนกลุ่มอื่น บางส่วนต่อประชาชนในพื้นที่ ทำให้ประชาชน ในพื้นที่รับรู้ รู้สึก ได้ว่าไม่ได้รับความเป็นธรรม เกิดความหวาดระแวง ไม่ไว้ใจ และส่งผ่าน แฝงขยาย ความรู้สึกที่ไม่ดีในระหว่างกัน โดยทั่วไปในที่สุด และกลายเป็นเงื่อนไขของความรุนแรงในพื้นที่ที่อย่างต่อเนื่อง

ด้วยเหตุดังกล่าว นักศึกษาหลักสูตร ประกาศนียบัตรชั้นสูง “การเสริมสร้างสังคมสันติสุข ” รุ่นที่ 2 จึงเห็นว่า การแก้ไขปัญหาความไม่สงบดังกล่าว จะต้องคำนึงถึงและให้ความสำคัญต่อวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น กล่าวคือ

- 1) ทำอย่างไร โครงสร้างการเมืองการปกครองของรัฐ ในเรื่อง นโยบาย แผนยุทธศาสตร์ การบริหารจัดการ และการปฏิบัติจึงจะคำนึงถึงความสอดคล้องกับวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่นของประชาชนในพื้นที่ และตั้งอยู่บนความจริงใจ ไม่มีอคติ และให้ความสำคัญกับการเปิดโอกาส การมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่
- 2) ทำอย่างไรรัฐ และสังคมไทยจึงจะเห็น และเข้าใจคุณค่าของวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่นของประชาชนในพื้นที่ ยอมรับ ให้เกียรติต่อวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น และยอมรับความหลากหลายทางวิถีวัฒนธรรม
- 3) ทำอย่างไรจึงจะทำให้แนวความคิด การยอมรับ และให้ความสำคัญแก่วิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น ได้รับการนำเสนอ และรับไปปฏิบัติในหน่วยงานของรัฐ

จึงนำไปสู่ข้อเสนอที่เน้นย้ำว่า ต้องให้ความสำคัญกับวิ ถีวัฒนธรรม ท้องถิ่น เป็นหลักการในการ
แก้ไขปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่รายงานฉบับนี้ตั้งใจศึกษาและนำเสนอ โดยให้วิ
ถีวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นธงนำ เพื่อสอดประสาน ปรับประยุกต์ใช้ใน 3 ช่องทาง คือ

- 1) กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่,
- 2) การบริการของรัฐ 3 ประเภท คือ โรงพยาบาล โรงเรียน และสถานีตำรวจ, และ
- 3) เศรษฐกิจชุมชน

ซึ่งข้อเสนอทั้งหมดนี้จะได้นำเสนอรายละเอียดในบทต่อไป

บทที่ 4

ข้อเสนอ สันติชนานี : พื้นที่วิถีวัฒนธรรมนำการเมืองการปกครอง

4.1 วิถีวัฒนธรรมนำการเมืองการปกครอง

อุปสรรคของการพัฒนาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มักจะติดขัดอยู่ที่ แนวคิดและทัศนคติที่มีความแตกต่างกัน และความขัดแย้งในบางครั้งที่เกิดขึ้นในประวัติศาสตร์ระหว่างรัฐกับประชาชนในพื้นที่ที่มีมาช้านาน เป็นสิ่งที่ต้องร่วมมือกันลดหรือยุติความรู้สึก หวาดระแวงและสร้างความมั่นใจทั้งในด้าน สังคม และในด้านการให้การศึกษาซึ่งต้องทำพร้อมกันไป ทั้งนี้ทั้งนั้น ก็ยังเป็นเรื่องละเอียดอ่อน ของบุคคลที่จะไปเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนในพื้นที่ ที่จะต้องเข้าใจในเรื่องชาติพันธุ์ ศาสนา ประเพณี และอัตลักษณ์ ของคนในพื้นที่ด้วย เมื่อมาดู หลักคำสอนของ ศาสนาอิสลามแล้ว จะเห็นได้ว่า อิสลามได้ให้ความสำคัญเรื่องความแตกต่าง ในด้านชาติพันธุ์ ในทางบวก โดยศาสนาอิสลามถือว่ามนุษย์ทุกคน ถึงแม้จะแตกต่างด้านเชื้อชาติ สัญชาติและเผ่าพันธุ์ ต่างก็มีตระกูลอันดั้งเดิมที่มาจากครอบครัวเดียวกัน ดังอัลลอฮ์ทรงตรัสไว้ความว่า

“โอ้มนุษยชาติทั้งหลาย จงยำเกรงพระเจ้าของพวกเจ้า ที่ได้บังเกิดพวกเจ้ามาจากชีวิตหนึ่ง (นบีอาดัม)”(อันนิสาอ : 1) อัลลอฮ์ยังได้ตรัสอีกความว่า “โอ้มนุษยชาติทั้งหลาย แท้จริงเราได้สร้างพวกเจ้าจากเพศชายและเพศหญิง และเราได้ให้พวกเจ้าแยกเป็นเผ่าและตระกูล เพื่อจะได้รู้จักกัน แท้จริงผู้ที่มีเกียรติยิ่งในหมู่พวกเจ้า ที่อัลลอฮ์นั้น คือผู้ที่มีความยำเกรงยิ่งในหมู่พวกเจ้า แท้จริงอัลลอฮ์นั้นเป็นผู้ทรงรอบรู้อย่างละเอียดถี่ถ้วน” (อัลสุอรอต : 13) การประกาศหลักการและเจตนารมณ์อันบริสุทธิ์นี้ ถือเป็นกาปฏิบัติความกลมเกลียว ชนชั้นวรรณะ ความแตกต่างด้านสีผิว เชื้อชาติ วงศ์ตระกูลและเผ่าพันธุ์ของมนุษย์โดยสิ้นเชิง

อิสลามถือว่า ความหลากหลายทางด้านภูมิศาสตร์ ประชากรศาสตร์ และวงศ์ตระกูลของมวลมนุษย์ คือ หนทางสู่การเสริมสร้างปฏิสัมพันธ์ เกื้อกูล เอื้อเพื่อซึ่งกันและกัน มิใช่เป็นต้นเหตุแห่งการบาดหมาง พยาบาท การเข่นฆ่า สงครามและการนองเลือดระหว่างกัน อัลลอฮ์ทรงตรัสไว้ความว่า “และเราได้ให้พวกเจ้าแยกเป็นเผ่าและตระกูล เพื่อจะได้รู้จักกันและกัน ” (อัลสุอรอต: 13) ถือเป็นกุญแจสำคัญที่จะนำไปสู่การเข้าถึง เข้าใจ ร่วมมือ เกื้อกูล และถือเป็นบันไดขั้นแรกของการบ วนการสร้างอารยธรรมอันสูงส่งของมนุษยชาติ

ในขณะเดียวกัน ศาสนาพุทธ ที่ ประชาชนอีกส่วนหนึ่งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ นับถือและปฏิบัติตนตามหลักคำสอนของ ก็มีหลักธรรมเรื่อง สังคหวัตถุ 4 ซึ่งเป็นธรรมของผู้ครองเรือนหรือฆราวาส

ธรรม เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตของชาวพุทธ โดยสังคหวัตถุ 4 นี้ ประกอบด้วย ทาน ปิยวาจา อุตฺตจริยา และสมานัตตา

ทาน หมายถึง การเสียสละ มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

ปิยวาจา หมายถึง คำพูดที่พูดแล้วทำให้เกิดความเป็นมิตร เกิดความสามัคคี

อุตฺตจริยา หมายถึง การช่วยเหลือกันและกัน การปฏิบัติที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวม

สมานัตตา หมายถึง การวางตัวเหมาะสมกับฐานะของตน

สังคหวัตถุ 4 จึงก่อเกิดประโยชน์ดังต่อไปนี้⁵¹

1. ช่วยให้ผู้คลดดำรงตนอยู่ได้ในสังคมด้วยความสุข
2. เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจ สมานไมตรีระหว่างกัน
3. เป็นเครื่องส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ให้มีความเคารพนับถือกันตามสมควรแก่ฐานะ
4. เป็นเครื่องประสานองค์ประกอบต่างๆ ของสังคมให้คงรูปอยู่และดำเนินไปได้ด้วยดี
5. ช่วยส่งเสริมศีลธรรมและป้องกันความประพฤดิเสื่อมเสียในสังคม

ดังนั้น แนวคิด เพื่อแก้ไขปัญหา ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ จึงต้องยึดอยู่บนฐานอันสำคัญของ “วิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น” ซึ่งเป็น ข้อเสนอหลัก ในรายงานฉบับนี้ และทำความเข้าใจเกี่ยวกับ “วิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น” และคำสอนของศาสนาอิสลามอย่างถูกต้อง ถ่องแท้ จึงเป็นสิ่งสำคัญ

การแก้ปัญหาคความไม่สงบ ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ด้วย สันติวิธี โดย การให้ความสำคัญแก่ วิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นการแก้ปัญหที่ไม่สร้างเงื่อนไขใหม่ ซึ่งจะส่งผลต่อการผ่อนคลายสถานการณ์ความไม่สงบลงได้ในระดับที่ประชาชนในพื้นที่สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข บนพื้นฐานของควมมีเกียรติ มีศักดิ์ศรีที่สามารถธำรงอัตลักษณ์ไว้ได้อย่างมีคุณค่าต่อสังคมไทยโดยรวม

ผลการศึกษาและรับฟังความต้องการ ของประชาชนกลุ่มเป้าหมาย ในบทที่ 2 แสดงผลที่ต้องการใช้อัตลักษณ์ของชาวมลายูและศาสนาอิสลามในทางการเมืองการปกครอง การมีส่วนร่วม และการบริการของรัฐ สอดคล้องกับการวิเคราะห์ตามรายงานการศึกษา ของนักศึกษาลัทธิสุตฺร ประกาศนียบัตรชั้นสูง “การเสริมสร้างสังคมสันติสุข” รุ่นที่ 1 เรื่องรากเหง้าของปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ข้อ 4 “โครงสร้างการจัดการบริหารปกครองทั้งในด้านกฎหมายและนโยบายทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม วัฒนธรรมที่ยังมี

⁵¹ คลังปัญญาไทย, บทความเรื่อง สังคหวัตถุ 4, [Online] วันที่ 26 สิงหาคม 2554.ที่มา : [www.http://panyathai.or.th/wiki/index.php/สังคหวัตถุ4](http://panyathai.or.th/wiki/index.php/สังคหวัตถุ4).

บางส่วนไม่สอดคล้องกับอัตลักษณ์และวิถีของคนในพื้นที่ ตลอดจนไม่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมโดยตรงของประชาชน ในระดับที่สามารถสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของได้อย่างแท้จริงและเท่าเทียม⁵²

ข้อมูลและข้อเสนอ ที่ได้วิเคราะห์และนำเสนอไว้ในบทที่ 2 และบทที่ 3 จึงนำไปสู่กรอบคิดการใช้ “วิถีวัฒนธรรมนำการเมือง การปกครอง” ด้วยแนวคิด “สันติชนาธิปไตย: พื้นที่ที่วิถีวัฒนธรรมนำการเมือง การปกครอง”

4.2 อธิบายข้อเสนอ การแก้ไขปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ด้วย “สันติชนาธิปไตย: พื้นที่ที่วิถีวัฒนธรรมนำการเมืองการปกครอง”

ข้อเสนอ หลัก ในการแก้ไขปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ “วิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น” และยังประกอบด้วย ข้อเสนอ รองอีก 3 ข้อเสนอ ซึ่งจะรวมอยู่ในตัวแบบ ที่เรียกว่า “สันติชนาธิปไตย: พื้นที่ที่วิถีวัฒนธรรมนำการเมืองการปกครอง”

ข้อเสนอหลัก: วิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น

คำว่า “วิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น” ในที่นี้หมายถึง แนวทางการดำเนินชีวิตที่เกิดจากสภาพแวดล้อมในเบ้าหลอมเดียวกัน แส ดงออกซึ่ง “รากเหง้า” ดั้งเดิม ซึ่งรวมถึงศาสนา อัตลักษณ์ เอกลักษณ์ ความทรงจำเกี่ยวกับอดีตหรือประวัติศาสตร์ และภูมิปัญญาชาวบ้านในท้องถิ่นที่สามารถนำมาใช้เพื่อกระตุ้นให้เกิดสำนึกใน “ความเป็นอยู่อย่างใดอย่างหนึ่ง” ร่วมกันได้

ข้อเสนอหลักข้อนี้จึงเป็นข้อเสนอที่ต้อง การให้วิถีวัฒนธรรมท้องถิ่นสอดแทรก ผสมผสาน กลายเป็นส่วนหนึ่งของพื้นที่ที่ให้ความสำคัญกับสิ่งนี้ และพยายามทำให้สิ่งนี้สามารถรู้สึกและจับต้องได้ในทางปฏิบัติ กล่าวคือ วิถีวัฒนธรรมท้องถิ่นจะต้องได้รับการยอมรับนำไปปฏิบัติในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของข้อเสนอรองทั้งสามข้อ

ข้อเสนอรองที่ 1: การบริการของรัฐที่มีรูปแบบสอดคล้องกับวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น

ในวาระเริ่มแรกควรจัดให้มีใน 3 บริการ คือ โรงพยาบาล โรงเรียน และสถานีตำรวจ ก่อน เหตุผลที่ข้อเสนอนี้ เสนอให้มีการจัดการบริการของรัฐที่มีรูปแบบสอดคล้องกับวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่นใน 3 บริการดังกล่าวก่อน เพราะเห็นว่า ในส่วนของโรงพยาบาลนั้น เป็นบริการที่ประชาชนทุกคนจะมีโอกาสได้ใช้บริการตั้งแต่แรกเกิดจนกระทั่งวาระสุดท้ายของชีวิต เป็นผู้รับผลโดยตรงจากลักษณะการให้บริการประเภทนี้

⁵² รายงานปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้: บทวิเคราะห์และแนวทางการแก้ไขปัญหาเชิงรุกที่ยั่งยืนด้วยสันติวิธี, อ่างแก้วเชิงอรุณ ที่ 21, หน้า 22 .

ในส่วนของโรงเรียนนั้นก็ทำนองเดียวกัน เป็นบริการที่ประชาชนทุกคนจะต้องเข้ารับบริการ เพื่อศึกษาหาความรู้ตั้งแต่ยังเป็นเด็กและพ่อแม่ผู้ปกครองก็ให้ความสำคัญแก่การเข้ารับบริการของบุตรหลาน เป็นผู้ได้รับผลโดยตรงและโดยอ้อมตามลำดับจากลักษณะการให้บริการประเภทนี้

ในส่วนของสถานีตำรวจนั้น เห็นได้ว่าเป็นบริการที่มีความใกล้ชิด กับประชาชนมากที่สุดประเภทหนึ่ง ทั้งยังเป็นบริการประเภทที่มีลักษณะ ทั้งเป็นการให้คุณและให้โทษแก่ประชาชนทั้งฝ่ายผู้ต้องหาและฝ่ายผู้เสียหาย นอกจากนี้ ลักษณะการปฏิบัติงานยังมีแนวโน้มที่จะเกิดความรุนแรงได้โดยง่ายด้วย แตกต่างจากบริการ 2 ประเภทข้างต้น ซึ่งด้วยลักษณะเช่นนี้ของสถานีตำรวจ จึงมักเป็นจุดสนใจของประชาชนและสื่อสารมวลชน ก่อให้เกิดกระแสความเคลื่อนไหวในอารมณ์ความรู้สึกของประชาชนโดยรวมในสังคม หรือชุมชนหนึ่ง ๆ ได้โดยง่าย

นอกจากนี้ บริการ ทั้งสามประเภทดังกล่าวข้างต้น เป็นบริการที่มีการจัดตั้งกระจายตัวอยู่ทั่วไปในพื้นที่ของจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทั้งยังเป็นบริการที่มีการจัดรูปแบบการบริการ การบริหารงานที่ชัดเจนแน่นอนแล้ว อีกด้วย แม้อีกด้านหนึ่งจะเป็นหน่วยบริการที่มีกฎระเบียบข้อบังคับที่ใช้ในการปฏิบัติงานมากด้วยเช่นกันก็ตาม

ข้อเสนอรองที่ 2: เศรษฐกิจวิถีวัฒนธรรมชุมชน เพื่อสร้างอาชีพ สร้างรายได้ กับเป็นอุบายทำให้เกิดการรวมกลุ่ม แลกเปลี่ยน เรียนรู้

เหตุผลที่เสนอให้มีเศรษฐกิจวิถีวัฒนธรรมชุมชนในสันติธานี ก็เพราะระบบเศรษฐกิจของประเทศไทยเป็นระบบเศรษฐกิจแบบคู่ขนาน คือ ระบบเศรษฐกิจแบบชุมชน กับระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม⁵³ เศรษฐกิจชุมชน เป็นระบบเศรษฐกิจที่ครอบครัวและชุมชนเป็นหน่วยการผลิต ไม่มีลักษณะการผลิตที่ใช้เงินทุนจำนวนมาก หรืออาศัยปัจจัยการผลิตที่ซับซ้อน ไม่ได้มุ่งกำไรสูงสุด แต่มุ่งเน้นการผลิตเพื่อใช้ในวิถีประจำวัน และเลี้ยงตัวเองได้ หากมีเหลือจึงนำไปขายยังท้องตลาดเพื่อเป็นรายได้เสริมแก่ครอบครัวและชุมชน ระบบเศรษฐกิจแบบนี้จึงสะท้อนความเป็นจริงของประเทศไทย เพราะคนส่วนใหญ่ของประเทศรวมทั้งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ก็อยู่ในระบบเศรษฐกิจแบบนี้

ระบบเศรษฐกิจแบบชุมชนนี้เองที่สอดคล้องเชื่อมโยงอยู่กับพื้นฐานทางวัฒนธรรมของประชาชนในแต่ละพื้นที่แต่ละชุมชน มีผู้นิยามว่า วัฒนธรรม เป็น “อาวุธของคนยาก (Weapon of the weak)”⁵⁴ และศาสตราจารย์ นายแพทย์ ประเวศ วชิโร ได้อธิบายเกี่ยวกับความเข้าใจในเรื่อง “วัฒนธรรม ” ไว้ว่า⁵⁵ “วัฒนธรรม คือ การปฏิบัติหรือวิถี วิถีของชุมชน หรือสังคม ที่ได้จากประสบการณ์ จริง เลือกลงมือลอง ใช้ และถ่ายทอดด้วยการปฏิบัติสืบต่อกันมา อีกชื่อหนึ่งของวัฒนธรรม คือ ภูมิปัญญาดั้งเดิม

⁵³ ศ.ดร.ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, แนวคิดเศรษฐกิจวัฒนธรรมชุมชน, [Online] วันที่ 4 สิงหาคม 2554 ที่มา :

<http://www.esaanvoice.net/esanvoice/know/show.php?Category=learn&no=1549>.

⁵⁴ รศ. ดร. เสรี พงศ์พิศ, มหาวิทยาลัยชีวิต เศรษฐกิจวัฒนธรรม เศรษฐกิจพอเพียง, [Online] วันที่ 4 สิงหาคม 2554, ที่มา :

<http://www.gotoknow.org/blog/prypilas/445247>.

⁵⁵ ประเวศ วชิโร, วัฒนธรรมกับการพัฒนา, [Online] วันที่ 4 สิงหาคม 2554 ที่มา : [http://](http://www.research.mcu.ac.th/_htmlfile/menu3/buddhistpv/002.html)

www.research.mcu.ac.th/_htmlfile/menu3/buddhistpv/002.html.

(Traditional Knowledge) วัฒนธรรมเกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม สิ่งแวดล้อมแตกต่างกัน วัฒนธรรมในต่างท้องถิ่นจึงแตกต่างกัน นี้ต่าง จากวิทยาศาสตร์ซึ่งเหมือนกัน (ในทุกที่)⁵⁶ และศาสตราจารย์ นายแพทย์ ประเวศ วชิโรได้สรุปลักษณะสำคัญ 8 ประการของสังคมวัฒนธรรม⁵⁷ ไว้ว่า ได้แก่

- 1) มีความหลากหลายกระจายอำนาจจึงส่งเสริมการเมืองระบอบประชาธิปไตย
- 2) กระจายรายได้และสร้างความสำคัญทางเศรษฐกิจ
- 3) ส่งเสริมศักดิ์ศรีของชุมชนท้องถิ่น
- 4) มีความบูรณาการ
- 5) สร้างความประสานสอดคล้อง(Hamony) และความสมดุลยั่งยืน
- 6) มีการพัฒนาจิตใจและจิตวิญญาณอันลึกซึ้ง
- 7) ส่งเสริมความเข้มแข็งของสังคม
- 8) เป็นการผดุงศีลธรรมของสังคม

ระบบเศรษฐกิจแบบชุมชน จึงเป็นระบบเศรษฐกิจที่อิงกับความมีอยู่ ของวัฒนธรรมท้องถิ่น หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งเป็นระบบเศรษฐกิจของชุมชน ที่ชุมชนเป็นผู้เลือก ตัดสินใจ และกำหนดคราครา⁵⁸ และมีผู้เสนอให้เรียกระบบเศรษฐกิจแบบนี้ว่า “เศรษฐกิจวัฒนธรรม”⁵⁹

เนื่องจากแนวความคิดการแก้ไขปัญหาความไม่สงบใน จังหวัดชายแดนภาคใต้ด้วยแนวคิด “สันติชนาธิปไตย” พื้นที่วิถีวัฒนธรรมนำการเมืองการปกครอง ” เน้นการนำเอา แนวคิดวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่นของ จังหวัดชายแดนภาคใต้มาผสมผสานกับเครื่องมือในการแก้ปัญหาตามที่เสนอไว้ในรายงานฉบับนี้ นักศึกษาหลักสูตร ประกาศนียบัตรชั้นสูง “การ เสริมสร้างสังคมสันติสุข ” รุ่นที่ 2 จึงเห็นว่า แนวคิดเศรษฐกิจวัฒนธรรม สอดคล้องต้องกัน กับแนวทางการเสนอแก้ไขปัญหาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ดังกล่าว จึงได้นำเอาแนวคิดเศรษฐกิจวัฒนธรรมมาปรับประยุกต์และใช้เป็นข้อเสนอหนึ่งใ นสามข้อของรายงานฉบับนี้ ด้วยคำว่า “เศรษฐกิจวิถีวัฒนธรรมชุมชน”

อย่างไรก็ตาม มิได้หมายความว่า “เศรษฐกิจวิถีวัฒนธรรมชุมชน ” ตามข้อเสนอในรายงานฉบับนี้ จะแปลกแยกออกจากระบบเศรษฐกิจทุนนิยม ที่เป็นกระแสหลักอยู่ในประเทศไทยก็หาไม่ หากแต่เศรษฐกิจวิถีวัฒนธรรมชุมชนจะต้องดำรงอยู่อย่างกลมกลืน สอดประสานกับเศรษฐกิจกระแสหลักนั้นด้วย

⁵⁶ คำในวงเล็บเพิ่มโดยคณะกรรมการร่างรายงานฉบับนี้

⁵⁷ ประเวศ วชิโร, อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 54.

⁵⁸ รศ. ดร. เสรี พงศ์พิศ, อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 53.

⁵⁹ ผู้เสนอคำนี้ คือ ศาสตราจารย์ นายแพทย์ ประเวศ วชิโร.

ข้อเสนอรองที่ 3: กลไกการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีรูปแบบสอดคล้องกับวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น: ริเริ่มที่ประชาชนให้ประชาชนผลักดันรัฐ⁶⁰

กลไกการมีส่วนร่วมของประชาชนในข้อเสนอ “สันติธานี: พื้นที่ที่วิถีวัฒนธรรมนำการเมืองการปกครอง” นี้ แบ่งเป็น 2 ระดับ ระดับแรกเป็นกลไกการมีส่วนร่วมที่มีในองค์บริการของรัฐอยู่แล้ว และระดับที่ 2 เป็นกลไกการมีส่วนร่วมของประชาชนที่อยู่ในระดับภาพรวม ซึ่งเปิดพื้นที่และโอกาส ในการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่มากขึ้น และชัดเจนขึ้น โดยเน้นกระบวนการปรึกษาหารือ⁶¹ เพื่อให้ได้มาซึ่งการตกลึกทางความคิดและข้อเสนอแนะที่รอบคอบและเห็นพ้องต้องกัน

เหตุผลที่เสนอให้มีกลไกการมีส่วนร่วมของประชาชนในสันติธานี : พื้นที่ที่วิถีวัฒนธรรมนำการเมืองการปกครอง ก็เพราะกลไกการมีส่วนร่วมของประชาชน นอกจากจะเป็นกลไกที่สะท้อนการมีอยู่จริงของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยแล้ว ยังเป็นช่องทางในการสร้างโอกาสการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชีวิตของตนเองได้ในระดับที่น่าเชื่อว่าจะสามารถสร้างความพึงพอใจแก่ประชาชนด้วยตนเองได้ด้วย

นอกจากนั้น กลไกการมีส่วนร่วมที่นำเสนอในรายงานฉบับนี้ เน้นไปที่กลไกการมีส่วนร่วมที่ออกแบบเพื่อใช้ในชุมชนที่ยังมีลักษณะความเป็นชนบท เนื่องจากเมื่อพิจารณาในแง่ตัวบุคคลที่เกี่ยวข้องกับเหตุความรุนแรงหรือความไม่สงบที่ดำเนินต่อเนื่องมาพบว่า กลุ่มแนวร่วมก่อความไม่สงบมีภูมิลำเนาหรืออาศัยอยู่ในพื้นที่ที่เป็นชุมชนชนบทเป็นส่วนมาก⁶² จึงสอดคล้องกับรูปแบบการปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นองค์การบริหารส่วนตำบล ดังนั้น กลไกการมีส่วนร่วมที่นำเสนอจึงมีองค์ประกอบที่สอดคล้องกับลักษณะการปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบนี้⁶³

4.3 เพื่อให้ภาพของแนวคิดและข้อเสนอรองที่ผสมผสานด้วยข้อเสนอหลักเด่นชัดขึ้น จะได้นำเสนอรายละเอียดหลักการและเป้าหมายของข้อเสนอรองทั้งสามข้อ ดังนี้

ข้อเสนอ รองที่ 1: การบริการของรัฐที่มีรูปแบบสอดคล้องกับวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น ใช้การนำเสนอ และผสมผสานข้อเสนอหลัก “วิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น ” ผ่านการบริการของรัฐ 3 ประเภท คือ โรงพยาบาล โรงเรียน และสถานีตำรวจ

⁶⁰ นโยบายการทูตของสาธารณรัฐประชาชนจีนกับประเทศญี่ปุ่น เสนอโดยนายโจวเอนไหล อดีตนายกรัฐมนตรีน เพื่อสร้างการทูตระดับประชาชน, ในหนังสือสถานการณ์โลกกับการทูตจีน โดย ฯพณฯ เฉียนฉีเจิน คำแปลโดยรองศาสตราจารย์ อาทร พึ่งธรรมสาร, สำนักพิมพ์มติชน, 2554, หน้า 81

⁶¹ ชูรอ เป็นคำภาษาอาหรับ มาจากคำเต็มว่า อัช-ชูรอ (al-Shura) ในหลักภาษาอาหรับ ซึ่งแปลว่า การปรึกษาหารือ ดังที่อัลลอฮ์ ได้ตรัสไว้ในคัมภีร์อัลกุรอานซึ่งมีความหมายว่า " และกิจการของพวกเขามิการปรึกษาหารือกันระหว่างพวกเขา "

⁶² คำให้สัมภาษณ์ของนายพงษ์ศักดิ์ อังชนม์เจริญ นายกเทศมนตรีเทศบาลนครยะลา อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา เมื่อวันที่ 19 สิงหาคม 2554.

⁶³ อย่างไรก็ตาม กลไกการมีส่วนร่วมนี้ สามารถนำไปปรับใช้กับชุมชนที่มีความเป็นเมืองได้เช่นกัน เช่น รูปแบบการปกครองส่วนท้องถิ่นแบบเทศบาล โดยเฉพาะเทศบาลตำบล

บริการของรัฐ ประเภทที่ 1: โรงพยาบาล มีหลักการและเป้าหมายในการสร้างตัวแบบ ดังนี้

หลักการ วิธีการดำเนินชีวิตของประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ บนครรลองของ วิถีวัฒนธรรมท้องถิ่นต่อเนื่องจากอดีต จนถึงปัจจุบัน ดังนั้น บริการสาธารณสุขที่ต้องเกี่ยวข้องกับสุขภาพของประชาชน ตั้งแต่เกิดจนตาย จึงต้องคำนึงถึงมิติทางวัฒนธรรมด้วยการ จัดบริการสนองต่อความต้องการตาม วิถีวัฒนธรรมในบริบทพหุวัฒนธรรมอย่างเท่าเทียมและเป็นธรรม

เป้าหมาย เพื่อให้ประชาชนทุกกลุ่มได้รับความพึงพอใจ ในการรับบริการด้วยรูปแบบที่สอดคล้องกับวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น ครอบคลุมตั้งแต่อยู่ในครรภ์จนกระทั่งวาระสุดท้ายของชีวิต

บริการของรัฐ ประเภทที่ 2: โรงเรียน มีหลักการและเป้าหมายในการสร้างตัวแบบ ดังนี้

หลักการ ให้ความสำคัญกับการศึกษาที่มีรากฐานมาจากวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยผู้จัดหลักสูตร การศึกษาที่คำนึงถึงวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่นของประชาชนในพื้นที่ การจัดและพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง การพัฒนาสื่อการเรียนการสอน การจัดการ โครงสร้างการบริหารการศึกษาโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ การศึกษาเชิงบูรณาการวิชาชีพ วิชาสามัญกับศาสนา

เป้าหมาย เพื่อให้เยาวชน ประชาชนยึดหลักศาสนาในการดำเนินชีวิต ตามวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น มีความรู้ที่นำไปประกอบอาชีพ เกิดทักษะการอยู่ร่วมกันอย่างสันติในสังคมพหุวัฒนธรรม

บริการของรัฐ ประเภทที่ 3: สถานีตำรวจ มีหลักการและเป้าหมายในการสร้างตัวแบบ ดังนี้

หลักการ ความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ปฏิบัติหน้าที่กับประชาชน จำเป็นต้องมีความเข้าใจในวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น เพราะสถานีตำรวจเป็นหน่วยงานด้านแรกที่มีความรับผิดชอบ บทบาทหน้าที่ใน กระบวนการยุติธรรม ทางอาญาปกติ ดังนั้น การปฏิบัติหน้าที่ ของเจ้าหน้าที่ ตำรวจ บางส่วนใน กระบวนการยุติธรรมที่ยังไม่ปฏิบัติตามหลักนิติธรรม จึงจำเป็นต้อง ยุติการใช้อำนาจเกิน ขอบเขตของกฎหมาย โดยปรับทัศนคติเรื่องระบบอำนาจนิยม เสียใหม่ เน้นให้ความสำคัญต่อการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ตลอดจนมีการบังคับใช้กฎหมายอย่างเป็นธรรมและเท่าเทียมอย่างสอดคล้องกับวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น

เป้าหมาย เพื่อให้ประชาชน ได้รับการปฏิบัติจากเจ้าหน้าที่ตำรวจด้วยความเป็นธรรม และเท่าเทียม ไม่รู้สึกถูกละเมิดปฏิบัติ อันเนื่องมาจากความแตกต่างทางวัฒนธรรม

ข้อเสนอรองที่ 2: เศรษฐกิจวิถีวัฒนธรรมชุมชน มีหลักการและเป้าหมายในการสร้างตัวแบบ ดังนี้

หลักการ เศรษฐกิจวิถีวัฒนธรรมชุมชนตามข้อเสนอนี้ เป็นวิธีการดำรงชีวิต เพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีคุณค่า เปิดโอกาสในการสร้างอาชีพ มีรายได้ เพื่อ กินดีอยู่ดีตามวิถีวัฒนธรรม ด้วยความรู้สึกรักเป็นเจ้าของ สอดคล้องกับฐานทรัพยากร และต้นทุนอื่น ๆ ที่มีอยู่ในชุมชน ทั้งนี้ โดยรัฐทำหน้าที่ส่งเสริมและสนับสนุน ทำให้เกิดกิจกรรมทางเศรษฐกิจของชุมชนที่เข้มแข็ง ตรงตามความต้องการของแต่ละพื้นที่

เป้าหมาย เพื่อให้ประชาชนในชุมชนสามารถรวมกลุ่มกันได้อย่าง เข้มแข็ง สอดคล้องกับวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยมีได้คำนึงถึงเรื่องเงินเป็นหลัก

ข้อเสนอรองที่ 3: กลไกการมีส่วนร่วมของประชาชน ที่สอดคล้องกับวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น มีหลักการและเป้าหมายในการสร้างตัวแบบ ดังนี้

หลักการ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการ กำหนดทิศทางและอนาคตของตนเองและชุมชน โดยยึด หลักการปรึกษาหารือและ หลักธรรมาภิบาล โดยภาครัฐเป็น เพียงผู้สนับสนุนให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นการสร้างกระบวนการการมีส่วนร่วมที่ประชาชน เลือกลงเอง ทำให้ชุมชนพื้นที่เกิดความพึงพอใจ รู้สึกว่าได้รับความเป็นธรรม เกิดการสมานฉันท์ มีคุณค่า นำไปสู่คุณภาพชีวิตที่ดี

เป้าหมาย เพื่อให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการตนเองและท้องถิ่นอย่างแท้จริง

4.4 ต้นแบบที่ทำให้ข้อเสนอ หลักและข้อเสนอรองทั้งหมด เป็นรูปธรรม และนำมาใช้ สร้างตัวแบบ “สันติธานี: พื้นที่ที่วิถีวัฒนธรรมนำการเมืองการปกครอง”

โจทย์ของการแก้ปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ได้นำเสนอไว้ในบทที่ 2 และได้รับการนำมาศึกษาวิเคราะห์สาเหตุ สภาพปัญหา จนได้มาซึ่ง ข้อเสนอทั้งหมด อันจะนำไปสู่การสร้าง ตัวแบบ “สันติธานี : พื้นที่ที่วิถีวัฒนธรรมนำการเมืองการปกครอง” ในบทที่ 3 และสำหรับใช้นำร่องนำไปปฏิบัติให้เป็นรูปธรรม ในชุมชนพื้นที่ เพื่อให้เกิดผลและสนองตอบความต้องการของประชาชน เพราะ ข้อเสนอดังกล่าว สะท้อนถึงความรู้สึกว่า มีบางสิ่งบางอย่างที่ทำให้ประชาชน ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ รู้สึกอึดอัดใจ และก่อเกิด เป็นเงื่อนไข ทำให้คนมุสลิม มลายูปาตานีจำนวน หนึ่งไม่เลือกใช้นโยบายสันติวิธี ในการแก้ไขปลดปล่อยความรู้สึกและเงื่อนไขนั้น ความรู้สึกที่ว่ามานั้นก็เช่น

- ความรู้สึกที่ วัฒนธรรม มุสลิมมลายูปาตานี ไม่ได้รับการส่งเสริมแต่ กลับถูกทำลาย กดทับ โดยเฉพาะด้านการศึกษา ภาษา และการศาสนา
- ความรู้สึกที่ ถูกเลือกปฏิบัติด้วยอคติผ่านกระบวนการยุติธรรมที่ไม่เป็นธรรม
- ความรู้สึกที่ ผู้กำหนด ทิศทางและ ความเป็นไป ในการพัฒนาท้องถิ่น หรือฝ่ายปกครอง ทั้งจากส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติหน้าที่ในท้องถิ่นไม่มีความเข้าใจคนในพื้นที่
- ความรู้สึกที่ ไร้อำนาจในการสร้างและดูแลบ้านเมืองของตนเอง
- ความรู้สึกที่ คุณภาพชีวิตยังไม่ดี ขาดโอกาสทางการศึกษา เรียนต่อไม่ได้ และ ไม่มีงานทำ รายได้ไม่เพียงพอแก่การดำรงชีวิต

ด้วยการรับฟังสภาพปัญหาจากพื้นที่ และค้นหาความต้องการที่แท้จริงของประชาชน ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งหลังจากได้วิเคราะห์สภาพปัญหาและ ค้นพบความต้องการของประชาชน แล้ว นักศึกษาหลักสูตร ประกาศนียบัตรชั้นสูง “การ เสริมสร้างสังคมสันติสุข ” รุ่นที่ 2 จึงได้ลงพื้นที่ เพื่อพบปะแลกเปลี่ยนข้อมูล และศึกษาหน่วยงาน องค์กร สถาบัน และ โครงการต้นแบบ ในพื้นที่ที่เหมาะสมสอดคล้องกับแนวคิด “สันติธานี: พื้นที่ที่วิถีวัฒนธรรมนำการเมืองการปกครอง ” โดยได้ศึกษาแล้วนำมาพิจารณาเพื่อ

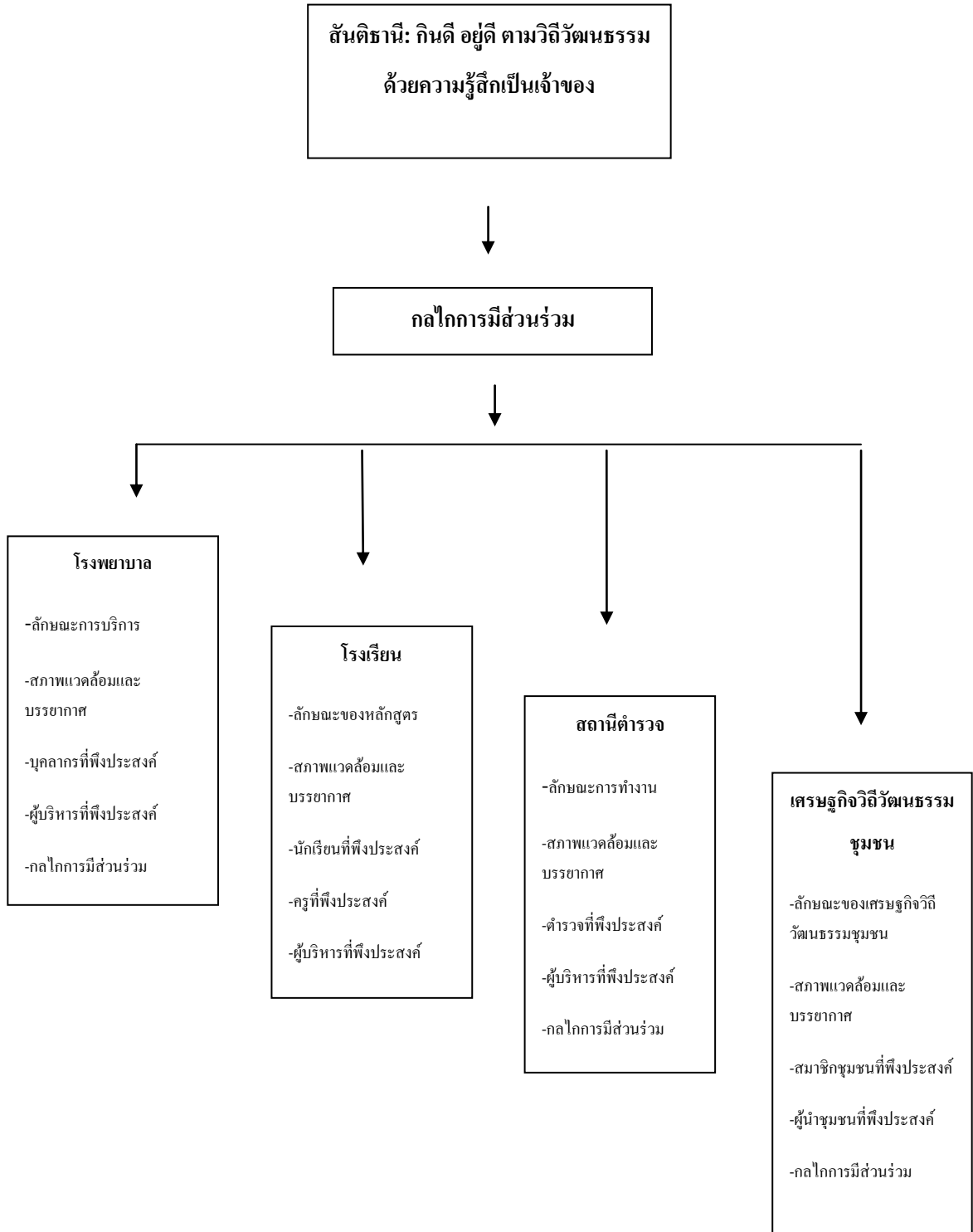
ใช้เป็นต้นแบบ⁶⁴ สำหรับสังเคราะห์ให้เกิด ตัวแบบที่สะท้อนแนวคิด “สันติธานี: พื้นที่ที่วิถีวัฒนธรรมนำ การเมืองการปกครอง ” ตามข้อเสนอ หลักและข้อเสนอรอง ดังกล่าว ซึ่งจะรวมถึงรูปแบบ กระบวนการ บริหารจัดการ ลักษณะการทำงาน การสร้างผู้นำ ผู้บริหาร บุคลากร การสร้างสภาพแวดล้อม และบรรยากาศ การทำงาน ตลอดจน การให้บริการ ที่พึงประสงค์ รวมทั้ง รูปแบบและ กลไกการมีส่วนร่วม ที่มีอยู่ในแต่ละ บริการ เพื่อขบเน้นแนวคิดสันติธานีให้เด่นชัด รายละเอียดปรากฏเป็น โครงสร้างทั้งหมดของข้อเสนอ “สันติ ธานี : พื้นที่ ที่ วิถีวัฒนธรรมนำ การเมืองการปกครอง ” ดังต่อไปนี้

---

⁶⁴ รายละเอียดเกี่ยวกับหน่วยงาน องค์กร สถาบัน และ โครงสร้างต้นแบบ ปรากฏอยู่ที่ท้ายตารางของแต่ละข้อเสนอแล้ว

แผนภูมิที่ 2

กรอบแนวคิดสันติฐาน: พื้นที่ที่วิถีวัฒนธรรมนำการเมืองการปกครอง

4.5 ภาพรวมของ “สันติชนา: พื้นที่ที่วิถีวัฒนธรรมนำการเมืองการปกครอง”: พื้นที่แห่งการกิน ที่อยู่ดีตามวิถีวัฒนธรรมที่คนท้องถิ่นรู้สึกเป็นเจ้าของ

ข้อเสนอ “สันติชนา: พื้นที่ที่วิถีวัฒนธรรมนำการเมืองการปกครอง ” จะเป็นการนำเสนอรูปแบบการบริการของ รัฐที่มีความ สอดคล้อง เกี่ยวพันอย่างใกล้ชิดกับวิถีวัฒนธรรม ท้องถิ่น คือ โรงพยาบาล โรงเรียน และ สถานีตำรวจ พร้อมกับการ นำเสนอหลักการเศรษฐกิจชุมชนที่สอดคล้องกับวิถีวัฒนธรรม ท้องถิ่นและการนำเสนอกลไกการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งจะเป็นรากฐานและกลไกขับเคลื่อนที่สำคัญ ในการสร้างชุมชนเข้มแข็งที่คนในท้องถิ่นรู้สึกว่าคุณเป็นเจ้าของ

กินดี	อยู่ดี	ตามวิถีวัฒนธรรม	ความรู้สึกเป็นเจ้าของ
<ul style="list-style-type: none"> • มีอาชีพ/ มีงานทำ • มีรายได้พอเพียงเลี้ยงครอบครัว • เข้าถึงอาหารตามวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น 	<ul style="list-style-type: none"> • ปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สินและชื่อเสียงเกียรติคุณ • มีสุขอนามัยและสิ่งแวดล้อมที่ดี • มีการศึกษาที่ทำให้ลูกหลานเป็นคนดี (ศาสนา) และเก่ง (สามัญ/วิชาชีพ) • มีอำนาจและเข้าถึงสิทธิในการมีส่วนร่วมจัดการท้องถิ่นภายใต้กรอบรัฐธรรมนูญ • มีความเสมอภาคเท่าเทียม มีเกียรติ มีศักดิ์ศรีในฐานะพลเมืองไทย 	<ul style="list-style-type: none"> • ให้ความสำคัญกับวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น (มิติทางอัตลักษณ์มุสลิม มลายูและหลักศาสนาอิสลามในวิถีการดำเนินชีวิตของคนส่วนใหญ่) • เคารพวิถีที่แตกต่างของคนส่วนน้อย • ขับเคลื่อนชุมชนด้วยปัญญาและคุณค่าที่มีในท้องถิ่นพร้อมคุณธรรมกำกับ 	<ul style="list-style-type: none"> • การเข้าถึงสิทธิในการมีส่วนร่วม (หมายถึงโอกาส และช่องทาง) • มีกระบวนการมีส่วนร่วม • ร่วมคิด ร่วมแสดงความคิดเห็น • วางแผน • ตัดสินใจ • ลงมือทำ • รับผิดชอบ • ติดตามและประเมินผล • ร่วมภาคภูมิใจ

4.6 สันติธานี : โรงพยาบาลสร้างสุขภาพตามวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น

โรงพยาบาลสร้างสุข ภาพตามวิถี วัฒนธรรม ตามแนวคิดสันติธานี ตอบสนองความต้องการของประชาชนโดยนำหลักการศาสนามาปรับใช้ ให้เข้ากับชีวิตประจำวันของประชาชน ที่มาใช้บริการของโรงพยาบาล และปรับการบริการของโรงพยาบาลให้สอดคล้องกับวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยเฉพาะตามหลักการของศาสนาอิสลาม ทั้งนี้ตั้งแต่อยู่ในค รรภ์มารดาจนกระทั่งวาระสุดท้ายของชีวิต

4.6.1 โรงพยาบาลสร้างสุขภาพตามวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น

ประชาชนทุกกลุ่มสนใจในการรับบริการด้วยรูปแบบที่สอดคล้องกับวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น
ครอบคลุมตั้งแต่อยู่ในครรภ์จนกระทั่งวาระสุดท้ายของชีวิต

4.6.2 ความต้องการของคนส่วนใหญ่ในพื้นที่

ประชาชนต้องการรับบริการสาธารณสุขที่สอดคล้องกับวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น ตั้งแต่อยู่ในครรภ์
จนกระทั่งวาระสุดท้ายของชีวิต

ลักษณะการบริการ	สภาพแวดล้อม และบรรยากาศ	บุคลากรที่พึง ประสงค์	ผู้บริหารที่พึง ประสงค์	กลไกการมี ส่วนร่วม
<ul style="list-style-type: none"> ● บริการก่อนเกิด <ul style="list-style-type: none"> ○ เตรียมความพร้อมของครอบครัว และให้ความรู้เรื่องการดูแลสุขภาพมารดาตามวิถีวัฒนธรรม และหลักศาสนา ● เกิด – การบริการเกี่ยวกับการคลอด <ul style="list-style-type: none"> ○ อำนวยความสะดวกให้บิดาหรือผู้รู้ทางศาสนาที่เป็นผู้ชายเข้าไปกล่าวอาซานแก่เด็กแรกเกิดเพื่อรับขวัญเด็กในห้องคลอดได้ ○ เชื้ออำนวยให้ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานกับการบริการระหว่างคลอดเพื่อเสริมคุณค่าทางจิต 	<ul style="list-style-type: none"> ● ณ จุดแรกเริ่มมีเจ้าหน้าที่ที่เข้าใจวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่นให้การต้อนรับด้วยความเอื้ออาทรสามารถสื่อสารภาษาท้องถิ่นได้ ● มีสถานที่หรือวัสดุอุปกรณ์สำหรับการปฏิบัติศาสนกิจของผู้ป่วย เช่น การจัดเตียง 	<ul style="list-style-type: none"> ● บุคลากรทางการแพทย์ทุกระดับในโรงพยาบาลมีความเข้าใจในวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น และหลักศาสนา ● บุคลากรทางการแพทย์สามารถสื่อสารภาษาได้ซึ่งเป็นความจำเป็นในการรักษาเพื่อให้ผู้รับบริการมีความสบายใจ แต่หากสื่อสารไม่ได้ 	<ul style="list-style-type: none"> ● ผู้อำนวยการโรงพยาบาลมีความเข้าใจอย่างแท้จริงในวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น และมีทัศนคติที่ยอมรับความหลากหลาย ● ผู้บริหารให้ความสำคัญกับการเข้าถึงการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายและความพึงพอใจของผู้รับบริการ - มีความมุ่งมั่นและจริงจังในการแก้ไขปัญหา (โปรงใส รักษา คำพูด รับผิดชอบ มุ่งมั่นที่จะแก้ไขปัญหา ทุ่มเท ตั้งใจทำงานสุด 	<ul style="list-style-type: none"> ● มีกระบวนการเข้าถึงการมีส่วนร่วมจากคนในพื้นที่เป็นกลไกหนึ่งในการบริหารจัดการโรงพยาบาล ● มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้รับบริการ ● ต้องมีผู้นำศาสนาเป็นที่ปรึกษาในการจัดระบบบริการของโรงพยาบาล ● มีผู้บริหารจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นคณะกรรมการ

ลักษณะการบริการ	สภาพแวดล้อม และบรรยากาศ	บุคลากรที่พึง ประสงค์	ผู้บริหารที่พึง ประสงค์	กลไกการมี ส่วนร่วม
<p>วิญญูณ เช่น การให้ญาติหรือโต๊ะบิแด⁶⁵เข้าไปให้กำลังใจในห้องคลอด หรือเข้าไปนวดได้</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ ยินยอมให้ครอบครัวสามารถรับรเด็กไปปฏิบัติตามวิถีของมุสลิมได้ ● โต <ul style="list-style-type: none"> ○ ให้บริการเข่าสุนัต⁶⁶โดยบุคลากรทางแพทย์ที่เป็นชายมุสลิมที่มีความรู้ในการเข่าสุนัต ● เจ็บ <ul style="list-style-type: none"> ○ จัดให้มีระบบการจัดบริการอาหารสองระบบที่สนับสนุนให้ทั้งผู้ป่วยที่เป็นมุสลิมและพุทธ สามารถมีความสบายใจในการบริโภคได้ เช่น มีโรงครัวฮาลาล และมีตราฮาลาล 	<p>นอนให้เอื้อต่อการปฏิบัติศาสนกิจ มีสัญลักษณ์บอกทิศทางการทำละหมาด พร้อมทั้งมีสถานที่ละหมาดเป็นการเฉพาะ และมีห้องบูชาพระสำหรับชาวพุทธ</p> <ul style="list-style-type: none"> ● ควรใช้ภาษามลายูควบคู่ภาษาไทยกำกับอยู่ตามป้ายต่างๆ เพื่อ 	<p>ก็ควรจัดให้มีล่ามด้วย</p> <ul style="list-style-type: none"> ● พยาบาลที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลมีความสามารถทำคลอดให้แก่ประชาชนในชุมชนโดยรอบได้ 	<p>ความสามารถทำอย่างต่อเนื่อง ทำจริง มีความคิดริเริ่ม)</p> <ul style="list-style-type: none"> ● ความจริงใจ และมีจิตสาธารณะ 	<p>พัฒนางานสาธารณสุข เช่น ติดตามและเฝ้าระวังปัญหาสาธารณสุขในพื้นที่และวางแผนจัดหางบประมาณเพื่อแก้ปัญหา</p>

⁶⁵ โต๊ะบิแด หมายถึง หมอตำแย

⁶⁶ สุนัต หรือ สุนนะฮ์ คือ การขลิบหนังหุ้มปลายอวัยวะเพศชาย

ลักษณะการบริการ	สภาพแวดล้อม และบรรยากาศ	บุคลากรที่พึง ประสงค์	ผู้บริหารที่พึง ประสงค์	กลไกการมี ส่วนร่วม
<p>รับรอง พร้อมทั้งมีระบบสนับสนุนอาหารที่สามารถสร้างความสบายใจในการบริโภคสำหรับศาสนิกอื่นโดยระบบของโรงพยาบาล</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ จัดให้มีผู้รู้ทางศาสนามาให้ความรู้ทางศาสนาในการปฏิบัติศาสนากิจขณะเจ็บป่วย ● (ใกล้)ตาย – การเตรียมตัวในวาระสุดท้ายของชีวิตอย่างสงบ <p>- “มีระบบที่เอื้ออำนวยให้แต่ละศาสนิกเข้าถึงการเตรียมตัวในวาระสุดท้ายของชีวิตอย่างสงบตามวิถีวัฒนธรรมของตน”</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ มีระบบให้บริการตามหลักวิชาชีพและจริยธรรมทางการแพทย์สำหรับการแพทย์สำหรับผู้ป่วยที่ต้องการเสียชีวิตที่บ้าน เช่น อำนวยความสะดวกโดยให้นำ 	<p>สื่อสารภายในโรงพยาบาลและป้ายชื่อโรงพยาบาล</p>			

ลักษณะการบริการ	สภาพแวดล้อม และบรรยากาศ	บุคลากรที่พึง ประสงค์	ผู้บริหารที่พึง ประสงค์	กลไกการมี ส่วนร่วม
<p>อุปกรณ์การแพทย์ มาใช้ที่บ้าน</p> <ul style="list-style-type: none"> ● การให้บริการ ทั่วไป (ในสถานที่) <ul style="list-style-type: none"> ○ มีบริการอำนวยความสะดวกเรื่อง การกรอกทะเบียน ผู้ป่วยสำหรับผู้ ไม่สามารถเขียน หรืออ่านภาษาไทย ได้ ○ เจ้าหน้าที่ ผู้ป่วยชาวพุทธ สามารถปฏิบัติ ศาสนกิจของ ตัวเองได้ที่ โรงพยาบาล เช่น การทำบุญตัก บาตร เป็นต้น ○ มีการจัดรถอาบน้ำ ละหมาดเคลื่อนที่ ให้กับผู้ป่วยที่ เคลื่อนย้าย ลำบากสำหรับการ อาบน้ำ ละหมาด⁶⁷ ○ ควรจะมีการ จัดบริการพิเศษที่ เอื้อต่อการปฏิบัติ ตนในเดือนถือศีล 				

⁶⁷ อาบน้ำละหมาด หมายถึง การชำระร่างกายของมุสลิมก่อนการละหมาด

ลักษณะการบริการ	สภาพแวดล้อม และบรรยากาศ	บุคลากรที่พึง ประสงค์	ผู้บริหารที่พึง ประสงค์	กลไกการมี ส่วนร่วม
<p>อด (รวมภูอน) เช่น มีการเตรียม น้ำดื่มและ อินทผลัม ไว้ที่ หน้าห้องฉุกเฉิน และในส่วนอื่น ของ โรงพยาบาล เพื่อให้ ผู้มารับบริการ สามารถละศีลอด⁶⁸ ได้สะดวกในพื้นที่ ที่มีเสียงอาซาน⁶⁹</p>				

4.6.3 ตัวอย่างต้นแบบ

1. สถาบันการจัดการระบบสุขภาพภาคใต้ (สจรส.) ร่วมกับสมาคมจันทร์เสี้ยวเพื่อการแพทย์การสาธารณสุข จัดทำโครงการพัฒนามาตรฐานบริการวิถีอิสลามในโรงพยาบาล โดยทดลองปฏิบัตินำร่องในโรงพยาบาล 6 โรงพยาบาล คือ โรงพยาบาลจะนะ จังหวัดสงขลา, โรงพยาบาลรือเสาะ จังหวัดนราธิวาส, โรงพยาบาลกะพ้อ โรงพยาบาลไม้แก่น โรงพยาบาลยะหริ่ง และโรงพยาบาลหนองจิก จังหวัดปัตตานี
2. โรงพยาบาลจะนะ จังหวัดสงขลา มีคณะกรรมการโรงพยาบาลที่เปิดโอกาสให้ประชาชนในพื้นที่แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดระบบบริการของโรงพยาบาล
3. โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลปยุต จังหวัดปัตตานี มีบริการจัดเจ้าหน้าที่ไปทำคลอดที่บ้าน รวมทั้งจัดให้มีการรับขวัญเด็กหลังคลอดด้วย
4. โรงพยาบาลหนองจิก จังหวัดปัตตานี, โรงพยาบาลจะนะ จังหวัดสงขลา ให้บริการตามหลักวิชาชีพและจริยธรรมทางการแพทย์สำหรับผู้ป่วยที่ต้องการเสียชีวิตที่บ้าน เช่น อำนวยความสะดวกโดยให้นำอุปกรณ์การแพทย์มาใช้ที่บ้าน
5. โรงพยาบาลรามัน อำเภอรามัน จังหวัดยะลา

⁶⁸ ศีลอด หมายถึง หลักปฏิบัติ 1 ใน 5 ประการของมุสลิม เพื่อละเว้นการดื่ม กิน มีเพศสัมพันธ์ การยับยั้งอารมณ์ต่าง ๆ เริ่มตั้งแต่รุ่งอรุณจนถึงย่ำค่ำ การถือศีลอด มีกำหนดเวลา 1 เดือนใน 1 ปี ในเดือนที่ 9 ของฮิจเราะฮ์ศักราชที่นับตามจันทร์ครี เรียกว่า เดือนรอมฎอน. ที่มา: รายงานคณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ ภาคผนวก ค หน้า 122, พิมพ์ครั้งที่ 3 พ.ศ. 2549 สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา กรุงเทพฯ.

⁶⁹ อาซาน คือ การเรียกร้องของอิสลามเพื่อทำการละหมาด และกล่าวอาซานด้านขวาของหูเด็กเพศชายที่เพิ่งคลอด

4.7 สันติธานี: โรงเรียนของชุมชนตามวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น

“สันติธานี : พื้นที่ที่วิถีวัฒนธรรมนำการเมืองการปกครอง” ให้ความสำคัญแก่เรื่องการศึกษา เพราะการศึกษา คือ การสร้างคนให้มีความรู้ ความสามารถ มีทักษะพื้นฐานพร้อมที่จะออกสู่สังคมภายนอก เพื่อประกอบอาชีพการงาน การศึกษาช่วยกล่อมเกล้าให้คนมีลักษณะจิตใจที่ ดีงาม มีปัญญา รู้จักคิด ตัดสินใจ แก้ไขปัญหาอย่างมีสติ พร้อมรับกระแสเทคโนโลยีหรือการเปลี่ยนแปลงของโลก ในขณะที่เดียวกันก็เน้นการเรียนการสอน และบรรยากาศทางการศึกษาที่สอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมตามหลักศาสนา และวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่นเข้าไปในหลักสูตร และระบบบริหารการศึกษาของโรงเรียนด้วย

4.7.1 โรงเรียนของชุมชนตามวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น

ลูกหลานเติบโตเป็นเยาวชนที่ยึดหลักศาสนาในการดำเนินชีวิตตามวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น มีความรู้ที่นำไปประกอบอาชีพ เกิดทักษะการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม

4.7.2 ความต้องการของคนส่วนใหญ่ในพื้นที่

1. ลูกหลานมีหลักศาสนาในจิตใจและมีความรู้ทางวิชาชีพเพื่อสร้างรายได้ที่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต
2. ลูกหลานไม่ละทิ้งวัฒนธรรมความเป็นมลายูมุสลิม ปฏิบัติศาสนกิจตามหลักอิสลามและเรียนรู้ภาษามลายูได้อย่างเป็นระบบ
3. กิจกรรมในโรงเรียนของรัฐมีความสอดคล้องกับวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่นและไม่ขัดกับหลักศาสนา
4. การศึกษาที่มีคุณภาพสามารถศึกษาต่อเนื่องในระดับสูง

ลักษณะหลักสูตร	สภาพแวดล้อมและบรรยากาศ	นักเรียนที่พึงประสงค์	ครูที่พึงประสงค์	ผู้บริหารที่พึงประสงค์	กลไกการมีส่วนร่วม
<ul style="list-style-type: none"> ● สืบสานอัตลักษณ์ท้องถิ่น “เก็บความเป็นท้องถิ่นให้มากที่สุด” ● เรียนทั้งศาสนา-สามัญควบคู่กันไป “อยาก让孩子ได้รู้ทั้งหลักศาสนาและวิชาชีพทั้งดีและเก่ง” ● มีหลักสูตรทางเลือกในระดับมัธยมปลายให้นักเรียนสามารถเลือกที่จะมุ่งเน้น 	<ul style="list-style-type: none"> ● จัดกิจกรรมตามหลักความเชื่อและวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยมีความใส่ใจในรายละเอียดทางวัฒนธรรม เช่น ● โรงเรียนที่มีนักเรียนมุสลิมให้เด็กหญิงและชายทำกิจกรรมไม่ปะปนกัน ● จัดให้ละหมาด 	<ul style="list-style-type: none"> ● เยาวชนมีหลักศาสนาและคุณธรรมในจิตใจและปฏิบัติตามหลักศาสนากิจในวิถีชีวิตตลอดจนมีความรู้ความสามารถที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพ โดยเมื่อจบการศึกษาแล้วสามารถที่ 	<ul style="list-style-type: none"> ● ครูในระดับอนุบาลและประถมศึกษาที่สอนวิชาภาษาไทยแก่นักเรียนที่เป็นมลายูมุสลิมจะต้องสามารถสื่อสารได้ทั้งภาษามลายูและภาษาไทย 	<ul style="list-style-type: none"> ● ผู้อำนวยการโรงเรียนมีความเข้าใจอย่างแท้จริงในวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น และมีทัศนคติที่ยอมรับความหลากหลายซึ่งจะทำให้ได้รับความเชื่อมั่นไว้วางใจจากผู้ปกครอง ● ผู้บริหารให้ความสำคัญกับการเข้าถึงการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายและความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียน และ 	<ul style="list-style-type: none"> ● คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา (ระดับจังหวัด) และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (ระดับโรงเรียน) ควรมีกระบวนการรับสมัครและคัดเลือกที่เปิดกว้างและโปร่งใสเพื่อให้ได้คณะกรรมการที่สะท้อนความเป็นตัวแทนในพื้นที่อย่างแท้จริงตามเจตนารมณ์ของระเบียบและหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้

ลักษณะหลักสูตร	สภาพแวดล้อม และบรรยากาศ	นักเรียนที่พึง ประสงค์	ครูที่พึง ประสงค์	ผู้บริหารที่พึง ประสงค์	กลไกการมีส่วนร่วม
<p>การเรียนสาย ศาสนาหรือ สายสามัญ ตามความ ถนัดและ ความสนใจ ได้</p> <p>• ส่งเสริม และปลูกฝัง ให้เกิดความ เข้าใจใน ความ หลากหลาย ทาง วัฒนธรรม ตั้งแต่ใน ระดับอนุบาล (ทั้งไทยพุทธ และมลายู มุสลิม เช่น ทำไมพุทธ ต้องเข้าวัด ทำไมมุสลิม ต้อง ละหมาด⁷⁰)</p>	<p>ตามเวลาที่ ศาสนา กำหนด</p> <p>• หลีกเลียง กิจกรรมที่ ทำให้ นักเรียน มุสลิมต้อง กราบบุคคล หรือวัตถุ สิ่งของ</p> <p>• ส่งเสริม ให้ไหว้ ทักทายได้</p> <p>• มี เครื่องแบบ นักเรียน ลูกเสือเนตร นารี และชุด พลศึกษา สำหรับเด็ก มุสลิม</p> <p>• สำหรับ โรงเรียนวิถี พุทธ อาจจัด</p>	<p>จะเลือกเข้า ศึกษาต่อ ได้ทั้งสาย วิชาชีพ หรือสาย ศาสนา</p> <p>• เยาวชน มุสลิม สามารถ อ่านอัลกุ รออ่าน⁷⁴ได้ อย่างถูกวิธี หลังจบ ระดับชั้น ประถมศึกษ ษา</p> <p>• เยาวชน พุทธและ มุสลิม สามารถ เรียน ร่วมกันได้ และมี ความ เข้าใจใน</p>	<p>ยเพื่อ ผลสัมฤ ทธิ์ทาง การศึกษ าในวิชา อื่นๆ</p> <p>• ครูมี ความ เชี่ยวชาญ และ จบ การศึกษ า โดยตรง ใน สาขาวิชา ที่สอน โดยเฉพ าะอย่าง ยิ่งใน วิชา ภาษาไทย ภาษา มลายู และวิชา</p>	<p>ชุมชน โดยรวม</p> <p>• มีความ มุ่งมั่นและ จริงจังในการ แก้ไขปัญหา (โปร่งใส รักษา คำพูด รับผิดชอบ มุ่งมั่นที่จะแก้ไข ปัญหา ทุ่มเท ตั้งใจ ทำจนสุด ความสามารถ ทำอย่างต่อเนื่อง ทำจริง มี ความคิดริเริ่ม) - มีจิตสาธารณะ</p>	

⁷⁰ ละหมาด เป็นหลักปฏิบัติ 1 ใน 5 ประการที่มุสลิมทุกคนต้องปฏิบัตินับตั้งแต่บรรลุนิติภาวะ มุสลิมต้องละหมาดวันละ 5 เวลา ก่อนละหมาดต้องชำระล้างร่างกาย เสื้อผ้าและสถานที่ต้องสะอาด เพราะเป็นศาสนกิจที่เชื่อมกับการเข้าเฝ้าพระเจ้า โดยหันหน้าไปทางเดียวกับทิศที่ตั้งของกะอ์บะฮ์ ในประเทศซาอุดีอาระเบีย. ที่มา: รายงานคณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ ภาคผนวก ค หน้า 124, พิมพ์ครั้งที่ 3 พ.ศ. 2549 สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา กรุงเทพฯ.

⁷⁴ อัลกุรอาน คือ คัมภีร์ที่พระเจ้าประทานให้แก่มนุษย์ผ่านทางนบีมุฮัมมัด(ซ.ล.) มุสลิมถือว่าเป็นธรรมนูญสูงสุดแห่งชีวิต ในคัมภีร์กล่าวถึงศาสตร์ต่าง ๆ และความสัมพันธ์ของมนุษย์กับสามสิ่ง คือ พระเจ้า มนุษย์ และสิ่งแวดล้อม. ที่มา: รายงานคณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ ภาคผนวก ค หน้า 121, พิมพ์ครั้งที่ 3 พ.ศ. 2549 สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา กรุงเทพฯ.

ลักษณะหลักสูตร	สภาพแวดล้อม และบรรยากาศ	นักเรียนที่พึง ประสงค์	ครูที่พึง ประสงค์	ผู้บริหารที่พึง ประสงค์	กลไกการมีส่วนร่วม
<ul style="list-style-type: none"> • บรรจุวิชาที่ เกี่ยวข้องกับ สันติศึกษา เพื่อให้ นักเรียนมี ความรู้ เกี่ยวกับสันติ วิธีรวมทั้งฝึก ปฏิบัติให้เกิด ทักษะในการ ใช้สันติวิธี แก้ปัญหาต่าง ๆ • ใช้ภาษา มลายูในการ เรียนการสอน วิชาที่ เกี่ยวข้องกับ ศาสนา อิสลาม เนื่องจากมี ความ เชื่อมโยง ระหว่าง อักษรยาวีกับ ภาษาอาหรับ ซึ่งเป็นภาษา หลักของ 	<p>ให้ทำสมาธิ เพื่อฝึกสติ</p> <ul style="list-style-type: none"> • เน้นให้ เด็กที่มาจาก หลากหลาย ทาง วัฒนธรรม สามารถที่จะ เรียนรู้ ร่วมกัน • จัด กิจกรรม เรียนรู้ วัฒนธรรม ระหว่าง นักเรียน พุทธกับ นักเรียน มุสลิม เช่น • พานักเรียน ไปเยี่ยมชม วัดและ มัสยิด • นิมนต์ พระมาเทศน์ หรือเชิญ อุstadaz⁷¹มา บรรยายที่ 	<p>วัฒนธรรม ของกัน และกัน</p> <ul style="list-style-type: none"> • เขาชน สามารถใช้ ทั้ง ภาษาไทย และภาษา มลายู สำหรับ การสื่อสาร ใน ชีวิตประจำ วันได้ • เขาชน เกิดสำนึก รักท้องถิ่น ไม่ทิ้งบ้าน เกิด 	<p>ทาง ศาสนา</p> <ul style="list-style-type: none"> • ครูมี ความ เข้าใจ อย่าง แท้จริง ในวิถี วัฒนธ รม ท้องถิ่น และมี ทัศนคติ ที่ ยอมรับ ความ หลาก ลาย 		

⁷¹ อูstadaz หมายถึง คำที่ใช้เรียกครูในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามที่เป็นชาย ส่วนครูผู้หญิง เรียกว่า อูstadazะฮ์. ที่มา: รายงานคณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ ภาคผนวก ค หน้า 125, พิมพ์ครั้งที่ 3 พ.ศ. 2549 สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา กรุงเทพฯ.

ลักษณะหลักสูตร	สภาพแวดล้อม และบรรยากาศ	นักเรียนที่พึง ประสงค์	ครูที่พึง ประสงค์	ผู้บริหารที่พึง ประสงค์	กลไกการมีส่วนร่วม
<p>ศาสนา อิสลาม</p> <ul style="list-style-type: none"> กำหนดให้มีวิชาภูมิปัญญาท้องถิ่นในส่วนของหลักสูตรการศึกษา ซึ่งจะเป็นการเรียนที่ทำให้เห็นคุณค่าและเกิดความรู้สึกพ้องกับท้องถิ่น กำหนดให้มีเนื้อหาสุนทรียศาสตร์โดยเรียนดนตรี กีฬา ศิลปะ และกิจกรรมพื้นบ้านที่สอดคล้องกับวิถีวัฒนธรรม เรียนสามภาษา (ไทย 	<p>โรงเรียน</p> <ul style="list-style-type: none"> จัดอาหารให้ตามความเชื่อ/ศาสนาของครูและนักเรียน (ฮาลาล⁷² มังสวิรัต⁷³ และทั่วไป) 				

⁷² ฮาลาล หมายถึง สิ่งที่อนุมัติ เช่น มุสลิมต้องรับประทานอาหารฮาลาล คือ อาหารที่อนุมัติให้รับประทานได้ เช่น สัตว์ที่ผ่านการเชือดโดยกล่าวนามพระเจ้าอัลลอฮ์ ส่วนอาหารที่ไม่อนุมัติ เช่น สัตว์ที่ไม่ผ่านการเชือดดังกล่าว สุกร และสุรา เป็นต้น. ที่มา: รายงานคณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ ภาคผนวก ค หน้า 125, พิมพ์ครั้งที่ 3 พ.ศ. 2549 สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา กรุงเทพฯ.

⁷³ มังสวิรัต หมายถึง การงดเว้นกินเนื้อสัตว์, เรียกอาหารที่ไม่มีเนื้อสัตว์ มีแต่พืชผัก ว่า อาหารมังสวิรัต. ที่มา : พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 หน้า 850.

ลักษณะหลักสูตร	สภาพแวดล้อม และบรรยากาศ	นักเรียนที่พึง ประสงค์	ครูที่พึง ประสงค์	ผู้บริหารที่พึง ประสงค์	กลไกการมีส่วนร่วม
อังกฤษ มลายู) เป็น วิชาบังคับ					

4.7.3 ตัวอย่างต้นแบบ

1. โรงเรียนวัดหน้าถ้ำ ต.หน้าถ้ำ อ.เมือง จ.ยะลา (โรงเรียนประถมของรัฐที่เป็นวิถีพุทธ) เป็นโรงเรียนต้นแบบในเรื่องการจัดการเรียนการสอนในวิถีพุทธ
2. โรงเรียนผดุงมาตร ต.ผดุงมาตร อ.จะนะ จ.นราธิวาส (โรงเรียนประถมของรัฐที่นักเรียนเป็นมุสลิมทั้งหมด) เป็นโรงเรียนต้นแบบในเรื่องการสอนวัฒนธรรมที่หลากหลาย “ให้วิสวย สลามงาม”
3. โรงเรียนอัครคียะห์อิสลามมียะห์ ต.บางนาค อ.เมือง จ.นราธิวาส (โรงเรียนมัธยมเอกชนสอนศาสนาอิสลาม) เป็นโรงเรียนต้นแบบในเรื่องการจัดหลักสูตรการศึกษาที่มีคุณภาพทั้งด้านการเรียนสายสามัญและสายศาสนา
4. โรงเรียนนราธิวาส ต.บางนาค อ.เมือง จ.นราธิวาส (โรงเรียนมัธยมของรัฐประจำจังหวัด) เป็นโรงเรียนต้นแบบในเรื่องการเรียนการสอนสันติศึกษาและกีรออาตี
5. โรงเรียนรามันห์ศิริวิทย์ ต.กายูบอเกาะ อ.รามัน จ.ยะลา (โรงเรียนมัธยมของรัฐประจำอำเภอ) เป็นโรงเรียนต้นแบบในเรื่องการจัดหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม
6. โรงเรียนบ้านปอเยาะ ต.ลำใหม่ อ.เมือง จ.ยะลา (โรงเรียนประถมของรัฐประจำตำบล) เป็นโรงเรียนต้นแบบในเรื่องการจัดหลักสูตรอิสลามแบบเข้ม
7. โรงเรียนเพ็ญศิริ ต.สะเตง อ.เมือง จ.ยะลา (โรงเรียนประถมเอกชนสามัญ) เป็นโรงเรียนต้นแบบในเรื่องการสอนพหุวัฒนธรรม
8. โรงเรียนพิริยานาวินคลองหินวิทยา ต.ปากล่อ อ.โคกโพธิ์ จ.ปัตตานี (โรงเรียนประถมและมัธยมเอกชนสอนศาสนาอิสลาม) เป็นโรงเรียนต้นแบบในเรื่องการสอนแบบบูรณาการสายสามัญและสายศาสนา
9. โรงเรียนวัดลำใหม่ ต.ลำใหม่ อ.เมือง จ.ยะลา (โรงเรียนประถมของรัฐประจำตำบล) เป็นโรงเรียนต้นแบบในเรื่องการสอนแบบบูรณาการทั้งสามัญ ศาสนาอิสลาม ภาษาอาหรับ โดยมีนักเรียนมุสลิมร้อยละ 97
10. โรงเรียนทรายทองดิน หนองจอก มีนบุรี กรุงเทพฯ (โรงเรียนอนุบาล ประถมและมัธยมเอกชนสอนศาสนาอิสลามซึ่งมีนักเรียนมุสลิมร้อยละ 93 และพุทธร้อยละ 7) เป็นโรงเรียนต้นแบบในเรื่องการสอนแบบบูรณาการที่ตอบสนองความต้องการภายในชุมชน

11. โรงเรียนสันติชนศึกษา รามคำแหง กรุงเทพฯ (โรงเรียนอนุบาล ประถมและมัธยมเอกชนสอนศาสนาอิสลามซึ่งมีนักเรียนเป็นเด็กมุสลิมทั้งหมด) เป็นโรงเรียนต้นแบบในเรื่องการสอนภาษาอาหรับและเรื่องการแต่งกายตามแบบมุสลิม
12. โรงเรียนสันติธรรมวิทยา จ.อุตรธานี (เป็นโรงเรียนมุสลิมที่มีเด็กพุทธและคริสต์เรียนมากกว่าเด็กมุสลิม) เป็นโรงเรียนต้นแบบในเรื่องของการอยู่ร่วมกันของนักเรียนที่มีความแตกต่างทางศาสนาและวัฒนธรรม
13. โรงเรียนบ้านยะลา ต.ยะลา อ.เมือง จ.ยะลา
14. โรงเรียนพัฒนาอิสลามวิทยา ต.ลำใหม่ อ.เมือง จ.ยะลา
15. โรงเรียนบ้านปอเยาะ ต.ลำใหม่ อ.เมือง จ.ยะลา

4.7.4 ข้อเสนอเพิ่มเติม

1. จัดตั้งหรือปรับปรุงมหาวิทยาลัยที่มีอยู่แล้วในพื้นที่ เช่น มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ ให้เป็นมหาวิทยาลัยที่มีปรัชญาในการจัดการศึกษาในแบบที่ตอบสนองต่อวิถีอิสลาม เพื่อรองรับการศึกษาต่อเนื่องจากระดับมัธยมของคนมุสลิมมลายูปาตานีในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งจะเป็นมหาวิทยาลัยของรัฐ โดยจะเป็นมหาวิทยาลัยที่เปิดกว้างสำหรับทุกกลุ่มวัฒนธรรมด้วย มีต้นแบบอยู่แล้วคือ มหาวิทยาลัย UIA (International Islamic University of Malaysia) ของประเทศมาเลเซีย
2. เสนอแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ให้คณะกรรมการการศึกษาจังหวัดมาจากการเลือกตั้ง โดยต้องไม่ฝักใฝ่การเมือง เพื่อให้มีหน้าที่ดูแลงบประมาณและดูแลโรงเรียนรัฐและเอกชน และเฉพาะผู้บริหารโรงเรียนรัฐให้คณะกรรมการที่มาจากการเลือกตั้งนี้เป็นผู้เลือกและประเมินผลการทำงาน ส่วนคุณสมบัติของผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นคณะกรรมการการศึกษาจังหวัดควรมีคุณวุฒิที่สำเร็จการศึกษาทางด้านการบริหารการศึกษาโดยเฉพาะ มีวาระการดำรงตำแหน่ง 2 ปี โดยให้ลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นทีมและให้เสนอนโยบายต่อประชาชนในพื้นที่ที่มีสิทธิเลือกตั้ง

4.8 สันติธานี : สถานีตำรวจ: ต้นธารของกระบวนการยุติธรรมตามวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น

ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ต้นธารของกระบวนการนี้ คือ สถานีตำรวจ ที่ประกอบไปด้วย ผู้พิทักษ์สันติราษฎร์ (ตำรวจ) ตัวอาคารสถานที่ ผู้บริหาร ผู้ได้บังคับบัญชา สภาพแวดล้อมและบรรยากาศ วัฒนธรรมองค์กร กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่

การทำหน้าที่ในฐานะผู้พิทักษ์สันติราษฎร์ เป็นการทำหน้าที่ที่ประชาชนผู้กระทำความผิดหรือถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด และผู้เสียหาย รวมทั้งญาติของบุคคลเหล่านี้ต้องสัมผัสรับรู้ได้ถึงการใช้บริการของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ไม่ว่าจะเป็นการให้บริการบนสถานีตำรวจ การปฏิบัติหน้าที่นอกสถานที่ ไม่ว่าจะเป็นการตรวจค้น จับกุม ซึ่งจะเห็นได้ว่ามีลักษณะการทำงานหรือปฏิบัติหน้าที่ที่มีความละเอียดอ่อนและมีความเสี่ยงสูงที่การทำงานหรือการปฏิบัติหน้าที่นั้น จะกระทบหรือส่งผลต่ออารมณ์ ความรู้สึก และอิสรภาพของประชาชนในพื้นที่

ดังนั้น ภารกิจหลักของสถานีตำรวจในฐานะต้นธารแห่งกระบวนการยุติธรรมอาจกล่าวได้ว่า มีนัยสำคัญต่อการลดหรือเพิ่มของเงื่อนไขและแนวร่วมความรุนแรงในพื้นที่เด่นชัดยิ่ง

4.8.1 สถานีตำรวจ: ต้นธารของกระบวนการยุติธรรมตามวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น: ยุติธรรมนำชุมชนสู่สันติสุข

ประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้เกือบทุกพื้นที่อยู่ภายใต้การบังคับของกฎหมายพิเศษ ไม่ว่าจะเป็นกฎอัยการศึกหรือพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2548 ซึ่งประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่นั้นมีความต้องการที่จะให้มีการนำกระบวนการยุติธรรมทางอาญาปกติมาบังคับใช้แทนกฎหมายพิเศษทั้งสองฉบับ

4.8.2 ความต้องการของคนส่วนใหญ่ในพื้นที่

ประชาชนต้องการได้รับการปฏิบัติจากเจ้าหน้าที่ตำรวจด้วยความเป็นธรรม เสมอภาค เท่าเทียม ไม่รู้สึกว่าจะถูกเลือกปฏิบัติอันเนื่องมาจากความแตกต่างทางวัฒนธรรมหรือศาสนา

ลักษณะการทำงาน	สภาพแวดล้อมและบรรยากาศ	ตำรวจที่พึงประสงค์	ผู้บริหารที่พึงประสงค์	กลไกการมีส่วนร่วม
<ul style="list-style-type: none"> ยึดหลักนิติธรรม – บังคับใช้กฎหมาย (เช่น การเรียก การค้น การจับ การควบคุมตัว การปล่อยตัวชั่วคราว และการสอบสวนในทุกขั้นตอน เช่น การบันทึก และการแจ้งสิทธิหรือการเข้าถึงสิทธิตามกฎหมาย)อย่างเป็นธรรมตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย เพื่อให้เป็นการทำงานอย่างเสมอภาค ไม่เลือกปฏิบัติ (เมื่อสูเจ้าตัดสินเพื่อนมนุษย์ จึงตัดสินด้วยความยุติธรรม) 	<ul style="list-style-type: none"> มีเจ้าหน้าที่ตำรวจที่สามารถสื่อสาร พูด และเข้าใจทั้งภาษาไทยและภาษามลายูได้เป็นอย่างดีอย่างน้อย 1 คนอยู่ประจำสถานีตำรวจตลอดเวลา⁸¹ หรือในกรณีที่มีการปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวข้องกับประชาชนหากไม่สามารถจัดหาได้ก็ควรต้องมีล่าม⁸² 	<ul style="list-style-type: none"> มีจำนวนตำรวจที่เป็นคนท้องถิ่น เป็นส่วนใหญ่ เป็นทั้งไทยพุทธและมุสลิมอย่างเหมาะสมตามสัดส่วนประชากรในพื้นที่ มีความเข้าใจขนบธรรมเนียมประเพณีวิถี 	<ul style="list-style-type: none"> มีความรู้และความเข้าใจอย่างแท้จริงในวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น และมีทัศนคติที่ยอมรับความหลากหลาย ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วม 	<ul style="list-style-type: none"> เปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถตรวจสอบการทำงานของตำรวจได้ เช่น การเปิดโอกาสให้ผู้ต้องหาหรือทนายความมีส่วนร่วมในการทำบันทึกอันสืบเนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานตำรวจในทุกขั้นตอน กล่าวคือขั้นตอนการบันทึกการตรวจค้น

⁸¹ แต่หากสามารถปฏิบัติได้ ควรต้องมีตำรวจที่สามารถสื่อสารทั้งภาษาไทยและภาษามลายูได้ทุกคนในพื้นที่

⁸² คุณสมบัติของล่าม ต้องมีความรู้เฉพาะในเรื่องที่ทำหน้าที่เป็นล่ามด้วย เพื่อให้มีความเข้าใจและมีทักษะในการแปลคำหรือประโยคที่มีความหมายเฉพาะ และจบปริญญาตรี สาขาภาษาศาสตร์ วิชาเอกภาษาไทยและเอกภาษามลายู

ลักษณะการทำงาน	สภาพแวดล้อมและบรรยากาศ	ตำราที่พึงประสงค์	ผู้บริหารที่พึงประสงค์	กลไกการมีส่วนร่วม
<ul style="list-style-type: none"> มีการบังคับใช้กฎหมาย โดยเฉพาะกฎหมายเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน ในกรณี que เด็กและเยาวชนเป็นผู้กระทำผิด หรือเด็กหรือเยาวชนเป็นผู้เสียหาย เช่น การจับ การแจ้งสิทธิ การควบคุม การสอบสวน เป็นต้น ยึดหลักความโปร่งใส – เปิดโอกาสและพร้อมที่จะให้ประชาชนตรวจสอบการทำงานได้ (โดยยึดหลักปฏิบัติที่ให้ดำเนินการตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ.2540) (ไม่มีการศรัทธาสำหรับผู้ที่มิได้รักษาอำมานะห์⁷⁵ (ชื่อสัตย์) และไม่มีศาสนาสำหรับผู้ที่ยึดพลั่ว (ฮาดีษ⁷⁶ บันทึกโดยอามัด)) ยึดหลักการมีส่วนร่วมอย่างโปร่งใส (เน้นให้รู้และเข้าถึงสิทธิของประชาชนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ 	<p>เพื่อให้ประชาชนรู้สึกสบายใจที่จะเข้าหาพูดคุย</p> <ul style="list-style-type: none"> มีสถานที่ละหมาด ใช้ภาษามลายูควบคู่ภาษาไทยตามป้ายต่างๆบนสถานีตำรวจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งป้ายชื่อหน้าสถานีตำรวจ เพื่อผลทางจิตวิทยาว่าสังคมไทยยอมรับความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรมอย่างเป็นรูปธรรม มีเครื่องแบบสำหรับเจ้าหน้าที่ตำรวจหญิงที่เป็นมุสลิมให้สามารถคลุมผมได้ พัฒนาสถานที่ ภูมิทัศน์ และบริเวณรอบๆสถานที่ให้สอดคล้องกับวิถีวัฒนธรรมของคนในท้องถิ่น เช่น ควร 	<p>วัฒนธรรมท้องถิ่น การจัดการความขัดแย้งด้วยสันติวิธี</p> <ul style="list-style-type: none"> ปฏิบัติต่อคนทุกกลุ่มอย่างเสมอภาคเท่าเทียม รู้และเข้าใจยอมรับในสิทธิในความแตกต่างทางชาติพันธุ์ วัฒนธรรม ภาษา และศาสนา มีเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ออกตรวจพื้นที่อย่างน้อย 1 คน ที่สามารถสื่อสารทั้งภาษาไทยและภาษามลายู มีความเข้าใจ และ 	<p>ร่วมของทุกฝ่าย และความพึงพอใจของประชาชน ผู้รับบริการ</p> <ul style="list-style-type: none"> มีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมายแม้ว่าอำนาจหรือหน้าที่ของตนโดยตรงเมื่อต้องทำงานร่วมกับประชาชนที่ไม่ขัดต่อกฎหมาย มีความมุ่งมั่นและจริงใจในการ 	<p>การจับ การควบคุม การขัง การสอบสวน การปล่อยชั่วคราว การเสนอความเห็นสั่งฟ้อง รวมทั้งสามารถขออุทธรณ์ต่างๆได้</p> <ul style="list-style-type: none"> มีผู้รับฟังความคิดเห็นที่อยู่ตามสถานที่ราชการอื่น นอกเหนือจากสถานีตำรวจ เช่น ที่ธนาคารหรือที่ว่าการอำเภอ มีกระบวนการคัดเลือกคณะกรรมการสถานีตำรวจที่โปร่งใสและสะท้อนความเป็นตัวแทนที่หลากหลายตามลักษณะของกลุ่มประชากรในพื้นที่อย่างแท้จริงโดยไม่ต้องคำนึงถึงฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจ ควรมีกรรมการตำรวจ

⁷⁵ อำมานะห์ หมายถึง ไว้ใจได้ เชื่อถือได้

⁷⁶ ฮาดีษ หมายถึง พระวจนะหรือจริยวัตรของท่านศาสดามุหะหมัด (ช.ล.)

ลักษณะการทำงาน	สภาพแวดล้อมและบรรยากาศ	ตำรวจที่พึงประสงค์	ผู้บริหารที่พึงประสงค์	กลไกการมีส่วนร่วม
<p>อาญา)– โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าร่วมกระบวนการทำงานต่างๆ ได้ตามความเหมาะสม เช่น อาสาจราจร และการเข้าร่วมตรวจค้น การมีผู้นำศาสนาเข้าร่วมให้คำแนะนำในการจัดการศพในระหว่างการจัดศพและในกรณีที่จำเป็นอาจให้ผู้พิพากษาของผู้ตายไว้วางใจเป็นผู้พิมพ์ลายนิ้วมือศพ เป็นต้น ซึ่งเป็นกระบวนการทำงานในการมีส่วนร่วมของประชาชนได้ (จงปรึกษาหารือกันในกิจการทั้งหลาย เพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือ (อัลกุรอาน อัลลาอิมรอน⁷⁷ 3-159))</p> <ul style="list-style-type: none"> • ยึดหลักความรับผิดชอบ – ท้ายอมรับในความผิดพลาด หากมีการกระทำผิดเกิดขึ้น โดยต้องมีการชี้แจงและการลงโทษโดยไม่ช่วยกันปกปิด (ทุกคนมีหน้าที่ต้องรับผิดชอบ และทุกคนต้องรับผิดชอบต่อหน้าที่) 	<p>ระมัดระวังการสร้างพระพุทธรูปขนาดใหญ่หน้าสถานีตำรวจในพื้นที่ที่ประชากรส่วนใหญ่เป็นมุสลิม</p> <ul style="list-style-type: none"> • มีห้องใกล้เคียง 	<p>มีความระมัดระวังในการพูดและการแสดงออกเพื่อให้เกิดศรัทธาประชาชนอันจะเป็นการลดเงื่อนไขความขัดแย้ง</p>	<p>แก้ไขปัญหา (โปร่งใส ยึดหลักปฏิบัติตามหลักนิติธรรมรักษาคำพูด รับผิดชอบ มุ่งมั่นที่จะแก้ไขปัญหา ทุ่มเท ตั้งใจ ทำจนสุดความสามารถ ทำอย่าง ต่อเนื่อง ทำจริง มีความคิดริเริ่ม)</p>	<p>หมู่บ้านเพื่อให้คำแนะนำปรึกษาหารือกับตำรวจในการดำเนินงานระดับหมู่บ้านด้วย และจะเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างหมู่บ้านกับสถานีตำรวจด้วย</p> <ul style="list-style-type: none"> • ให้ผู้นำชุมชน⁸³มีส่วนร่วมในการตรวจค้นและจับกุมผู้กระทำผิด เช่น การตรวจสอบชื่อผู้ที่จะถูกตรวจค้นและจับกุม รวมทั้งการเข้าไปในพื้นที่ที่จะต้องมีการตรวจค้นและจับกุม

⁷⁷ อัลลาอิมรอน เป็นชื่อซูเราะห์หนึ่ง (บท) ในอัลกุรอานซึ่งมีทั้งหมด ๑๑๔ ซูเราะห์ (บท)

⁸³ ผู้นำชุมชน หมายถึง ผู้ใหญ่บ้าน หรืออิหม่าม

ลักษณะการทำงาน	สภาพแวดล้อมและบรรยากาศ	ตำรวจที่พึงประสงค์	ผู้บริหารที่พึงประสงค์	กลไกการมีส่วนร่วม
<ul style="list-style-type: none"> ● ยึดหลักคุณธรรมจริยธรรมในการทำงานตามหน้าที่และความรับผิดชอบที่จะต้องร่วมปฏิบัติต่อชุมชนอย่างถูกต้องตามวิถีวัฒนธรรม เช่น มีระบบการโยกย้ายและเลื่อนตำแหน่งที่เป็นธรรม (จงช่วยเหลือกันที่เป็นคุณธรรมและยำเกรง และจงอย่าช่วยเหลือกันในสิ่งที่เป็นบาปและเป็นศัตรูกัน (อัลกุรอาน อัลมาอิดะห์⁷⁸ 5:2)) ● ยึดหลักความคุ้มค่า – ใช้ทรัพยากรของรัฐให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมมากที่สุด โดยมุ่งให้สอดคล้องกับวิถีปฏิบัติของชุมชน (จงอย่าฟุ่มเฟือย แท้จริงพระองค์ไม่ทรงชอบบรรดาผู้ฟุ่มเฟือยทั้งหลาย (อัลกุรอาน อัลอันอาม⁷⁹ 6:141)) 				

⁷⁸ อัลมาอิดะห์ เป็นชื่อซูเราะห์หนึ่ง (บท) ในอัลกุรอานซึ่งมีทั้งหมด ๑๑๔ ซูเราะห์(บท)

⁷⁹ อัลอันอาม เป็นชื่อซูเราะห์ๆหนึ่ง (บท) ในอัลกุรอานซึ่งมีทั้งหมด ๑๑๔ ซูเราะห์(บท)

ลักษณะการทำงาน	สภาพแวดล้อมและบรรยากาศ	ตำรวจที่พึงประสงค์	ผู้บริหารที่พึงประสงค์	กลไกการมีส่วนร่วม
<ul style="list-style-type: none"> ● คำนึงถึงวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น การอนุญาตให้สตรีที่อยู่ระหว่างการถูกควบคุมตัวคลุมฮิญาบ⁸⁰ และให้ละหมาดได้ด้วย ● มีระบบการฝึกอบรม ตำรวจผู้ปฏิบัติทุกระดับ โดยจะเน้นในชั้นประทวนที่จะไปปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ให้ได้รับความรู้ในเรื่องการจัดการความขัดแย้งด้วยสันติวิธี รวมทั้งการฝึกปฏิบัติเพื่อสร้างทักษะอย่างต่อเนื่อง 				

4.8.3 ตัวอย่างต้นแบบ

1. สถานีตำรวจภูธรรามัน อำเภอรามัญ จังหวัดยะลา
2. สถานีตำรวจภูธรลำใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดยะลา มีตำรวจมุสลิมหญิงคลุมฮิญาบมารับเรื่องและช่วยเหลือประชาชน

⁸⁰ฮิญาบ หมายถึง ผ้าคลุมศีรษะของผู้หญิงมุสลิม

4.8.4 ข้อเสนอเพิ่มเติม

1. ผลักดันให้มีการยกเลิกพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 และ กฎอัยการศึก
2. ผลักดันร่างพระราชบัญญัติการใช้กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัว มรดกและการพิจารณาคดี พ.ศ....
3. เพิ่มแรงจูงใจในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานตำรวจ เช่น ค่าตอบแทน สวัสดิการ การปูนบำเหน็จ เครื่องมือ/อุปกรณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ เป็นต้น
4. เพิ่มอัตราค่าจ้างเจ้าหน้าที่ตำรวจในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ให้เพียงพอ
5. เพิ่มจำนวนสถานีตำรวจในพื้นที่ห่างไกลจากชุมชน เช่น ในพื้นที่อำเภอรามัน จังหวัดยะลา
6. เปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนที่มีศักยภาพและความพร้อมเป็นผู้ช่วยเจ้าหน้าที่ตำรวจ เช่น การตรวจท้องที่ การเป็นเครือข่ายวิทยุสื่อสาร
7. แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ.... โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับข้อเสนอตามแนวคิดสันติชนา
8. เพิ่มโอกาสให้เจ้าหน้าที่ตำรวจได้อบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้ เพิ่มคุณวุฒิของตำรวจให้เป็นจริง

4.9 สันติชนา : เศรษฐกิจวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น: เศรษฐกิจวิถีมีชีวิต

จากการศึกษาพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ทำให้เกิดแนวคิดที่ว่า ทำอย่างไรจึงจะทำให้ชุมชนเข้มแข็งและมีระบบเศรษฐกิจที่หล่อเลี้ยงชุมชนได้อย่างยั่งยืนสอดคล้องกับวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่นของชุมชน นักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรชั้นสูง “การเสริมสร้างสังคมสันติสุข” รุ่นที่ 2 ได้ค้นหาพื้นที่ที่น่าจะเป็นต้นแบบ สำหรับการวางกรอบความคิดและการสร้างหลักการและรูปแบบของเศรษฐกิจวิถีวัฒนธรรมชุมชน ตามข้อเสนอ “สันติชนา: พื้นที่ที่วิถีวัฒนธรรมนำการเมืองการปกครอง”

4.9.1 เศรษฐกิจวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น: ‘เศรษฐกิจวิถีที่มีชีวิต’

ประชาชนกินอยู่อย่างพอเพียงสอดคล้องกับภูมิสังคม ฐานทรัพยากร และวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น

4.9.2 ความต้องการของคนส่วนใหญ่ในพื้นที่

รัฐทำหน้าที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนมีการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่สอดคล้องกับวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น ตามความต้องการของตนซึ่งแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับทรัพยากรแต่ละพื้นที่โดยมีเป้าหมายคือ การรวมกลุ่มในการร่วมคิด ร่วมทำ ก่อให้เกิดความสามัคคีเพื่อกระตุ้นศักยภาพของสมาชิกในชุมชน

4.9.3 ตัวชี้วัดความสำเร็จ

นอกจากรายได้แล้วยังต้องคำนึงถึงความสุขของคนในพื้นที่นั้นด้วย

ลักษณะของเศรษฐกิจวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น	สภาพแวดล้อมและบรรยากาศ	สมาชิกในชุมชนที่พึงประสงค์	ผู้นำชุมชนที่พึงประสงค์	กลไกการมีส่วนร่วม
<ul style="list-style-type: none"> สนับสนุนชุมชนให้ใช้ฐานทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น ทรัพยากรมนุษย์ การรวมกลุ่มสร้างกองทุนชุมชนและสวัสดิการชุมชน วิสาหกิจชุมชน สหกรณ์ออมทรัพย์ สิทธิชุมชน กลุ่มดูแลและอนุรักษ์ ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยว ด้วยกระบวนการจัดการตนเองที่อยู่บนพื้นฐานของวิถีวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น 	<ul style="list-style-type: none"> ปรับบทบาทของภาครัฐให้เป็นผู้สนับสนุน(พี่เลี้ยง) ส่งเสริมกลุ่มเศรษฐกิจชุมชนมากกว่าเป็นผู้ริเริ่มลงมือ เช่น การนำเสนอโครงการต้องเป็นสิ่งที่ชุมชนต้องการอย่างแท้จริง นอกจากนั้นเป็นผู้กระตุ้นและติดตามอย่างต่อเนื่องตลอดจนการเชื่อมโยงและประสานงานกับหน่วยงาน 	<ul style="list-style-type: none"> ยึดมั่นในกฎกติกาที่ชุมชนได้ร่วมกันสร้างและร่วมกันกำหนด มีสำนึกรักถิ่นฐานบ้านเกิด ภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตัวเอง มีการรวมกลุ่มในการร่วมกันระดมทุน เพื่อเป็นฐานการออมสำหรับการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจทั้งโดยส่วนตัวและส่วนรวม มีการรวมกลุ่มระดมความคิด ใน 	<ul style="list-style-type: none"> ผู้นำเข้มแข็ง เสียสละ มีความรู้ความเข้าใจในชุมชนและบริหารจัดการชุมชนด้วยหลักธรรมมาภิบาลชุมชน (ยึดนิติธรรม/โปรงใส/มีส่วนร่วม/รับผิดชอบ/คุ้มค่า/คุณค่า/มีคุณธรรม/ติดตามตรวจสอบ ผู้นำมีความซื่อสัตย์ มี 	<ul style="list-style-type: none"> พัฒนาและสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อแก้ปัญหาในชุมชน เช่น ระบบการผลิต การตลาด การระดมทุน สาธารณสุข

ลักษณะของเศรษฐกิจวิถีวัฒนธรรม ท้องถิ่น	สภาพแวดล้อมและบรรยากาศ	สมาชิกในชุมชนที่พึงประสงค์	ผู้นำชุมชนที่พึงประสงค์	กลไกการมีส่วนร่วม
<p>ซึ่งมีอยู่ในชุมชนเพื่อการยังชีพและเพิ่มคุณค่าของทรัพยากรในท้องถิ่น อันเป็นวิถีเศรษฐกิจพอเพียงที่มีชีวิต</p> <ul style="list-style-type: none"> ● ต้องส่งเสริมการสร้างงาน สร้างอาชีพ <ul style="list-style-type: none"> ● อาชีพหลัก ● อาชีพรอง ● อาชีพเสริม ● จัดให้มี/มีระบบการผลิตและหมุนเวียนแลกเปลี่ยนสินค้าในรูปแบบของตลาดภายในชุมชนและระหว่างชุมชนจังหวัดชายแดนภาคใต้ ตลอดจนส่งสินค้าไปจำหน่ายในพื้นที่อื่น ซึ่งส่งผลให้บรรยากาศภายในชุมชนมีความผูกพัน เกิดความเข้าใจ เกิดความรัก ความสามัคคี และร่วมแรงร่วมใจกันนำไปสู่สำนึกรักบ้านเกิด ● มีการนำรายได้ของกลุ่มมาแบ่งเป็นเงินปันผล ซึ่งสามารถนำมา 	<p>ต่าง ๆ เช่น เทคโนโลยีการผลิต อุปกรณ์เครื่องมือการผลิตจากสถาบันการศึกษา หรืองบประมาณจากองค์กรต่างๆ เช่น อบต. หน่วยงานภาครัฐ องค์กรภาคเอกชน และภาคประชาสังคม</p> <ul style="list-style-type: none"> ● ชุมชนร่วมกันสร้างและกำหนดกฎกติการ่วมกันตามวิถีชีวิตวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น กฎปฏิบัติการเลือกหรือคัดสรรผู้นำ หรือ กฎี้อาจจะ ● สมาชิกในกลุ่มและระหว่างกลุ่มวัฒนธรรมท้องถิ่นสามารถทำงานร่วมกันได้ เช่น พัฒนาและต่อยอดความคิดการนำทรัพยากรท้องถิ่นมาใช้เป็นต้นทุนการผลิตผสมผสานกับเทคโนโลยีในการแปรรูปผลิตภัณฑ์ การบรรจุหีบห่อ 	<p>การดูแลจัดการตนเองในชุมชนและท้องถิ่น รวมแรงเพื่อสร้างประโยชน์สาธารณะ เช่น การเฝ้าระวัง ดูแลความปลอดภัยในหมู่บ้าน</p> <ul style="list-style-type: none"> ● มีความซื่อสัตย์ในระดับปัจเจกต่อกลุ่มต่อชุมชนและคำนึงถึงประโยชน์ร่วมของชุมชนเป็นหลัก ● มีกลุ่มแกนนำซึ่งอาจจะเป็นครูหรือผู้เชี่ยวชาญ ผู้มีประสบการณ์ด้านอาชีพต่างๆ ที่เข้าใจชุมชนและมีจิตสาธารณะ โดยอาจจะเน้นคนในพื้นที่เป็นหลัก เพื่อเข้ามาทำงานร่วมกับชุมชนระยะหนึ่งในการสนับสนุนเชิงวิชาการและส่งเสริมการทำงาน เพื่อสร้างความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน 	<p>คุณธรรม และมีวิสัยทัศน์กว้างไกล</p> <ul style="list-style-type: none"> ● ผู้นำส่งเสริมและสนับสนุนให้สมาชิกในชุมชนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในสิ่งใหม่อย่างต่อเนื่อง เช่น การศึกษาคุณงานระหว่างกลุ่ม ระหว่างชุมชน หรืออบรมเพิ่มพูนทักษะทางอาชีพ ● ผู้นำตามวิถีวัฒนธรรมยอมรับและให้เกิดยึดกันและกัน สามารถทำงานร่วมกันได้อย่างใกล้ชิดสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจระหว่างกันได้ ● ต้องเป็นผู้ส่งเสริมกิจกรรมเพื่อสร้างความสามัคคีในชุมชนทุกระดับต่อทุกเพศ ทุกวัย 	<p>การศึกษา เศรษฐกิจในพื้นที่ วัฒนธรรมและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน</p> <ul style="list-style-type: none"> ● สร้างแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจชุมชนเพื่อศึกษาวิเคราะห์ประเมินศักยภาพ ติดตามข้อปัญหาและอุปสรรคความสำเร็จ ● มีผู้ให้คำปรึกษา

ลักษณะของเศรษฐกิจวิถีวัฒนธรรม ท้องถิ่น	สภาพแวดล้อมและบรรยากาศ	สมาชิกในชุมชนที่พึงประสงค์	ผู้นำชุมชนที่พึงประสงค์	กลไกการมีส่วนร่วม
<p>ต่อยอดการดำเนินกิจกรรมอื่นทางเศรษฐกิจภายในชุมชนได้อีก</p> <ul style="list-style-type: none"> ● เป็นศูนย์กลางแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อเป็นทางเลือกให้แก่สมาชิกในชุมชนในการส่งเสริมและสร้างอาชีพที่หลากหลายให้เกิดขึ้น ● ยกระดับมาตรฐานสินค้าหรือบริการที่ผลิตโดยเศรษฐกิจชุมชนให้มีมาตรฐานของตนเอง ซึ่งได้รับการยอมรับจากผู้บริโภคและผู้ให้บริการ เช่น มาตรฐานเกี่ยวกับการออกแบบตัวผลิตภัณฑ์ มาตรฐานเกี่ยวกับความสม่ำเสมอของรสชาติ มาตรฐานเกี่ยวกับกระบวนการผลิตเป็นต้น 	<p>จนกระทั่งถึงการพัฒนาระบบการตลาด</p>			<p>แนะนำใน กลุ่มและ ระหว่างกลุ่ม</p> <ul style="list-style-type: none"> ● เสริมสร้าง การมีส่วนร่วม คิดเห็น การ แลกเปลี่ยน การร่วมปฏิบัติ การร่วม เสริมสร้างเวที ชุมชน การ ริเริ่มเปิดพื้นที่ ในการแสดง ข้อเรียกร้อง ข้อเสนอแนะ ข้อคัดค้านใจ และร่วม ดำเนินการ ตลอดทั้งการ ดำเนินการใน

ลักษณะของเศรษฐกิจวิถีวัฒนธรรม ท้องถิ่น	สภาพแวดล้อมและบรรยากาศ	สมาชิกในชุมชนที่พึงประสงค์	ผู้นำชุมชนที่พึงประสงค์	กลไกการมีส่วนร่วม ร่วม
				<p>กระบวนการ ในแต่ละ โครงการและ แผนงานอย่าง ต่อเนื่อง</p> <ul style="list-style-type: none"> ● สร้างกลุ่ม ให้เกิดพลัง และแรง บันดาลใจใน ชุมชน ● องค์กร ปกครองส่วน ท้องถิ่น องค์กรส่วน ท้องที่ และ ภาคีเครือข่าย ประชาสังคม ชุมชนในพื้นที่ ให้การอำนวยความสะดวก

ลักษณะของเศรษฐกิจวิถีวัฒนธรรม ท้องถิ่น	สภาพแวดล้อมและบรรยากาศ	สมาชิกในชุมชนที่พึงประสงค์	ผู้นำชุมชนที่พึงประสงค์	กลไกการมีส่วนร่วม ร่วม
				<p>สนับสนุนและส่งเสริมให้เกิดและเข้าถึงการมีส่วนร่วม</p> <ul style="list-style-type: none"> • เวทีชุมชนที่สมาชิกในชุมชนเป็นผู้ริเริ่มเพื่อเปิดพื้นที่ในการแสดงความคิดเห็น คัดสนใจ และร่วม <p>ดำเนินการโดยมีอบต.ให้การสนับสนุนส่งเสริม</p>

4.9.4 ตัวอย่างต้นแบบ

1. หมู่บ้านปายมูมั่ง อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี ผลปฏิบัติการเรื่องสวัสดิการชุมชน กลุ่มออมทรัพย์ รายได้เงินปันผลนำมาเป็นทุนในการต่อยอดผลิตน้ำดื่มเพื่อจำหน่ายทั้งในและระหว่างชุมชน สร้างระบบเครดิตขายสินค้าเป็นสินเชื่อกับสมาชิกในชุมชนให้มีปัจจัยสี่
2. ชุมชนศรัทธา/ กัมปงตักวา กลไกการมีส่วนร่วม ความเข้มแข็งในกระบวนการมีส่วนร่วม เกิดจากความต้องการของชาวบ้านที่เป็นเจ้าของปัญหา
3. ชุมชนบ้านลีลิบ อำเภอกาบัง จังหวัดยะลา กลุ่มนำเป็นคนไทยพุทธ การรวมตัวเข้มแข็งดี แต่ก็ไม่มีการผลิต ทั้งที่ต้องการผลิต แต่เพิ่งตั้ง สวัสดิการที่ให้กับสมาชิกเป็นเรื่องการให้กู้ (ส่วนตัว) จัดตั้งโดยภาครัฐ ศูนย์ชาติเศรษฐกิจชุมชน มีคนมุสลิมเป็นกรรมการกองทุนอยู่ด้วย มีสวัสดิการออมทรัพย์สูงถึงล้านบาท คนมุสลิมในพื้นที่ใกล้เคียงก็มาออมที่นี้ด้วย ค่าบริหารจัดการเป็นศูนย์ เหมือนกับกลุ่มออมทรัพย์ทั่วไป กรรมการกลุ่มนี้มีคนรุ่นใหม่ด้วย ทำให้กระบวนการทำบัญชีละเอียดขึ้น มีสมาชิก 1,116 คน
4. กลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านพอเม็ง อำเภอรามัน จังหวัดยะลา ตั้งมาเกือบ 30 ปี ได้จัดสวัสดิการในชุมชนด้วย ให้สวัสดิการเวลาเจ็บป่วย หรือเสียชีวิต ที่มีภูมิปัญญาการทำกรีซ แต่เงินออมประมาณสี่แสนสามบาท แม้จะตั้งมานานแล้ว มีสมาชิก 88 คน โดยเน้นการอยู่อย่างพอเพียง แบ่งเงินส่วนหนึ่งไปทำชะกาด 2.5% ของเงินสุทธิ
5. บ้านบอเกาะ อำเภอสุไหงปาดี จังหวัดนราธิวาส ชาวบ้านชอบเย็บปักถักร้อย มีนักธุรกิจจากกรุงเทพฯ เข้าไปช่วยสนับสนุนกองทุนชุมชน จัดหาผ้า จักรเย็บผ้าให้ พอมีรายได้ก็เข้าสู่กองทุนชุมชน และมีศูนย์ยุติธรรมชุมชนด้วย
6. บ้านปอเยาะ ตำบลลำใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดยะลา เรื่องศูนย์เรียนรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ เศรษฐกิจครบวงจร (พืช ผักสวนครัว ประมงน้ำจืด สัตว์เศรษฐกิจ หล่อเลี้ยงชุมชนและจำหน่ายระหว่างชุมชน) เป็นโครงการนำร่องและกำลังขยายไปสู่พื้นที่อื่นในจังหวัดชายแดนภาคใต้
7. บ้านวังน้ำเย็น หมู่ 2 ตำบลลำใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดยะลา เรื่องผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น (ขนมทองพับ)
8. บ้านกอปิเยาะ ตำบลกะมิยอ อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ผลิตภัณฑ์หมวกกอปิเยาะ ส่งออกจำหน่ายในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และตะวันออกกลาง
9. บ้านหน้าถ้ำ ตำบลหน้าถ้ำ อำเภอเมือง จังหวัดยะลา เรื่องการอนุรักษ์ธรรมชาติและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

4.9.5 ข้อเสนอเพิ่มเติม

1. เสริมสร้างศักยภาพให้กับผู้นำชุมชนเพื่อความเข้มแข็งของเศรษฐกิจชุมชน
2. ผลักดันร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมกิจการกองทุนชะกาด พ.ศ.... (ส่งเสริมและสนับสนุนสวัสดิการสำหรับผู้ด้อยโอกาสในชุมชน)
3. สร้างกระบวนการพึ่งพาตนเอง มีจิตวิญญาณในการพึ่งพาตนเอง ประชาชนอดทนอย่างต่อเนื่องไม่หวังผลระยะสั้น
4. ส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนคิดและนำเสนอโครงการเพื่อนำทรัพยากรในชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด
5. สถาบันการศึกษาในพื้นที่ เช่น คณะวิศวกรรมศาสตร์และเทคโนโลยีหรือคณะเกษตรศาสตร์ควรเพิ่มทักษะแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ถ่ายทอดความรู้ต่อชุมชน
6. สร้างฐานความรู้ให้เป็นสมบัติของชุมชนเพื่อเป็นพื้นฐานนำไปสู่การพัฒนาต่อยอดเศรษฐกิจชุมชน
7. ควรมีสถานที่ที่เป็นศูนย์รวมเพื่อการรวมตัวของสมาชิกหรือจัดประชุมเพื่อปรึกษาหารือเรื่องของชุมชน เช่น มัสยิด วัด หรือสภาประชาชน
8. ควรเป็นกลุ่มที่เกิดตามธรรมชาติ พึ่งพาตนเอง เช่น ด้วยการนำเสนอแนวความคิด การพูดคุย
9. สร้างกระบวนการค้นหา สนับสนุน ยกย่อง ส่งเสริมบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน เพื่อใช้ประโยชน์จากความรู้ ความสามารถนั้น
10. ในกรณีที่เกิดกิจกรรมทางเศรษฐกิจเกิดจากระบบที่รัฐริเริ่ม ส่งเสริม ชุมชนควรได้รับการสนับสนุนต่อยอดและขยายผลอย่างต่อเนื่อง
11. ส่งเสริมบทบาทของสตรีในชุมชน ให้มีบทบาทนำในการผลักดันการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจตามแนวคิดนี้

4.9.6 ปัญหาและอุปสรรคของเศรษฐกิจวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น

1. การรวมกลุ่ม /รวมตัวทำได้ยาก
2. ภัยธรรมชาติ เช่น น้ำท่วม ภูเขาถล่ม ระบบชลประทานไม่เหมาะสม สัตว์บางชนิดทำลายพืชสวนไร่นา รวมทั้งความไม่สงบในพื้นที่
3. ขาดความรู้ ทักษะในการเขียนโครงการ และการแปลงความคิดไปสู่การปฏิบัติ
4. ขาดผู้สนับสนุนองค์ความรู้ และการฝึกอบรมที่ต่อเนื่อง
5. ขาดทักษะ การติดตามประเมินผล การใช้งบประมาณ
6. ขาดเครื่องมือ เทคโนโลยี การกระจายสินค้า การบรรจุผลิตภัณฑ์และระบบการตลาด
7. มักเกิดโครงการที่ไม่สนองต่อความต้องการของประชาชนในแต่ละท้องถิ่น เช่น โครงการที่ไม่สอดคล้องและไม่เหมาะสมกับสภาพทรัพยากรในท้องถิ่น

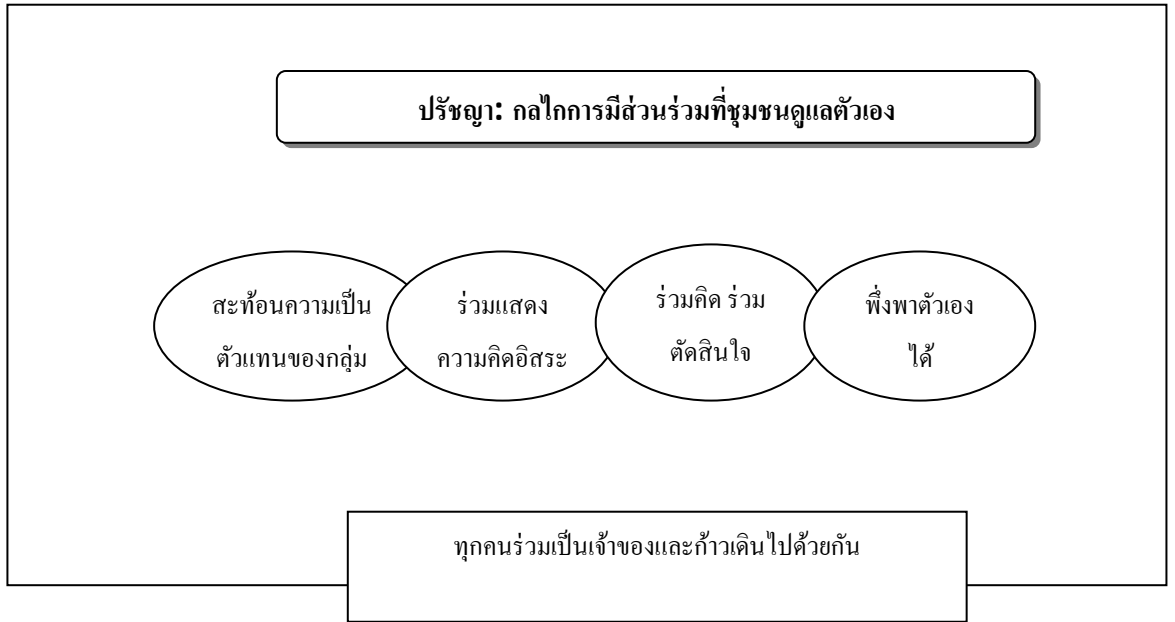
4.10 **สันติชนาธิ : กลไกการมีส่วนร่วมของประชาชน: สถาพลเมือง: ริเริ่มที่ประชาชน ให้ประชาชนผลักดันรัฐ**

กลไกการมีส่วนร่วมของประชาชนในที่นี้ หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการบริการของรัฐ มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม ร่วมกำหนดนโยบาย ร่วมวางแผน ตัดสินใจ และปฏิบัติตามแผน ร่วมตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ ร่วมติดตามประเมินผล และรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ อันมีผลกระทบต่อประชาชน ชุมชน และเครือข่ายทุกรูปแบบในพื้นที่

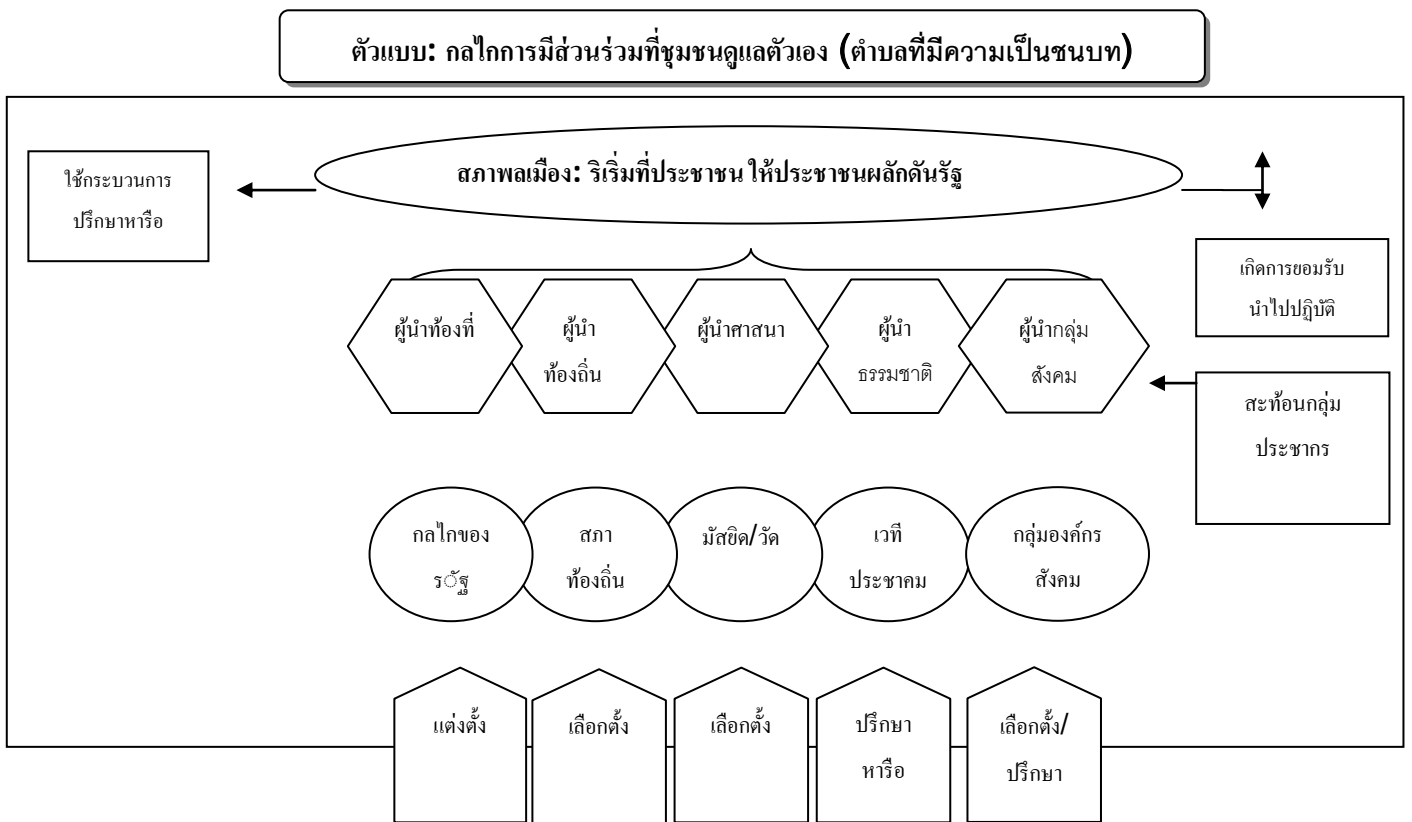
“สันติชนาธิ: พื้นที่วิถีวัฒนธรรมนำการเมืองการปกครอง” สนับสนุนประชาชน และชุมชนพื้นที่ในการสร้างกระบวนการและนำกลไกการมีส่วนร่วมไปใช้ให้ชุมชนเกิดพลังและความเข้มแข็ง กระบวนการมีส่วนร่วมสร้างสำหรับดำเนินการและเชื่อมโยงภารกิจ และปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน ใช้เป็นพลังในการริเริ่มสร้างสรรค์ รวมถึงผลักดันและเปลี่ยนแปลงแก้ไขทุกประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ ตลอดจนสร้างข้อเสนอแนะและหาทางออก เพื่อพัฒนาศักยภาพชุมชนให้อยู่ร่วมกันบนวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น

ชุมชนที่จะมีกลไกการมีส่วนร่วมตามข้อเสนอแนะจะเป็นชุมชนที่ยังมีความเป็นชนบท อยู่ในพื้นที่การปกครองส่วนท้องถิ่นประเภทองค์การบริหารส่วนตำบล เรียกกลไกการมีส่วนร่วมของประชาชนตามข้อเสนอแนะว่า **“สถาพลเมือง”**

แผนภูมิที่ 3

แผนภูมิที่ 4 สภาพลเมือง

4.10.1 ปรัชญาของกลไกการมีส่วนร่วมที่เปิดโอกาสให้ชุมชนดูแลตัวเอง

เจ้าของบ้าน คือ ผู้ที่รู้ปัญหาและความต้องการดีที่สุดว่าอยากจะอาศัยอยู่ในบ้านแบบใด เจ้าของบ้านทุกคนต่างต้องการที่จะรู้ดีกว่าตนมีอำนาจดูแลจัดการบ้านของตัวเอง

ดังนั้น ชุมชนเป็นผู้กำหนดและแสดงความต้องการว่าจะให้กลไกของรัฐทำอะไร แต่ภาครัฐจะต้องปรับบทบาทจากเดิมที่รัฐจะเป็นผู้กำหนดและเชิญให้ชุมชนมามีส่วนร่วมในการให้ข้อมูล มาเป็นภาครัฐเป็นผู้สนับสนุนให้ความต้องการของชุมชนเกิดขึ้นได้จริง

4.10.2 อำนาจหน้าที่ของสภาพลเมือง

- กำหนดทิศทางการพัฒนาชุมชน
- ออกกติกากการอยู่ร่วมกันของชุมชน
- แก้ปัญหาต่าง ๆ ของชุมชน
- กำกับ ดูแลการบริการ/การทำงานของหน่วยงานภาครัฐภายในชุมชน

4.10.3 องค์ประกอบของสภาพลเมือง

- ผู้นำท้องถิ่น (ภาครัฐ)

- กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน/ ผู้แทนสถานีตำรวจ/ ผู้แทนหน่วยเฉพาะกิจทหาร/ ผู้แทนโรงเรียนในพื้นที่/ ผู้แทนโรงพยาบาลในพื้นที่

- ผู้นำท้องถิ่น (การเมือง)

- นายกอบต./ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล

- ผู้นำศาสนา

- โต๊ะอิหม่าม/ เจ้าอาวาส/ อุดตาส/ โต๊ะครู

- ผู้นำธรรมชาติ

- ครูอาจารย์/ ปราชญ์ชาวบ้าน/ ผู้นำชุมชน

- ผู้นำกลุ่มสังคมในพื้นที่

- ผู้นำกลุ่ม/องค์กร/สมาคมทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมที่เป็นภาคประชาชนในพื้นที่ เช่น กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มเยาวชนนักศึกษา เป็นต้น

4.10.4 การเกิดขึ้นและเคลื่อนไหวของสภาพลเมือง

- เกิดขึ้นเป็นครั้งคราว เริ่มจากมีผู้เสนอปัญหาหรือข้อหาหรือ ที่จำเป็นต้องปรึกษาหารือเพื่อหาข้อยุติหรือการตัดสินใจ

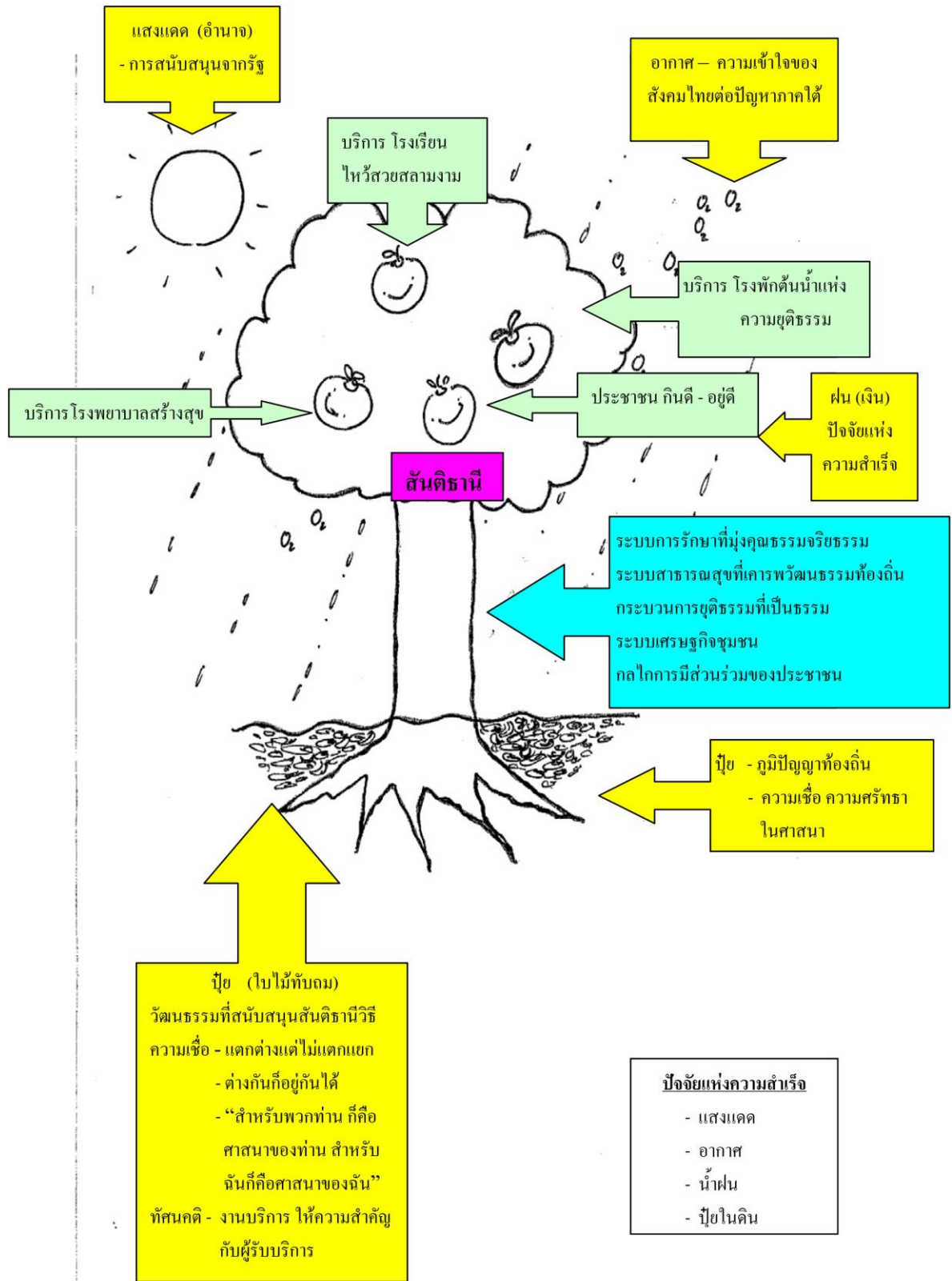
- เมื่อการปรึกษาหารือหรือการตัดสินใจแล้วเสร็จในเรื่องใด ครั้งใด สภาพพลเมืองก็จะสลายตัวไป จนกว่าจะมีปัญหาหรือข้อหาที่จะต้องปรึกษาหารือหรือตัดสินใจอีก
- การเสนอปัญหาหรือข้อปรึกษาหารือ ให้เสนอต่อผู้นำท้องถิ่น จากนั้นผู้นำท้องถิ่นเป็นผู้เชิญให้สมาชิกสภาพพลเมืองมาประชุมกันตามวันเวลาและสถานที่ที่กำหนด
- ผู้เสนอปัญหาอาจเป็นประชาชนในพื้นที่เสนอปัญหาที่เห็นว่ามีความสำคัญกระทบต่อส่วนได้เสียโดยรวมของประชาชนก็ได้

4.10.5 สภาพบังคับของสภาพพลเมือง

- เมื่อสภาพพลเมืองลงมติหรือตัดสินใจในเรื่องใดแล้ว ให้แจ้งมติหรือการตัดสินใจในเรื่องนั้นให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบ เพื่อดำเนินการต่อไป หรือให้ผู้นำท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องรับข้อมติหรือการตัดสินใจนั้นไปผลักดันให้เป็นผลสำเร็จ ผ่านหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตามมติหรือการตัดสินใจนั้น
- มติหรือการตัดสินใจนี้ ไม่มีสภาพบังคับทางกฎหมาย แต่อาศัยการให้ความร่วมมือและการกดดันทางสังคมในพื้นที่ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ต้องตอบสนองต่อความต้องการนั้น

4.10.6 กฎระเบียบข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับสภาพพลเมือง

- สภาพพลเมือง เป็นการรวมตัวกันตามธรรมชาติหรือด้วยความสมัครใจ สมาชิกของสภาพพลเมือง มารวมตัวกันด้วยจิตใจที่ต้องการแก้ไขปัญหของชุมชนด้วยตัวเอง จากพื้นฐานความรู้ ความเข้าใจของคนในพื้นที่เองโดยตรง ดังนั้น จึงไม่จำเป็นต้องมีกฎระเบียบหรือข้อบังคับที่จะใช้แสดงการตั้งอยู่อย่างถาวรขององค์กรนี้ หรือเพื่อการดำเนินงานขององค์กรนี้
- อย่างไรก็ตาม เพื่อให้การประชุมปรึกษาหารือแต่ละครั้งเป็นไปด้วยความเรียบร้อย สะดวก รวดเร็ว สมาชิกสภาพพลเมืองที่มาร่วมประชุมสามารถออกหรือนำกฎข้อบังคับที่มีอยู่แล้วมาใช้บังคับสำหรับการประชุมปรึกษาหารือครั้งนั้น ๆ ได้ ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงความเหมาะสมของการประชุมปรึกษาหารือในแต่ละครั้ง

แผนภูมิที่ 5

ความคาดหวังของ “สันติธานี: พื้นที่ที่วิถีวัฒนธรรมนำการเมืองการปกครอง”

ข้อเสนอ “สันติชนา: พื้นที่วิถีวัฒนธรรมนำการเมืองการปกครอง” จึงเป็นชุดข้อเสนอเพื่อแก้ไข
ปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่เชื่อว่าจะช่วยลดเงื่อนไขการเลือกใช้ความรุนแรงในการ
แก้ไขปัญหาคความขัดแย้ง แต่ แนวคิดนี้จะบรรลุเป้าหมายได้หรือไม่ขึ้นอยู่กับแนวทางการขับเคลื่อนและ
ปัจจัยสู่ความสำเร็จที่ได้ศึกษาวิเคราะห์ไว้ในบทที่ 5

บทที่ 5

แนวทางการขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติ ปัญหาอุปสรรค แนวทางแก้ไข

และปัจจัยสู่ความสำเร็จ

ข้อเสนอ “สันติธานี: พื้นที่ที่วิถีวัฒนธรรมนำการเมืองการปกครอง” เป็นรูปแบบหนึ่งของเครื่องมือที่นำมาใช้แก้ไขปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อสร้างบรรยากาศในพื้นที่ให้เกิดสันติสุขร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม เพื่อสนองตอบต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่ที่มีวิถีชีวิต วัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นความต้องการพื้นฐานที่มนุษย์จะพึงมีพึงได้ เป็นการสนองตอบต่อความเชื่อ ความศรัทธา ตามชาติพันธุ์และศาสนาที่ยึดถือปฏิบัติกันมายาวนาน

แม้กิจกรรมที่จะเกิดขึ้นในข้อเสนอ “สันติธานี: พื้นที่ที่วิถีวัฒนธรรมนำการเมืองการปกครอง” จะไม่ครอบคลุมบริการภาครัฐทั้งหมด แต่หากทำได้แล้ว เชื่อว่าจะส่งผลให้เกิดการแพร่กระจายไปในกิจกรรมอื่น ๆ ด้วย และอาจครอบคลุมได้ทุกกิจกรรมที่มีหลักการ รูปแบบ และเป้าหมายในการทำงานเหมือนกัน ซึ่งคงต้องใช้เวลาสักระยะหนึ่ง ดังนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีกระบวนการขับเคลื่อนข้อเสนอนี้ ให้มีการปฏิบัติอย่างจริงจังและต่อเนื่องจากหน่วยงานภาครัฐ องค์กรภาคประชาสังคม และภาคประชาชน ที่ต้องทำงานร่วมกัน สอดประสานอย่างสอดคล้องในทิศทางเดียวกัน ด้วยเป้าหมายเดียวกัน โดยมีภาคประชาสังคมและภาคประชาชนเป็นศูนย์กลางการขับเคลื่อน

การให้ภาคประชาสังคมและภาคประชาชนเป็นศูนย์กลางของการขับเคลื่อน ก็คือการสร้างกลไกการมีส่วนร่วมของชุมชนในท้องถิ่นให้เกิดการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ และร่วมแก้ไขเพื่อให้เกิดการพัฒนาในระบบคิด การทำงานเป็นกลุ่ม รักสามัคคีกัน และให้อภัยซึ่งกันและกัน อันจะนำไปสู่ชุมชนที่เข้มแข็ง และสร้างเครือข่ายชุมชนเข้มแข็ง เพื่อพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขที่ยั่งยืนตลอดไป

5.1 แนวทางการขับเคลื่อน “สันติธานี: พื้นที่ที่วิถีวัฒนธรรมนำการเมืองการปกครอง”

การขับเคลื่อนข้อเสนอ “สันติธานี: พื้นที่ที่วิถีวัฒนธรรมนำการเมืองการปกครอง” สู่การปฏิบัติ เพื่อให้เกิดผลจริง มีแนวทางดังต่อไปนี้

1. เผยแพร่ ให้ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการแก้ไขปัญหาด้วยข้อเสนอสันติชนาแก่ประชาชนในพื้นที่วัดชายแดนภาคใต้ และหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในพื้นที่ที่รับรู้และเข้าใจรูปแบบและกลไกการทำงานของสันติชนา โดยประชาสัมพันธให้ทราบเกี่ยวกับพื้นที่ที่ได้รับการคัดเลือกเพื่อนำร่องการปฏิบัติตามข้อเสนอนี้⁸⁴

2. เมื่อประชาชนในพื้นที่นำร่องเกิดความเข้าใจและการยอมรับข้อเสนอสันติชนา และพร้อมที่จะร่วมมือแล้ว จึงประสานงานกับภาคส่วนอื่น ๆ ทั้งภาครัฐและภาคประชาสังคมเพื่อลงมือปฏิบัติต่อไป โดยในวาระเริ่มแรก ต้องดำเนินการให้มีการประชุมสภาพเมืองขึ้นในพื้นที่ เพื่อให้เป็นกลไกหลักในการสร้างฉันทานุมติและขับเคลื่อนขั้นตอนต่าง ๆ ตามข้อเสนอสันติชนาต่อไป

3. สภาพเมืองจะจัดทำวางแผนปฏิบัติการเพื่อกำหนดรายละเอียด ขั้นตอนปฏิบัติตามข้อเสนอสันติชนา กำหนดบุคคลหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ให้เป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการตามแผนปฏิบัติการนั้น รวมทั้งงบประมาณและระยะเวลาที่จะต้องใช้ในการดำเนินการตามแผน พร้อมทั้งวางกำหนดขั้นตอนในการติดตาม ประเมินผลการปฏิบัติตามแผน ให้เป็นข้อมูลในการปรับปรุง เปลี่ยนแปลง แก้ไขข้อเสนอสันติชนาในอนาคต

4. เริ่มดำเนินการตามแผน โดยการประชุมร่วมกันระหว่างผู้รับมอบหมายจากสภาพเมืองในพื้นที่ให้เป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการตามแผนกับหน่วยงานศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อให้สอดคล้องเป็นแกนกลางภาครัฐในการขับเคลื่อนการนำร่องปฏิบัติตามข้อเสนอสันติชนา ส่วนหน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ ที่จะต้องมีส่วนเกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อน ได้แก่ กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงสาธารณสุข สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กระทรวงมหาดไทย สำนักนายกรัฐมนตรี เป็นต้น

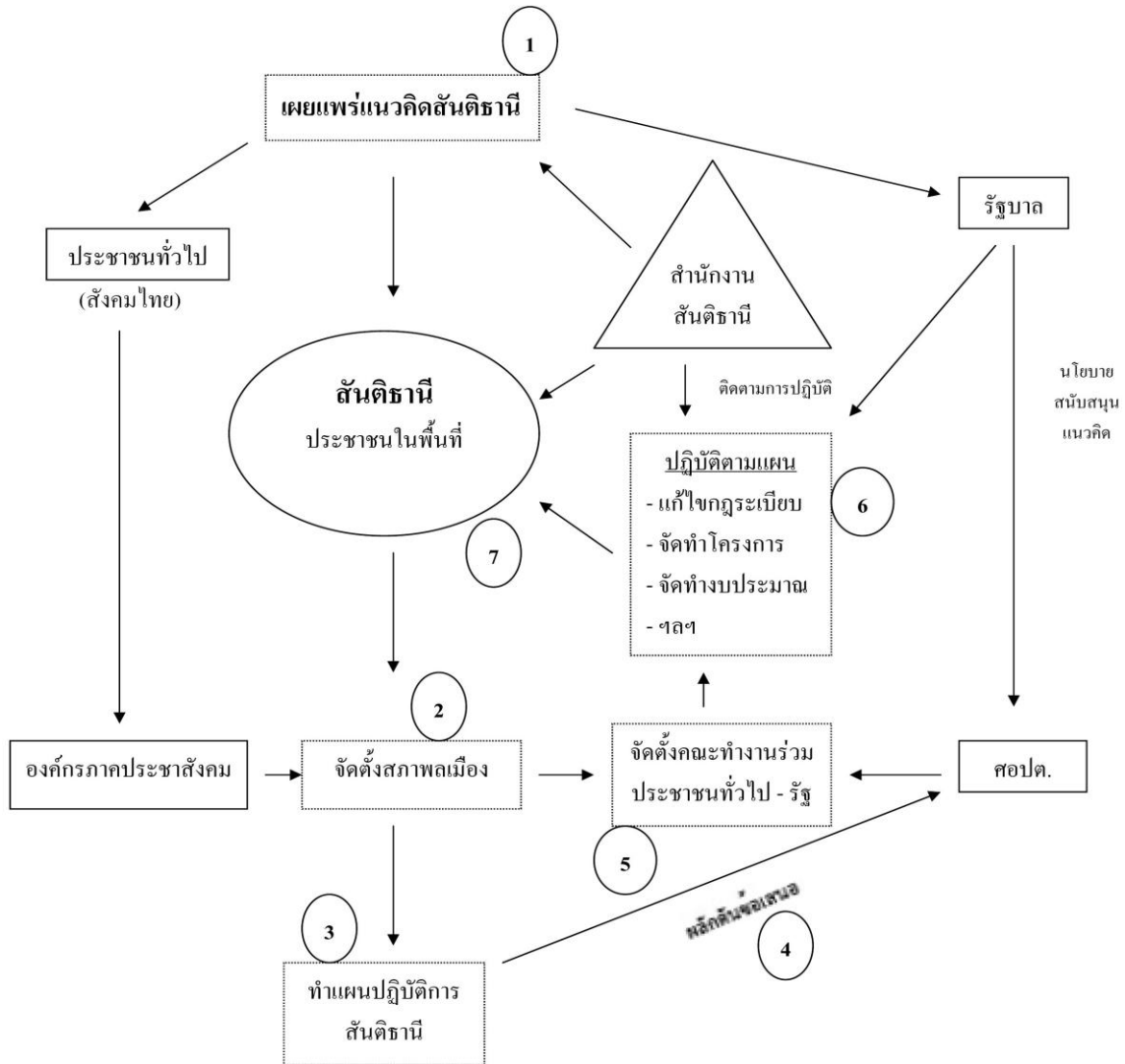
5. จัดตั้งสำนักงานบริหารโครงการสันติชนา มีองค์ประกอบจากภาคประชาคมประชาสังคม และภาครัฐมีคณะกรรมการบริหารโครงการรับผิดชอบในภาพรวมบริหารจัดการงบประมาณ การดำเนินการแก้ไขปัญหาติดขัดเกี่ยวกับกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ ติดตามประเมินผล แก้ไขปัญหา อุปสรรค ข้อขัดข้องที่เกิดขึ้นในระหว่างปฏิบัติตามแผน รวมทั้งการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ข้อมูลและผลการปฏิบัติตามแผนที่เกี่ยวข้องเสนอสันติชนา และมีคณะทำงานอีก 4

⁸⁴ ในเบื้องต้น นักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรชั้นสูง “การเสริมสร้างสังคมสันติสุข” รุ่นที่ 2 ได้คัดเลือก พื้นที่ที่มีคุณสมบัติเหมาะสมไว้ รวม 3 ตำบล ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดยะลาไว้ ได้แก่ ตำบลหน้าถ้ำ ตำบลลำใหม่ และตำบลยะลา

คณะ คือ คณะทำงานขับเคลื่อนโรงพยาบาล โรงเรียนและสถานีดำรงและคณะทำงานขับเคลื่อนเศรษฐกิจวิถีวัฒนธรรม
ชุมชนตามสันติธานี

แผนภูมิที่ 6

แนวทางขับเคลื่อน “สันติชน”

5.2 ปัญหาและอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นเมื่อมีการขับเคลื่อนตามข้อเสนอ “สันติธานี: พื้นที่วิถีวัฒนธรรม นำการเมืองการปกครอง มีดังนี้

1. กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ มาตรฐาน ทางปฏิบัติต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานตามข้อเสนอ สันติธานี
2. ทักษะและแนวคิดของผู้ปฏิบัติงานภาครัฐที่แตกต่างหลากหลายทั้งในองค์กรเดียวกัน และระหว่างองค์กรที่เกี่ยวข้อง
3. งบประมาณและเครื่องมือต่าง ๆ ที่จำเป็นต้องใช้ในการขับเคลื่อนข้อเสนอ สันติธานี
4. การประสานงานระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาคประชาชน ภาคประชาสังคม และภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนข้อเสนอ สันติธานี
5. การขาดความรู้ ความเข้าใจของประชาชนในพื้นที่
6. สภาพความไม่ปลอดภัยที่เกิดขึ้นในพื้นที่
7. ความแตกต่างในวิถีวัฒนธรรมของประชาชนในพื้นที่เอง เช่น คนไทยพุทธกับคนมุสลิมมาชูปาตานีในพื้นที่เดียวกัน

5.3 แนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการขับเคลื่อนข้อเสนอ สันติธานี

1. ปรับปรุงแก้ไข กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ และหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ให้เอื้อต่อการทำงานและสอดคล้องกับอัตลักษณ์วิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น
2. ให้ข้อมูลและความรู้แก่ผู้ปฏิบัติงานเพื่อปรับทัศนคติและแนวคิด ที่ทำงานร่วมกับประชาชนในท้องถิ่นได้อย่างกลมกลืน
3. จัดงบประมาณและเครื่องมือต่าง ๆ ให้เพียงพอแก่การทำงานขับเคลื่อนตามข้อเสนอ
4. ให้ภาคส่วนต่าง ๆ กำหนดบุคลากรที่แน่ชัดเพื่อประสานงานที่รวดเร็วแม่นยำ
5. เผยแพร่ข้อมูล และให้ความรู้เกี่ยวกับข้อเสนอ สันติธานีแก่ประชาชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ และพื้นที่อื่น ๆ ของประเทศไทย

5.4 ปัจจัยสู่ความสำเร็จในการขับเคลื่อนข้อเสนอ “สันติชนา: พื้นที่วิถีวัฒนธรรมนำการเมืองการปกครอง

1. การส่งสัญญาณของรัฐบาลในเรื่องทิศทาง นโยบาย และแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เข้มข้น จริงจัง เป็นเอกภาพ และเป็นรูปธรรม ที่ยึดหลักปฏิบัติด้วยแนวทางวิถีวัฒนธรรมนำการเมืองการปกครอง โดยเฉพาะการนำหลักการทางศาสนามาเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาและใช้หลักสันติวิธี บนแนวคิดวิถีวัฒนธรรมอย่างจริงจัง ไม่ใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหา และเน้นการใช้หลักนิติ-รัฐศาสตร์-นโยบาย เพื่อลดเงื่อนไขการเลือกใช้ความรุนแรงทั้งจากภาครัฐและกลุ่มขบวนการ

2. การปรับเปลี่ยนวิธีคิด ความเชื่อ การปฏิบัติ และกระบวนทัศน์ใหม่ในการแก้ไขปัญหาของเจ้าหน้าที่ของรัฐบางส่วนจากที่เคยมองปัญหาความไม่สงบจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นปัญหาที่ต้องใช้กำลังอาวุธเพียงมิติเดียว ต้องเปลี่ยนเป็นมิตินความมั่นคงของประชาชน และต้องเพิ่มมิติด้านวิถีวัฒนธรรมให้ควบคู่กับมิติด้านความมั่นคงด้วย นั่นคือ การให้ความสำคัญกับการลดเงื่อนไขและลดการเลือกใช้ความรุนแรง ด้วยการต่อสู้ด้วยยุทธศาสตร์สันติวิธี ยึดหลักสันติวิธีเป็นเป้าหมายเดียวที่จะต้องมีการปฏิบัติอย่างจริงจัง การดำเนินการทุกๆ ด้านต้องเริ่มจากการไม่มีอคติ และยึดมั่นอยู่บนความเคารพให้เกียรติ และตระหนักในคุณค่าอัตลักษณ์เฉพาะของพื้นที่ ที่มีความหลากหลายภายใต้สังคมพหุวัฒนธรรม ซึ่งจะส่งผลเป็นการสร้างบรรยากาศที่เป็นมิตรในการแก้ไขปัญหา

3. การพัฒนาองค์กรการแก้ไขปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ให้มีความชัดเจนและมีเอกภาพ และยั่งยืนทั้งในเรื่องยุทธศาสตร์ สถานภาพ บทบาทหน้าที่ และการบริหารจัดการองค์กรเพื่อให้เกิดพลังต่อการแก้ไขปัญหา และจะมีผลต่อการประหยังบประมาณ

4. เสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ ความต้องการ และทัศนคติที่ดีในการมีส่วนร่วมในหมู่ประชาชน สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการร่วมคิด กำหนดนโยบายดำเนินการ ตลอดจนติดตาม ประเมินผลการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบ ประชาชนสามารถนำกลไกการมีส่วนร่วมไปปฏิบัติ และกระบวนการมีส่วนร่วมเป็นการสะท้อนความเป็นตัวแทนของกลุ่มต่างๆ เริ่มจากฐานราก มิใช่เฉพาะระดับผู้นำชุมชนเท่านั้น โดยใช้ต้นทุนทางสังคมที่เป็นจุดแข็ง ทั้งด้านศาสนาและทรัพยากรมนุษย์ ในชุมชนท้องถิ่น มารวมกลุ่ม รวมพลังให้แข็งแรงเพื่อการแสดงออกในการคิด วางแผน กำหนดนโยบาย การปฏิบัติ และสร้างพลังร่วมในการแก้ไขปัญหา

5. การสื่อสาร เผยแพร่ ธรนรงค์อย่างจริงจัง และต่อเนื่องเพื่อสร้างความเข้าใจต่อข้อเสนอ “สันติชนา: พื้นที่วิถีวัฒนธรรมนำการเมืองการปกครอง” เพื่อปรับกระบวนทัศน์ของคนในสังคมไทย ให้เข้าใจความเป็น

จริงของปัญหา สถานการณ์และแนวทางการแก้ไขปัญหาด้วยสันติวิธี ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความตระหนักและความรับผิดชอบร่วมกันในการป้องกันและแก้ไขปัญหา เป็นการผนึกกำลังของคนในชาติที่จะสร้างภูมิคุ้มกันไม่ให้เกิดการสร้างกระแส การกระตุ้นให้ใช้ความรุนแรง และความเชื่อว่าสันติวิธีนั้นไม่ได้เป็นอุปสรรคต่อการแก้ไขปัญหา

6. การทำกิจกรรมที่เป็นรูปธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่แสดงออกถึงการดำเนินการตามวิถีวัฒนธรรมนำการเมืองการปกครอง เช่น นโยบายให้ความสำคัญกับภาษาถิ่น สามารถสร้างกิจกรรมให้เกิดเป็นรูปธรรมได้โดยการเขียนป้ายบอกทางด้วยภาษามลายู ในสถานที่หน่วยงานต่างๆ ในพื้นที่ เพื่อให้กิจกรรมเป็นการสื่อสารระหว่างคนในพื้นที่กับความตั้งใจของหน่วยงานของรัฐว่าได้แสดงออกถึงการเริ่มปฏิบัติโดยใช้แนวทางสันติวิธีบนพื้นฐานวิถีวัฒนธรรม เคารพอัตลักษณ์

7. การให้ความสำคัญแก่กลุ่มพลังทางวัฒนธรรม ส่งเสริมบทบาทของกลุ่มพลังทางวัฒนธรรมในพื้นที่ ด้วยการสนับสนุนให้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน เพื่อให้เกิดพลังที่เข้มแข็งและเกิดเครือข่ายการพัฒนาาร่วมกันระหว่างชุมชน กลุ่มพลังทางวัฒนธรรมนี้ ได้แก่

7.1 กลุ่มศาสนา ผู้นำศาสนาเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณของประชาชนในพื้นที่ สามารถลดอคติระหว่างชาติพันธุ์ ทั้งเป็นผู้เชื่อมโยงหลักการทางศาสนากับการพัฒนาชุมชน

7.2 กลุ่มสตรี เปิดพื้นที่ให้สตรีมีส่วนร่วมพัฒนาชุมชนให้มากขึ้น เช่น การตั้งกลุ่มแม่บ้าน กลุ่มอาชีพ กลุ่มเฝ้าระวังปัญหา เพื่อช่วยกันป้องกันปัญหาความรุนแรงในเด็กหรือเยาวชน และในครอบครัว ทั้งในฐานะผู้กระทำและผู้ถูกระทำ

7.3 กลุ่มเยาวชน เป็นอนาคตของแผ่นดิน มีพลังและเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาชุมชน ต้องให้ความรู้และสร้างศักยภาพในการคิด ผสมผสานกับการมีจิตสาธารณะ

7.4 กลุ่มครูที่สอนในศาสนา (เด็กเล็ก) กลุ่มอุซตาซที่สอนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม สถาบันปอเนาะ และอาจารย์มุสลิมที่สอนในสถาบันการศึกษาระดับต่างๆ ตั้งแต่ระดับประถมศึกษาถึงอุดมศึกษาทั้งในภาครัฐและเอกชน นับว่าเป็นพลังทางศาสนาที่สำคัญในการพัฒนาประชาชนในพื้นที่ รัฐควรให้ความไว้วางใจและความมั่นคงปลอดภัย ตลอดจนทำให้ได้รับค่าตอบแทนการทำงานที่เหมาะสม

7.5 กลุ่มสื่อมวลชนท้องถิ่น สนับสนุนให้มีหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ที่ใช้ภาษาท้องถิ่น

7.6 กลุ่มผู้นำท้องถิ่นและกลุ่มผู้นำชุมชน

8. ภาคประชาสังคม (Civil Society)⁸⁵ แนวคิดประชาสังคมช่วยขับเคลื่อนแนวทางสันติวิธีเพราะแนวคิดประชาสังคม เน้นปลูกฝังทัศนคติให้ประชาชน เห็นว่า ตนเป็นพลเมือง เป็นกำลังของชุมชน ทำให้เห็นคุณค่าของความสัมพันธ์ที่ตัดเทียมกัน และเข้าสู่การเป็นประชาสังคมที่ผู้คนมีความเสมอภาค มีความเป็นพลเมืองที่ตื่นตัวทางการเมือง ปรารถนาการมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาของส่วนรวม ชักนำให้คนเข้าร่วมในประชาสังคมและนำประชาสังคมไปในทิศทางที่แก้ไขปัญหาส่วนรวมให้ดีขึ้น

9. ระบบการจัดสรรงบประมาณที่ตรงกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่โดยสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ข้อเสนอสันติชนา และต้องมีการบูรณาการระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อการจัดทำแผนงานและโครงการที่ต่อเนื่อง ชัดเจน ทันเวลา และทันกับสถานการณ์ รวมทั้งสนับสนุนให้ทั้งภาคประชาชน ภาคประชาสังคม และภาครัฐมีการติดตามประเมินผลโครงการตามข้อเสนอสันติชนาอย่างเป็นระบบ ต่อเนื่อง ครบวงจร เพื่อการวัดผลสัมฤทธิ์ ในการขยายต่อโครงการและขยายพื้นที่สันติชนา: พื้นที่ที่วิถีวัฒนธรรมนำการเมืองการปกครอง

10. เสริมสร้างความเข้าใจกับประชาคมโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อองค์การการประชุมโลกมุสลิม (Organization of Islamic Conference - OIC) สันนิบาตมุสลิมโลก (Muslim World League) และองค์การสหประชาชาติ รวมทั้งให้ความสำคัญกับคนมุสลิมหลายปาดานีในต่างประเทศ เช่น นักเรียน นักศึกษา ผู้ใช้แรงงาน เพื่อการสร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจอันดีในการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ด้วยข้อเสนอสันติชนา เนื่องจากประชาคมโลกได้ติดตามเฝ้ามองสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยมาตลอด

11. การปฏิบัติตามหลักนิติธรรมอย่างเคร่งครัดเพื่อสร้างบรรยากาศและผลของหลักนิติธรรมที่เป็นรูปธรรมในสังคม รวมทั้งการเร่งรัดสะสางคดีสำคัญๆ อย่างรอบคอบและเป็นธรรมเพื่อลดการเป็นเงื่อนงำและกระทบต่อความรู้สึกของประชาชนในพื้นที่โดยตรง

12. น้อมนำยุทธศาสตร์พระราชทาน “เข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา” กับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นหลักในการปฏิบัติตามข้อเสนอสันติชนาด้วย

---

⁸⁵ ภาคประชาสังคม หมายถึง ภาคส่วนต่างๆ ในสังคมที่มีไม่ภาครัฐ หรือราชการ ไม่มีอำนาจรัฐเข้ามาเกี่ยวข้อง และไม่ใช่นักที่ “มีส่วนได้เสียในเรื่องที่มีข้อขัดแย้งนั้น”

บทที่ 6

บทสรุปและความคาดหวัง

6.1 บทสรุป

ข้อเสนอ “สันติธานี: พื้นที่ที่วิถีวัฒนธรรมนำการเมืองการปกครอง” นี้ เป็นข้อเสนอที่เกี่ยวข้องกับวิถีวัฒนธรรมของประชาชน โดยเน้นไปที่การดำเนินงานของหน่วยงานบริการภาครัฐ ให้สอดคล้องกับวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่นในเรื่องของเศรษฐกิจชุมชน การสาธารณสุข การศึกษา กระบวนการยุติธรรม และกลไกการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อจัดการท้องถิ่นที่เปิดพื้นที่ให้ชุมชนมีอำนาจในการดูแลท้องถิ่นอย่างมีนัยสำคัญ ถือเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่น่าเสนอเพื่อใช้ในการแก้ไขปัญหาที่เป็นรูปธรรม ซึ่งคณะนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรชั้นสูง “การเสริมสร้างสังคมสันติสุข” รุ่นที่ 2 เชื่อมั่นว่าจะสามารถลดเงื่อนไขความคับข้องใจของประชาชนลงได้ และจะเป็นการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเกิดสันติสุขที่ยั่งยืนได้ในอนาคต

หัวใจสำคัญของข้อเสนอสันติธานีอีกประการหนึ่งคือ เมื่อชุมชนเป็นเจ้าของพื้นที่ การดำเนินการใด ๆ จึงต้องให้สมาชิกและผู้นำที่อาศัยอยู่ในชุมชนเป็นผู้ริเริ่มและผลักดัน โดยมีภาครัฐ ภาควิชาการ และภาคประชาสังคมเป็นผู้สนับสนุนส่งเสริมตามความจำเป็นของชุมชน

โจทย์สำคัญที่เกิดขึ้นตามมา คือ จะทำอย่างไรให้ “พื้นที่ที่มีบริบทการบริหารจัดการที่สอดคล้องกับวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่น” เกิดขึ้นและสัมผัสจับต้องได้อย่างเป็นรูปธรรม ความพยายามในการก่อร่างสร้างรูป “สันติธานี: พื้นที่ที่วิถีวัฒนธรรมนำการเมืองการปกครอง” ซึ่งมีลักษณะของความเป็นพื้นที่ที่สะท้อนและปฏิบัติตามความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยไม่ละเลยต่อความต้องการและการดำรงอยู่ของประชาชนกลุ่มอื่น จึงเกิดขึ้น

สาระสำคัญของข้อเสนอสันติธานี จึงเป็นข้อเสนอของพื้นที่ในความคิดคำนึงของคนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อให้สังคมไทยได้เห็นภาพที่แท้จริงแล้ว สิ่งที่ประชาชนในพื้นที่เรียกร้องคือ ความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ ที่ไม่ว่าจะเป็นใคร และอยู่ในพื้นที่ส่วนใดของโลก ก็ควรจะได้รับคำตอบสนอง หากภาครัฐสามารถสนับสนุนส่งเสริมในการจัดการพื้นที่ที่มีคุณลักษณะตามข้อเสนอสันติธานีนี้ ขึ้นมาได้ในพื้นที่

ชายแดนภาคใต้ ก็จะเป็นการตอบสนองความต้องการของคนในพื้นที่ ซึ่งจะเป็นการลดเงื่อนไขที่เป็นรากเหง้าของความรุนแรงและสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเกิดสันติสุขได้ในที่สุด

6.2 ความคาดหวัง

ข้อเสนอ “สันติชนาธิปไตย: พื้นที่ที่วิถีวัฒนธรรมนำการเมืองการปกครอง” จึงเป็นความพยายามที่จะทำให้มีเครื่องมือเชิงบูรณาการในการแก้ไขปัญหาที่เป็นรูปธรรม เพื่อ

1. ให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายสามารถมองเห็นจับต้องได้ และดำเนินการได้ง่าย โดยไม่ต้องตีความ
2. ลดช่องว่างแห่งความไม่ไว้วางใจระหว่างวิถีวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ซึ่งอาจทำให้มีจินตนาการที่ต่างกัน
3. ให้มีความยืดหยุ่นมากพอที่ชุมชนในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องจะสามารถปรับเปลี่ยนบริบทของโครงสร้างและรายละเอียดของข้อเสนอสันติชนาธิปไตยเป็นที่พอใจก่อนนำไปขยายผล

6.2.1 ความคาดหวัง: สังคมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้จะได้อะไรจากข้อเสนอ “สันติชนาธิปไตย: พื้นที่ที่วิถีวัฒนธรรมนำการเมืองการปกครอง”

1. ความต้องการพื้นฐานของประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้รับการตอบสนองอย่างเป็นรูปธรรม
2. ประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้เห็นว่าการยอมรับอัตลักษณ์และวิถีวัฒนธรรมของตนนำมาซึ่งความรู้สึกว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทย สามารถลดเงื่อนไขส่วนหนึ่งของความรุนแรงได้
3. ชุมชนมีความเข้มแข็ง รักท้องถิ่น สามารถดูแลตัวเองให้เกิดความสงบสุขได้ และจะสามารถขยายผลสู่สันติสุขในระดับจังหวัด และภูมิภาคได้ในที่สุด

6.2.2 ความคาดหวัง: สังคมไทยจะได้อะไรจากข้อเสนอ “สันติธานี: พื้นที่วิถีวัฒนธรรมนำการเมืองการปกครอง”

1. การลดลงของความรุนแรงและเพิ่มโอกาสที่จะเกิดสันติสุขอย่างยั่งยืนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ด้วยงบประมาณที่คุ้มค่าและในขณะเดียวกันเกิดผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนอย่างเป็นรูปธรรม
2. พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้จะเป็นจุดแข็งของประเทศไทยในแง่ของการสร้างศักยภาพการแข่งขันในประชาคมอาเซียนที่มีประชากรจำนวนมากนับถือศาสนาอิสลามและพูดภาษามลายู รวมทั้งในแง่ของการท่องเที่ยวไทยที่ชูความหลากหลายทางวัฒนธรรม
3. เห็นคุณค่าและประโยชน์ของการแก้ไขปัญหาด้วยสันติวิธี และเชื่อด้วยความมั่นใจว่าสันติวิธีแก้ไขและป้องกันปัญหาความรุนแรงได้อย่างยั่งยืน

6.2.3 ความคาดหวัง: สังคมโลกจะได้อะไรจากข้อเสนอ “สันติธานี: พื้นที่วิถีวัฒนธรรมนำการเมืองการปกครอง”

1. ช่วยลดอคติที่สังคมโลกบางส่วนมีต่อคนมุสลิม สร้างความเข้าใจและก่อเกิดสัมพันธภาพที่ดีระหว่างประเทศไทยกับโลกมุสลิมและนานาชาติ
2. ทำให้เกิดความร่วมมือระหว่างประเทศไทยกับโลกมุสลิมและนานาชาติ ไม่ว่าในด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม
3. นานาชาติเห็นคุณค่าของวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่นในการสร้างสันติสุข เพราะการนำสันติภาพสู่ภูมิภาคถือเป็นส่วนหนึ่งของการนำสันติภาพสู่โลก
4. สามารถนำแนวคิดนี้ไปปรับประยุกต์ใช้ในภูมิภาคอื่นของโลกที่เกิดความขัดแย้งขึ้นในลักษณะเดียวกัน

การขับเคลื่อนข้อเสนอสันติธานี เชื่อว่าย่อมมีปัญหาอุปสรรคบ้าง เนื่องจากเป็นรูปแบบที่ใช้กับคนท้องถิ่น ซึ่งมีอัตลักษณ์และวิถีวัฒนธรรมที่แตกต่าง ทั้งยังเป็นการนำไปใช้แก้ปัญหาที่มีความสลับซับซ้อน การ

ดำเนินการใด ๆ จึงต้องพิจารณาและดำเนินการด้วยความรอบคอบ เพราะมีฉะนั้นแล้ว อาจไปกระทบกับวิถีวัฒนธรรมของคนอีกกลุ่มหนึ่งได้ ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มเล็กหรือกลุ่มใหญ่ก็ตาม

คงไม่มีวิเศษชนิดหนึ่งชนิดใดที่จะสามารถสร้างสันติสุขให้เกิดขึ้นในจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้ในชั่วข้ามคืน ปัญหาที่มีความรุนแรงและมีหลายมิติทับซ้อนกันเช่นนี้ จึงจำเป็นต้องอาศัยแนวทางและมาตรการที่ครอบคลุมทุกมิติในการแก้ไขปัญหา พร้อมกันกับการร่วมแรงร่วมใจของทุกภาคส่วนในประเทศไทย///

.....

บรรณานุกรม

เกษรชัย และหิมาและคณมนรรจน์ บากา.การศึกษาวิถีชีวิตของเยาวชนไทยมุสลิมเพื่อเสริมสร้างสันติสุขในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้. คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จังหวัดปัตตานี. 2553.

คณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ (กอจ.) รายงานเรื่อง เอาชนะความรุนแรงด้วยพลังสมานฉันท์. สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา. กรุงเทพฯ. 2549.

ครองชัย หัตถา. อาณาจักรลังกาสุกะ. กรุงเทพฯ . 2552.

คลังปัญญา. สังคหวัตถุ 4. [Online] วันที่ 26 สิงหาคม 2554. ที่มา [www.http://panyathai.or.th/wiki/index.php/สังคหวัตถุ4](http://panyathai.or.th/wiki/index.php/สังคหวัตถุ4).

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. ฐานะของสถานศึกษาในประเทศไทย. สำนักนายกรัฐมนตรี. กรุงเทพฯ

เจียนฉีเจิน.แปลโดยอาทร ฟุ้งสาคร รองศาสตราจารย์. สถานการณ์โลกกับการทูตจีน., สำนักพิมพ์มติชน. กรุงเทพฯ. 2554.

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, ศาสตราจารย์ .แนวคิดเศรษฐกิจวัฒนธรรมชุมชน, [online] วันที่ 4 สิงหาคม 2554 ที่ : URL:[http:// esavoice.net/esavoice/know/show.php? Category=learn&no=1549](http://esavoice.net/esavoice/know/show.php?Category=learn&no=1549).

ชัยวัฒน์ สถาอานันท์. (ม.ป.ป.) อนาคตเหตุการณ์ความรุนแรงในภาคใต้ของไทย. (ออนไลน์). ที่มา: <http://www.sahanetilaw.com/index.php?>.

ทินพันธ์ ุ์นาคะตะ. การก่อการร้ายในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้: สาเหตุสำคัญ.โครงการปรัชญาคุณธิปไตยกับการพัฒนาการบริหาร มหาวิทยาลัยปทุมธานี. จังหวัดปทุมธานี. 2553.

ทีมข่าวอิสรา. เช็คยอดกำลังพลใต้กว่าครึ่งแสน ทหาร 3.4 หมื่นนาย งบเบียดเบียนพุ่ง, ศูนย์ข่าวภาคใต้ สถาบันอิสรา, วันที่ 26 มกราคม 2554 [Online] 30 เมษายน 2554. ที่มา <http://south.isranews.org/backword-statistic/702--34-.html>

ธีระ รุญเจริญ. รายงานการวิจัย เรื่อง สภาพและปัญหาการบริหารและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2545.

นักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรชั้นสูง “การเสริมสร้างสังคมสันติสุข” รุ่นที่ 1. รายงานปัญหาความไม่สงบใน
จังหวัดชายแดนภาคใต้: บทวิเคราะห์และแนวทางแก้ไขปัญหาเชิงรุกที่ยั่งยืนด้วยสันติวิธี. สำนักสันติวิธีและธรรม
มาภิบาล สถาบันพระปกเกล้า. พ.ศ. 2552.

บัณฑิต สมะฮุน และคณะ. โครงการพหุวัฒนธรรมกับการพัฒนาการศึกษาใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้
กรณีศึกษาปอเนาะ. ศูนย์มุสลิมศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ. 2549.

ปกรณ์ พึ่งเนตร, เปิดตัวเลขทางการ 7 ปีดับไฟได้ 1.45 แสนล้าน ป่วน 11,523 ครั้ง ตาย 4,370 ราย ยกฟ้อง 45%,
ศูนย์ข่าวภาคใต้ สถาบันอิศรา, วันจันทร์ที่ 11 มกราคม 2554 [Online] 12 เมษายน 2554. ที่มา

<http://south.isranews.org/academic-arena/684--7-145-11523-4370-45.html>.

ป่วย อึ้งภากร. บทความเรื่อง จากกรรมมารดาถึงเชิงตะกอน [Online] วันที่ 10 สิงหาคม 2554. ที่มา:

[www.http://oknation.net/blog/drchatree/2008/08/08/entry-2](http://www.oknation.net/blog/drchatree/2008/08/08/entry-2).

นายพงษ์ศักดิ์ ยิ่งชนม์เจริญ นายกเทศมนตรีเทศบาลนครยะลา อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา. คำให้สัมภาษณ์
เมื่อวันที่ 19 สิงหาคม 2554.

ประเวศ วสี, ศาสตราจารย์. วัฒนธรรมกับการพัฒนา. [online]. วันที่ 4 สิงหาคม 2554. ที่มา: URL: [http:](http://research.mcu.ac.th/_htmlfile/menu3/buddhistpv/002.html)
research.mcu.ac.th/_htmlfile/menu3/buddhistpv/002.html.

สมาคมนักเรียนเก่าอาหรับ. พระมหาคัมภีร์อัลกุรอาน ฉบับแปลภาษาไทย. ศูนย์กษัตริย์ฟาฮัด เพื่อการพิมพ์อัลกุ
รอาน ประเทศซาอุดีอาระเบีย. 1997.

มติชนรายวัน วันที่ 21 พฤศจิกายน 2545. แฉการฉ้อโกงของ "กลุ่มผู้นำศาสนาและผู้ประสานงานนักเรียน นิสิต
นักศึกษามุสลิม 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้

มัสลัน มาหะมะ (แปล). Omar Obaid Hasana. **Islam Value and Identity**. สถาบันศึกษาและวิจัย ประเทศ
กาตาร์. 2009.

รุ่ง แก้วแดง. (ม.ป.ป.) วิกฤต 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และทางออก. (ออนไลน์). มีที่:

www.sukaew.org/new/vk.doc.

สุพล (ชากีริน) บุญมาเลิศ. วิธีชีวิตมุสลิม บริษัทสำนักพิมพ์ประสานมิตา(ปสม) จำกัด. กรุงเทพฯ. 2549.

วรวิทย์ บารุและคณะ. บทสรุปสำหรับผู้บริหาร เรื่อง มลยาปุรัตนา ชาติพันธุ์ อัตลักษณ์และการเปลี่ยนแปลง. เอกสารประกอบการประชุม กำหนดแนวทางการนำผลการวิจัยด้านปัญหาชายภาคใต้ไปสู่การปฏิบัติ. 2552.

วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. การเมือง. [Online] วันที่ 20 กรกฎาคม 2554. ที่มา [http:// www.Th.wikipedia.org/wiki/การเมือง](http://www.Th.wikipedia.org/wiki/การเมือง).

ศรีสมภพ จิตรภิมย์ศรี. 32 เดือนแห่งความรุนแรงจังหวัดชายแดนภาคใต้. คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. ปัตตานี. 2549.

ศูนย์ข่าวอิศรา สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย. แตกต่างด้วยศรัทธา ไม่แตกแยกในความเป็นไทย. [Online] วันที่ 10 กรกฎาคม 2554. ที่มา:

http://www.tjanews.org/cms/index.php?option=com_content&task=view&id=814&Itemid=47&lang=26k.

สันติ อัลอิดรูส. หมากรุกชีวิต 3 จังหวัดชายแดนใต้ มุมมองจากประสบการณ์จริงในพื้นที่. สมาคมส่งเสริมการพัฒนาชนบทไทย. กรุงเทพฯ. 2550.

สุวิไล เปรมศรีรัตน์ และคณะ. การจัดการเรียนการสอนโดยใช้ภาษาท้องถิ่นและภาษาไทยเป็นสื่อ: กรณีการจัดการศึกษาแบบทวิภาษา (ภาษาไทยและมลายูถิ่น) ในโรงเรียนเขตพื้นที่ 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้. สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล กรุงเทพฯ. 2544.

เสรี พงศ์พิศ, รองศาสตราจารย์. มหาวิทยาลัยชีวิต เศรษฐกิจวัฒนธรรม เศรษฐกิจพอเพียง. [online] วันที่ 10 สิงหาคม 2554. ที่มา :URL:<http://gotoknow.org/blog/prypilas/445247>.

อาคม ใจแก้ว. รูปแบบการบริหารที่เหมาะสมสำหรับพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้กับการประยุกต์ใช้. คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. ปัตตานี. 2553.

อันวัดีย์, อูบุมชะฮ. (ม.ป.ป). แต่ปัญญาชนมุสลิมที่รัก. (ออนไลน์). มีที่: <http://www.majlis->

[ilmu.org/slam/modules.php?op=modload&name=Sections&file=index&req=viewarticle&artid=8&page=1](http://www.majlis-ilmu.org/slam/modules.php?op=modload&name=Sections&file=index&req=viewarticle&artid=8&page=1).

อบุค อลา เมาคูดี แปลโดย บรรจง บินกาซัน. ระบอบชีวิตอิสลาม. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: อัล อะมีน. 2542.

อับดุลสุโก ดินอะ. การพัฒนาชุมชนจังหวัดชายภาคแดนใต้ตามกระบวนการชуро: กรณีหลักการศาสนาอิสลาม
กับกระบวนการชуро โครงการจัดการความรู้ เครือข่ายชุมชนมุสลิม. 2551.

.....